

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

**“ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ”**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2009

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

“ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΦΥΤΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ”

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

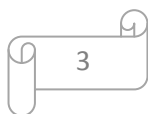
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Δρ. ΚΑΡΥΠΙΔΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ
Αναπληρωτής Καθηγητής

Δρ. ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΑΣ
Τακτικός Καθηγητής

Η υποβολή της Πτυχιακής Διατριβής αποτελεί μέρος των απαιτήσεων για την απονομή του Πτυχίου στο Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, της Σχολής Τεχνολογίας Γεωπονίας, του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2009

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στη Διεύθυνση Γεωργίας του Νομού Χίου για την συνεργασία τους και ιδιαίτερα την κ. Αργυρούδη για την πολύτιμη βοήθειά της. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω το προσωπικό του Οργανισμού Πιστοποίησης & Ελέγχου GMCert για τη βοήθειά τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	11
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
2. Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	17
2.1. Λίγα λόγια για τη Βιολογική Γεωργία	17
2.1.1. Ιστορική Εξέλιξη της Βιολογικής Γεωργίας.....	17
2.1.2. Στόχοι Βιολογικής Γεωργίας	18
2.1.3. Βασικές Αρχές Βιολογικής Γεωργίας	19
2.1.4. Η Βιολογική Κτηνοτροφία.....	20
2.1.5. Τα Βιολογικά Προϊόντα.....	20
2.2. Η Βιολογική Γεωργία σε Παγκόσμιο Επίπεδο.....	21
2.3. Η Βιολογική Γεωργία στην Ευρώπη	23
2.3.1. Η Θέσπιση του Νομοθετικού Πλαισίου στην Ευρώπη.....	23
2.3.2. Η Σημερινή Κατάσταση του Κλάδου των Βιοκαλλιεργητών στην Ευρώπη.....	23
2.4. Η Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα	25
2.4.1. Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας.....	25
2.4.2. Η Σημερινή Κατάσταση του Κλάδου των Βιοκαλλιεργητών στην Ελλάδα.....	26
2.4.3. Η Εγχώρια Αλυσίδα Προσφοράς Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας.....	32
3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	35
3.1. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91	35
3.2. Λοιποί Κανονισμοί της Ε.Ε. και οι τροποποιήσεις τους.....	36
3.3. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007	40
3.4. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 889/2007	41
3.5. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1235/2008	42
3.6. Εθνική Νομοθεσία	42
4. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ & ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	45
4.1. Διαδικασία Ένταξης στο Σύστημα Ελέγχου & Πιστοποίησης	45
4.1.1. Αίτηση - Υπογραφή Σύμβασης.....	47
4.1.2. Αξιολόγηση της Συμμόρφωσης	48
4.1.3. Έγκριση	48
4.2. Διατήρηση του Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης.....	49

4.3. Διαδικασία Δειγματοληψίας	50
4.4. Έκδοση, Μορφή & Ισχύς Πιστοποιητικού.....	50
4.5. Βεβαίωση Συμμόρφωσης	52
5. ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	53
5.1. Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ.	54
5.2. Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (Ε.ΣΥ.Δ.).....	55
5.3. Οργανισμός Πιστοποίησης & Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. - AgroCert)	55
5.3.1. Χρήση Σημάτων	56
5.4. Οργανισμοί Ελέγχου & Πιστοποίησης (Ο.Ε.&Π.).....	58
5.4.1. “ΔΗΩ”	59
5.4.2. “ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ Ε.Π.Ε.”	60
5.4.3. “ΒιοΕλλάς Α.Ε.”	60
5.4.4. “Qways - Διαδρομές Ποιότητας Α.Ε.”	61
5.4.5. “αCert Α.Ε.”	61
5.4.6. “IRIS - Χατζηδάκης & ΣΙΑ Ε.Ε.”	62
5.4.7. “Green Control - Πράσινος Έλεγχος - Θωμάς Μισαηλίδης Ο.Ε.”	63
5.4.8. “ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Α.Ε.”	63
5.4.9. “Iacon Ινστιτούτο Ποιότητας Ε.Π.Ε.”	64
5.4.10. “GMCert - Μεσογειακή Πιστοποίηση - Ναούμ Παναγιώτης - Κούντιος Γεώργιος Ο.Ε.”	64
5.4.11. “Φιλική Πιστοποίησης Α.Ε.”	66
5.5. Επιχειρηματίες που εντάσσονται στο Σύστημα Ελέγχου & Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας	67
5.6. Κυρώσεις.....	69
6. Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ	71
6.1. Γεωλογία και Κλίμα στο Νομό Χίου	71
6.2. Η Βιολογική Γεωργία στο Νομό Χίου	71
6.2.1. Ιστορική Εξέλιξη.....	71
6.2.2. Η σημερινή κατάσταση του κλάδου των βιοκαλλιεργητών στο Νομό Χίου	74
6.3. Καλλιεργητικές Φροντίδες.....	76
6.3.1. Ελιά	76
6.3.2. Πορτοκαλιά, Μανταρινιά, Λεμονιά	77
6.3.3. Μαστιχόδενδρο	79

6.3.4. Άμπελος	79
6.3.5. Αμυγδαλιά	80
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	86
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	91

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή αφορά τη βιολογική γεωργία στο Νομό Χίου. Παρουσιάζεται δηλαδή η κατάσταση στην οποία βρίσκεται και οι προοπτικές εξέλιξής της. Αρχικά αναφέρονται λίγα λόγια για τη βιολογική γεωργία γενικά (π.χ. στόχοι, βασικές αρχές κ.λπ.) και ακολουθεί μια μικρή ιστορική εξέλιξη της καθώς και παρουσίαση της σημερινής κατάστασης σε παγκόσμιο επίπεδο, στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη θέσπιση του νομοθετικού πλαισίου στην Ευρώπη και παρουσιάζονται οι Κανονισμοί που έχουν εκδοθεί από το 1991 μέχρι σήμερα, καθώς και αναφορά του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας στην Ελλάδα με παρουσίαση της εθνικής νομοθεσίας (Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Υπουργικές Αποφάσεις). Έπειτα αναλύονται οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες πιστοποίησης για τη βιολογική γεωργία και γίνεται παρουσίαση του συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων της Ελλάδας. Εν συνεχεία παρουσιάζεται αναλυτικά η κατάσταση της βιολογικής γεωργίας στο Νομό Χίου και αναφέρονται βασικές καλλιεργητικές φροντίδες για τις κυριότερες βιολογικές καλλιέργειες του νομού. Τέλος αναφέρονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την αγορά βιολογικών προϊόντων, στρατηγικές για την αύξηση της κατανάλωσής τους και πολιτικές προώθησης και στήριξης της εγχώριας βιολογικής παραγωγής.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι, από τότε που το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων του δυτικού κόσμου, χάρη στην τεχνολογία, έφθασε στο αποκορύφωμά του και χιλιάδες τόνοι από τα γεωργικά προϊόντα αχρηστεύονται λόγω υπερπαραγωγής, ακούγονται από παντού φωνές διαμαρτυρίας. Από παντού, ασκείται κριτική για την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων. Κριτική όσον αφορά τη μέθοδο και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο γεωργός, για τα υπολείμματα από φυτοφάρμακα και χημικά λιπάσματα (νιτρικά) στις τροφές, για μολυσμένο και κλωνισμένο φυσικό περιβάλλον.

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναρωτιούνται και ψάχνουν για τροφές ποιότητας, για φυσικό νερό και αέρα και, γενικά, για περιβάλλον όπου επικρατεί κάποια αρμονία και ισορροπία ανάμεσα σε ζώα, φυτά και άνθρωπο. Αναρωτιούνται αν είναι δυνατή και πραγματοποιήσιμη η παραγωγή γεωργικών προϊόντων τα οποία μπορεί να τρώει κανείς χωρίς φόβο και αμφιβολία.

Σήμερα είναι απόλυτα βεβαιωμένο πως η υγεία και η μακροζωία του ανθρώπου εξαρτώνται από τη φυσική ποιότητα του φυτικού κόσμου. Η πρόοδος και η εξέλιξη που παρουσιάζει ο άνθρωπος δε συμφωνούν με τους φυσικούς νόμους και αυτή η ισορροπία έχει επιδράσει στο πολυτιμότερο αγαθό που υπάρχει, την υγεία του ανθρώπου, ζώου και φυτού (Αλκιμος, 1990).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η βιομηχανική γεωργία εξαρτάται σήμερα από δεκαπέντε ποικιλίες φυτών τα οποία αντιστοιχούν στο 90% της τροφής που χρησιμοποιούν οι πληθυσμοί της γης (Kirschenmann, 1998). Εντούτοις, το μοντέλο της βιομηχανικής γεωργίας με την προσέγγιση της υψηλής χημικής εισροής όχι μόνο απέτυχε στο ζήτημα της διατροφής αλλά και αποδιοργάνωσε και έφθειρε τα βιοσυστήματα, βλάπτοντας τους πόρους που προμηθεύουν την τροφή. Το φαινόμενο αυτό αναμένεται ότι θα επιδεινωθεί στο μέλλον. Οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για να αυξηθεί η παραγωγή ολιγάριθμων καλλιεργειών επιτείνει την αποδιοργάνωση και φθορά, επισπεύδοντας την αναπόφευκτη εμφάνιση έλλειψης τροφής. Είναι ενδιαφέρον το συμπέρασμα του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής ότι η Αφρική ίσως οφείλει να επιστρέψει σε περισσότερα από 2000 ιθαγενή είδη σιτηρών, φρούτων, λαχανικών και ριζών ώστε να αμβλυνθούν τα προβλήματα που απορρέουν από τα διατροφικά ελλείμματα (N.R.C., 1996).

Η βιολογική γεωργία συνιστά μια ριζοσπαστική προσέγγιση, βασισμένη κυρίως σε μεθόδους κλειστού κύκλου παραγωγής, είναι δε ικανή να λύσει το πρόβλημα της παραγωγής (Woodward, 1998). Αυτός ο μετασχηματισμός του χαρακτήρα της παραγωγής τροφής δίνει τη δυνατότητα να βασιστεί στις τοπικές κοινωνίες η εξέλιξη της ισορροπίας ανθρώπου/τροφής/γης. Είναι αποδεδειγμένο ότι ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί η ισορροπία ανάμεσα σε ανθρώπους, τροφή και γη είναι με τη βοήθεια της τοπικά αναπτυσσόμενης γεωργίας, η οποία συνδέεται με οικολογικά υπεύθυνη χρήση των εδαφικών πόρων και τον τοπικό πολιτισμό. Για να προσδιορίσουμε την ικανότητα αυτοσυντήρησης των ανθρώπων σε ένα τοπικό βιοσύστημα, με τη σωστή χρήση των τοπικών πηγών και του βιολογικού συστήματος παραγωγής, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι κάθε βιοσύστημα έχει τις δικές του δυνατότητες διατροφής που εξαρτώνται από το τοπικό κλίμα και άλλους σχετικούς πόρους. Οι εξαγωγές πλεονασμάτων από το ένα είδος τροφής σε κάποιο άλλο θα συνεχίζονται βέβαια και με το καινούργιο σύστημα, η προτεραιότητα όμως θα είναι η διατροφική αυτάρκεια σε κάθε περιοχή.

Είναι αξιοσημείωτο ότι η περιφερειακή διατροφική επάρκεια σχετιζόταν μέχρι πρότινος με μερικούς φυσιολάτρες, οικολόγους και άλλα μεμονωμένα άτομα, πρόσφατα όμως βρήκε υποστήριξη από το Αμερικάνικο Κογκρέσο, με προγράμματα όπως αυτό της Ασφάλειας Τροφής της Κοινότητας (Community Food Security Act), καθώς και από ερευνητές πανεπιστημίων (Kirschenmann, 1998). Οι ολοκληρωμένες επιχειρήσεις της βιολογικής γεωργίας, όπως και οι αναπτυσσόμενες αγορές αγροτών οι οποίοι επιδίδονται στην άμεση πώληση των προϊόντων τους, υποστηρίζονται από τις τοπικές κοινωνίες, γεγονός που συνιστά την αρχή του τέλους του βιομηχανικού συστήματος τροφής. Είναι λοιπόν πιθανό, μεγάλο τμήμα του μελλοντικού συστήματος παραγωγής τροφίμων να βασίζεται στην τοπική κουλτούρα και παράδοση, με έγκυρη οικολογική διαχείριση και επιτόπιο έλεγχο.

Σύμφωνα με έρευνα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.), ο αγροτοβιομηχανικός τομέας θα γνωρίσει ταχύτατες μεταβολές και σοβαρές επιχειρηματικές ανακατατάξεις (Stivens, 1997). Υπογραμμίζεται συγκεκριμένα ότι, στη ζώνη του Ο.Ο.Σ.Α., οι παραδοσιακοί παράγοντες που διαμορφώνουν τη ζήτηση ειδών διατροφής ανήκουν ήδη στο παρελθόν, αφού παραχώρησαν τη θέση τους σε άλλους, οι οποίοι σχετίζονται με τις γεύσεις και τη διαιτητική. Προβλέπεται, έτσι, ότι στις ανεπτυγμένες χώρες θα αυξηθούν τα βιολογικά προϊόντα και θα αναπτυχθεί η βιολογική γεωργία. Είναι άλλωστε ήδη ορατή η τάση του σύγχρονου καταναλωτή να απαιτεί συνεχώς περισσότερες πληροφορίες για τα τρόφιμα που αγοράζει και να δίνει μεγάλη σημασία στις διαιτητικές ιδιότητές τους (Φωτόπουλος, 2000α).

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες ανακαλύπτουν ερωτήματα σχετικά με τη σκοπιμότητα της σύγχρονης τεχνολογίας που χρησιμοποιείται στη γεωργία. Η υπερβολική χρήση ενέργειας και εισροών, ιδιαίτερα στα θερμοκήπια, αυξάνει την εκπομπή άνθρακα και αζώτου, επιδρώντας αρνητικά στο κλίμα της γης. Η υγεία των καταναλωτών μπορεί να απειληθεί επίσης από τις υψηλές συγκεντρώσεις αζώτου στο πόσιμο νερό, που οφείλονται στη χρήση χημικών λιπασμάτων και στα υπολείμματα εντομοκτόνων και κτηνιατρικών φαρμάκων στα τρόφιμα. Ως εκ τούτου έχει γίνει ιδιαίτερα σημαντικό το ζήτημα της φύσης των τροφίμων. Η αναθεώρηση της αγροτικής πολιτικής της Κοινότητας ενθαρρύνει όλες τις πρωτοβουλίες που αυξάνουν τη διαφοροποίηση της παραγωγής με στόχο την ποιότητα που να ικανοποιεί τις ανάγκες της αγοράς και τις προσδοκίες του καταναλωτή (Φωτόπουλος, 1992). Τέτοιες περιπτώσεις διαφοροποίησης αποτελούν τα προϊόντα που παράγονται με ήπια (φιλικά) προς το περιβάλλον συστήματα παραγωγής, είτε βιολογικό, χωρίς τη χρήση χημικών εισροών, είτε ολοκληρωμένο που συνεπάγεται την άριστη διαχείριση της παραγωγικής διαδικασίας, ώστε οι χημικές εισροές να μειωθούν στις απολύτως αναγκαίες, με κύριο στόχο την απουσία υπολειμμάτων (φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων, ορμονών, κ.λπ.).

Το σύστημα της ολοκληρωμένης παραγωγής, μολονότι εμφανίστηκε πρόσφατα ως εναλλακτική πρόταση έναντι της βιολογικής, και το οποίο εμπεριέχει μικρότερο ρίσκο περιλαμβανόταν πάντα στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, από τη δεκαετία του '70 και μετά, ως "ορθή καλλιεργητική πρακτική". Η πλέον σύγχρονη εκδοχή του συστήματος της ολοκληρωμένης παραγωγής εμφανίζεται ως πακέτο ορθολογικής διαχείρισης περισσότερο ολοκληρωμένο, αλλά με πολλά προβλήματα πρακτικής εφαρμογής, επειδή προϋποθέτει την ανάπτυξη περιφερειακής δομής συγκέντρωσης στοιχείων (μετεωρολογικών, βιολογικής εξέλιξης εντόμων, εξέλιξης ασθενειών, οικονομικών στοιχείων, κ.λπ.), καθώς και τη μηχανογραφική υποστήριξη επεξεργασίας των δεδομένων. Το σύστημα της ολοκληρωμένης παραγωγής βρίσκεται στη σωστή κατεύθυνση, επειδή ελαχιστοποιεί τις βλάβες και μεγιστοποιεί τις οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές ωφέλειες σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. Ως ελεγχόμενο σύστημα παραγωγής μέσω οργανισμών πιστοποίησης, λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί και ως στάδιο εκπαίδευσης-εμπέδωσης της δυναμικής διαδικασίας, μείωσης των χημικών εισροών και προστασίας του περιβάλλοντος, ώστε στη συνέχεια να υιοθετηθεί το σύστημα της βιολογικής γεωργίας, η υπεροχή του οποίου στην επίτευξη της αειφορίας είναι δεδομένη.

Ιδιαίτερα για τη χώρα μας, τα βασικά διαρθρωτικά προβλήματα του αγροτικού τομέα, όπως ο μικρός κλήρος (μέσος κλήρος στην Ελλάδα = 45 στρέμματα, στην Ε.Ε. = 165 στρέμματα, στην Αμερική = 2.020 στρέμματα) και η γεωμορφολογία (450.000 εκμεταλλεύσεις στο σύνολο των 860.000 γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας βρίσκονται σε ορεινές, ημιορεινές και νησιωτικές περιοχές και προσφέρονται μόνο για συστήματα έκτακτης γεωργίας), αποκλείουν την εφαρμογή του μοντέλου της βιομηχανικής γεωργίας (Φωτόπουλος, 2000α). Δηλαδή ακόμα και αν διπλασιαστεί η χρηματοδότηση διαρθρωτικής προσαρμογής της ελληνικής γεωργίας, θα υστερούμε πάντοτε έναντι των ανταγωνιστών μας, επειδή αποκλείεται να εξαιρεθούν οι διαφορές οικονομικών κλίμακας, αλλά και ο γεωμορφολογικός δυϊσμός της γεωργίας μας. Η ελληνική γεωργία μπορεί να γίνει ανταγωνιστική όμως στο καινούργιο περιβάλλον που δημιουργείται από τις νέες τάσεις κατανάλωσης τροφίμων μέσω της υιοθέτησης ήπιων συστημάτων παραγωγής καθώς και από την ανάγκη για αυξημένη ποιότητα. Επιβάλλεται, συνεπώς, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μιας φιλοπεριβαλλοντικής και αειφόρου αγροτικής πολιτικής (ως εθνικής αγροτικής

πολιτικής), συμπληρωματικής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, δηλαδή προτείνεται συγκεκριμένα η υιοθέτηση της στρατηγικής ποιότητας ως η σωστότερη λύση για την ελληνική γεωργία. Οι σχετικές προσπάθειες πρέπει να επικεντρώνονται στη περιφέρεια, οι τοπικές κοινωνίες της οποίας θα αποτελέσουν το μοχλό για βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής μέσω του σχεδιασμού ολοκληρωμένων προγραμμάτων που θα καλύπτουν την παραγωγή τροφίμων ποιότητας, θα προστατεύουν την αειφορία του αγροτικού χώρου και περιβάλλοντος, θα διατηρούν την πολιτισμική παράδοση και γενικότερα θα διασφαλίζουν ιδανικές συνθήκες διαβίωσης τόσο για τους εντόπιους όσο και για τους τουρίστες.

Κατά τη μετάβαση από τη συμβατική μέθοδο καλλιέργειας στη βιολογική, πρώτος στόχος είναι η αναζωογόνηση του εδάφους και απώτερος σκοπός η αποκατάσταση της βιολογικής ισορροπίας στο αγρόκτημα. Η υπερβολική λίπανση, ιδιαίτερα η αζωτούχος, αφομοιώνεται άμεσα από τα φυτά και έτσι αποδυναμώνεται η σημασία της διάσπασης των στοιχείων του εδάφους με τη μείωση των μικροοργανισμών του. Η διακοπή της χρήσης χημικών μέσων και η χρησιμοποίηση τεχνικών βιολογικής γεωργίας (χλωρά λίπανση, βιολογική λίπανση) βελτιώνει τις συνθήκες του εδάφους και επαναφέρει (μέσω του πολλαπλασιασμού των μικροοργανισμών) τη διεργασία της αναζωογόνησης και αποκατάστασης της γονιμότητάς του. Κατά τη μεταβατική περίοδο προς τη βιολογική γεωργία το κόστος παραγωγής εμφανίζεται αυξημένο και οι αποδόσεις χαμηλές. Η επίτευξη μιας καλής μέσης απόδοσης της βιολογικής μεθόδου παραγωγής, ανταγωνιστικής προς τη συμβατική, απαιτεί μερικά χρόνια, τα οποία, ανάλογα με τα οικονομικά μέσα αλλά και τις τοπικές συνθήκες, κυμαίνονται από τέσσερα έως δέκα χρόνια (Koerf *et al.*, 1976). Παρότι η βιολογική γεωργία στηρίζεται σε σχετικά διαφορετικές τεχνικές από τη συμβατική, τελικά το κέρδος είναι συγκρίσιμο, επειδή αν και το κόστος πρόσθετης εργασίας στη βιολογική γεωργία είναι υψηλό, αντίστοιχα υψηλό είναι και το κόστος λιπασμάτων, βιοκτόνων, σπόρων και συμπληρωματικών της διατροφής ζώων. Ίσως όμως να μην είναι πάντα δυνατή η σύγκριση, επειδή στη συμβατική γεωργία υπάρχουν ποικιλίες που ανταποκρίνονται σε υψηλή αζωτούχο λίπανση, μια συνθήκη που δεν μπορεί να βρεθεί σε βιολογικούς αγρούς. Από την άλλη πλευρά, βέβαια, η μέθοδος της βιολογικής γεωργίας υπερτερεί σε μειονεκτικές περιοχές (ορεινές, ημιορεινές, νησιωτικές), όπου οι παραπάνω ποικιλίες δεν μπορούν να αποδώσουν, επειδή δεν αφομοιώνεται η αζωτούχος λίπανση λόγω έλλειψης υγρασίας (Φωτόπουλος, 1995).

Τα αποτελέσματα αυτά επαληθεύονται από έρευνες συγκριτικού κόστους παραγωγής βιολογικών και συμβατικών προϊόντων σε διάφορες χώρες του εξωτερικού. Ο Hodges (1978) συγκέντρωσε τα αποτελέσματα ερευνητικών εργασιών εφαρμογής του συστήματος παραγωγής της βιολογικής γεωργίας σε διάφορες χώρες. Τα στοιχεία που παραθέτει στην εργασία του δείχνουν ότι:

- Στη Γαλλία, η εφαρμογή του συστήματος της βιολογικής γεωργίας δεν επιφέρει πάντοτε μείωση των αποδόσεων. Γενικά, τα δημητριακά και τα κηπευτικά έδιναν περίπου ίδιες αποδόσεις, ενώ σε δύο περιπτώσεις - οπωροφόρα και αραβόσιτος - η παραγωγή ήταν σημαντικά μειωμένη.
- Στην Ολλανδία, φαίνεται ότι τα βιολογικά αγροκτήματα μπορούν να έχουν αποδόσεις συγκρίσιμες με τα συμβατικά, με εξαίρεση τα γαλακτοκομικά, μερικά κηπευτικά και τα οπωροφόρα. Συχνά όμως στην κτηνοτροφία οι παραγωγοί επιδίωκαν χαμηλότερες αποδόσεις για να εξασφαλίσουν την υγεία και μακροζωία των ζώων.
- Στις Η.Π.Α., συγκριτική έρευνα που έγινε σε 14 βιολογικές μονάδες και ισάριθμες συμβατικές όπου εκτρέφονται ζώα, έδειξε ότι η παραγωγή των βιολογικών προϊόντων ήταν μειωμένη κατά 8-10%, αλλά το χαμηλότερο κόστος παραγωγής απέφερε τελικά κέρδος.
- Στην Ελβετία, βιολογικά αγροκτήματα που συγκρίθηκαν με συμβατικά παρουσίασαν υψηλότερες αποδόσεις σε γάλα (απόδοση μεγαλύτερη από το μέσο όρο της χώρας) και σε κηπευτικά.
- Στον Καναδά, βιολογικό αγρόκτημα έδωσε πολύ υψηλότερη συγκομιδή σε πατάτες και σιτάρι.

Από έρευνα που έγινε στις Η.Π.Α. από το Υπουργείο Γεωργίας, διαπιστώθηκε ότι τα καθαρά κέρδη ήταν τα ίδια για τα βιολογικά και τα συμβατικά αγροκτήματα, ακόμη και όταν τα πρώτα παρουσίαζαν χαμηλότερη συγκομιδή (U.S.D.A., 1980).

Στη Γερμανία, σε έρευνα του Υπουργείου Γεωργίας συγκρίθηκαν 24 βιολογικά αγροκτήματα με ισάριθμα συμβατικά και αποδείχθηκε ότι:

- Το κέρδος των βιολογικών αγροκτημάτων ήταν κατά 23% χαμηλότερο ανά στρέμμα τον πρώτο χρόνο και κατά 17% τον δεύτερο χρόνο.
- Στα βιολογικά αγροκτήματα οι εργατικές θέσεις είναι ανά 10 στρέμματα δύο περίπου περισσότερες από τα συμβατικά. Όταν όμως η σύγκριση γίνεται σε μεγάλη κλίμακα (400 στρέμματα), τότε οι εργατικές θέσεις είναι σχεδόν ισάριθμες.
- Οι αποδόσεις των βιολογικών αγροκτημάτων αποτελούσαν το 63% των συμβατικών τον πρώτο χρόνο και το 80% τον δεύτερο.
- Το κόστος των βιολογικών αγροκτημάτων ήταν χαμηλότερο των συμβατικών κατά 52% τον πρώτο χρόνο και κατά 73% τον δεύτερο.
- Τελικά το εισόδημα ανά αγρόκτημα ήταν μεγαλύτερο για τα βιολογικά, μειώνεται όμως και πάλι όταν γίνει αναγωγή ανά εργατική θέση.

(Pziebe, 1985)

2. Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1. Λίγα λόγια για τη Βιολογική Γεωργία

Η Βιολογική Γεωργία αναπτύσσεται σε όλο τον κόσμο μετά από την απαίτηση των καταναλωτών για ασφαλή τρόφιμα που θα παράγονται με φιλικούς για το περιβάλλον τρόπους. Ως αποτέλεσμα, σήμερα η βιολογική καλλιέργεια καλύπτει παγκοσμίως περισσότερα από 320.000.000 στρέμματα που αντιστοιχούν σε περισσότερες από 600.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ελληνικού Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων για το τέλος του 2005 η βιολογική γεωργία στη φυτική παραγωγή κάλυπτε 2.884.866,03 στρέμματα (μαζί με τους βοσκότοπους) που αντιστοιχούσαν σε 14.614 γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Η Βιολογική Γεωργία είναι μια μέθοδος καλλιέργειας η οποία απορρίπτει τη χρήση συνθετικών χημικών ουσιών, όπως τα συνθετικά ζιζανιοκτόνα, λιπάσματα, φυτοφάρμακα, γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (Γ.Τ.Ο.), ρυθμιστών ανάπτυξης των φυτών, ορμονών καθώς και πρόσθετων ουσιών στις ζωτροφές. Οι βιολογικοί καλλιεργητές βασίζονται σε αμειψισπορά (εναλλαγή φυτών για συγκομιδή), υπολείμματα συγκομιδών, αγρανάπαυση, ζωικά λιπάσματα (κοπριά) και μηχανική καλλιέργεια για τη διατήρηση της παραγωγικότητας του χώματος, τον εμπλουτισμό του με θρεπτικές ουσίες για τα φυτά καθώς και για τον έλεγχο των ζιζανίων, εντόμων και παράσιτων.

Σε μερικές χώρες, κυρίως στην Ευρώπη, η βιολογική καλλιέργεια ορίζεται και από το νόμο, ώστε η εμπορική χρήση του όρου «Βιολογικό» να υπόκειται σε έλεγχο από την κυβέρνηση και το κράτος. Στους αγρότες που παράγουν βιολογικά προϊόντα δίνεται πιστοποίηση, καθιστώντας παράνομη την πώληση προϊόντων με τον τίτλο «Βιολογικό» χωρίς αυτήν την πιστοποίηση. Η παραγωγή των βιολογικών προϊόντων Φυτικής Παραγωγής στηρίζεται σε διαδικασίες παραγωγής φιλικές προς το περιβάλλον. Για να ονομαστεί ένα προϊόν «βιολογικό» είναι απαίτηση της νομοθεσίας (ευρωπαϊκής και εθνικής) να είναι πιστοποιημένο από εγκεκριμένο φορέα. Προϊόντα βιολογικής γεωργίας είναι τα προϊόντα που για την παραγωγή τους έχουν εφαρμοστεί κανόνες που καθορίζονται από την κοινοτική και εθνική νομοθεσία οι οποίοι σκοπό έχουν την προστασία του περιβάλλοντος, τη διατήρηση ή και την αύξηση της ευφορίας και της βιολογικής δραστηριότητας του εδάφους, καθώς και τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για τη διατήρηση της αλληλεξάρτησης μεταξύ του εδάφους με τα φυτά, των φυτών με τα ζώα και των ζώων με το έδαφος χωρίς την προσφυγή σε παράγοντες παραγωγής εξωτερικής προέλευσης. Ο μόνος τρόπος για να αναγνωρίσει ο καταναλωτής το βιολογικό προϊόν και να το πληρώσει είναι το σήμα πιστοποίησης στην ετικέτα του προϊόντος ή/και στη συσκευασία του.

2.1.1. Ιστορική Εξέλιξη της Βιολογικής Γεωργίας

Η Βιολογική ή Οικολογική γεωργία, ως πρακτική έκφραση της γενικότερης οικολογικής αντίληψης, εμφανίστηκε στις αρχές του 20ού αιώνα. Τα τρία κύρια κινήματα που επικράτησαν εκείνη την περίοδο είναι:

- Η βιοδυναμική γεωργία, που εμφανίστηκε στη Γερμανία με την ώθηση του Rudolf Steiner (1915)
- Η οργανική γεωργία, που είδε το φως στην Αγγλία χάρη στις απόψεις που ανέπτυξε ο Sir Albert Howard στη Γεωργική του Διαθήκη (1940)
- Η βιολογική γεωργία, που αναπτύχθηκε στην Ελβετία, από τους Hans Peter Rush και H. Muller τη δεκαετία του '40.

Αυτά τα διάφορα κινήματα στα οποία οφείλουν την καταγωγή τους ορισμένοι από τους προστατευόμενους από την Κοινοτική νομοθεσία όρους, θεωρούσαν ουσιαστικό το δεσμό ανάμεσα στη γεωργία και τη φύση, καθώς και το σεβασμό των φυσικών ισορροπιών και απείχαν από μια μάλλον καθοδηγητική προσέγγιση της γεωργίας που μεγιστοποιεί τις αποδόσεις μέσω πολλαπλών παρεμβάσεων με διάφορες κατηγορίες συνθετικών- χημικών εισροών (Ζωιόπουλος και Παπαθεοδώρου, 2000).

Παρά την ύπαρξη και την ισχύ αυτών των κινημάτων, η βιολογική γεωργία έμεινε για πολύ καρό σε εμβρυακή κατάσταση στην Ευρώπη. Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '50, ο κύριος στόχος ο οποίος αποδιδόταν στη γεωργία ήταν να ικανοποιεί, χάρη σε μια πολύ σημαντική αύξηση της γεωργικής παραγωγής, τις άμεσες ανάγκες σε τρόφιμα και να αυξάνει τον βαθμό αυτάρκειας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Είναι κατανοητό, επομένως, ότι η βιολογική γεωργία δυσκολεύτηκε πολύ να επιτύχει, στο πλαίσιο αυτό, πλατύτερη αποδοχή.

Αντίθετα, το τέλος της δεκαετίας του '60 και κυρίως η δεκαετία του '70 χαρακτηρίζονται από αύξηση της συνειδητοποίησης σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, στα οποία η βιολογική γεωργία θα μπορούσε να δώσει την κατάλληλη απάντηση. Νέοι σύνδεσμοι δημιουργούνται, συγκεντρώνοντας παραγωγούς, καταναλωτές και άλλα άτομα που ενδιαφέρονται για την οικολογία και για μια περισσότερο στενά συνδεδεμένη με τη φύση ζωή. Οι οργανώσεις αυτές αναπτύσσουν τις δικές τους συγγραφές υποχρεώσεων με τους κανόνες παραγωγής που πρέπει να τηρούνται (Φωτόπουλος και Κρυστάλλης, 2003).

Η βιολογική γεωργία ανθίζει, ωστόσο, πραγματικά στη διάρκεια της δεκαετίας του '80, εφόσον αυτός ο νέος τρόπος παραγωγής και το ενδιαφέρον των καταναλωτών για αυτά τα προϊόντα συνεχίζουν να αναπτύσσονται όχι μόνο στο μεγαλύτερο μέρος των Ευρωπαϊκών χωρών αλλά και σε άλλες χώρες, όπως οι Η.Π.Α, ο Καναδάς, η Αυστραλία και η Ιαπωνία. Παρατηρούμε στη περίπτωση αυτή μια σημαντική αύξηση του αριθμού παραγωγών και την έναρξη πρωτοβουλιών στον τομέα της μεταποίησης και του marketing βιολογικών προϊόντων.

Αυτό το ευνοϊκό πλαίσιο για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας οφείλει σε μεγάλο βαθμό την προέλευσή του στη σταθερή απαίτηση των καταναλωτών να τους προσφέρονται προϊόντα ασφαλή και περισσότερο φιλικά προς το περιβάλλον.

Παράλληλα, οι επίσημες διοικητικές υπηρεσίες αναγνωρίζουν σιγά σιγά τη βιολογική γεωργία, εντάσσοντάς την στα θέματα έρευνάς τους και αποκτώντας ιδιαίτερες νομοθεσίες (Αυστρία, Γαλλία, Δανία). Άλλωστε χορηγούνται επιδοτήσεις, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, από ορισμένα κράτη-μέλη υπέρ αυτού του τύπου γεωργίας (Μπουγιούρης, 1998).

Παρά τις προσπάθειες αυτές, η βιολογική γεωργία παραμένει στη διάρκεια αυτής της περιόδου ελλειμματική λόγω χαμηλής αναγνωρισιμότητας. Πράγματι, επικρατεί μια κάποια σύγχυση στα μάτια των καταναλωτών, όσον αφορά στη σημασία της ίδιας της έννοιας της βιολογικής γεωργίας και των περιορισμών που επιβάλλει. Η αιτία της σύγχυσης αυτής βρίσκεται ουσιαστικά στην ύπαρξη διαφόρων «σχολών» και «φιλοσοφιών», στην έλλειψη εναρμόνισης των χρησιμοποιούμενων ορολογιών, στην ετερογενή παρουσίαση των προϊόντων, στην εννοιολογική σύγχυση ανάμεσα σε βιολογικά προϊόντα, προϊόντα ποιότητας, φυσικά προϊόντα κ.ά. (Φωτόπουλος και Κρυστάλλης, 2003).

Υπό αυτές τις συνθήκες, η θέσπιση ενός νομοθετικού πλαισίου φάνηκε ως το μέσο το οποίο θα επέτρεπε στη βιολογική γεωργία να βρει τη θέση της, κατά αξιόπιστο τρόπο, στην περιορισμένη αγορά που αποτελούν τα προϊόντα ποιότητας. Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε, με τον Καν.2092/91, εκείνο το θεσμικό πλαίσιο, που οδήγησε στη 'έκρηξη' των βιοκαλλιεργειών στις χώρες της Ε.Ε και στην ταχύτατη διάδοση της βιολογικής γεωργίας, τουλάχιστον σε επίπεδο μικρών και μεσαίων παραγωγών (Lampkin, 1996)

2.1.2. Στόχοι Βιολογικής Γεωργίας

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του Κώδικα Τροφίμων και Ποτών, η βιολογική γεωργία πρέπει να συμβάλει στους εξής στόχους:

- στην παραγωγή προϊόντων υψηλής θρεπτικής αξίας σε επαρκή ποσότητα,
- στην αύξηση της βιοποικιλότητας στο σύνολο των γεωργικών οικοσυστημάτων συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των φυτών και των άγριων ζώων,
- στην αύξηση της βιολογικής δραστηριότητας των εδαφών,
- στη διατήρηση της γονιμότητας των εδαφών μακροπρόθεσμα,

- στην ανακύκλωση των αποβλήτων φυτικής και ζωικής προέλευσης προκειμένου να αποκατασταθούν τα στοιχεία που είναι θρεπτικά για τη γη, μειώνοντας έτσι, όσο είναι δυνατόν, τη χρήση μη ανανεώσιμων πόρων,
- στην προσφυγή στους ανανεώσιμους πόρους στα γεωργικά συστήματα που είναι οργανωμένα τοπικά,
- στην προώθηση της ορθής χρήσης των εδαφών, του νερού και του αέρα και τη μείωση όλων των μορφών μόλυνσης που θα μπορούσαν να προκαλέσουν οι καλλιεργητικές πρακτικές και οι πρακτικές εκτροφής,
- στον χειρισμό των γεωργικών προϊόντων, προσέχοντας ιδίως τις μεθόδους μεταποίησης, προκειμένου να διατηρηθεί η βιολογική ακεραιότητα και οι ουσιαστικές ποιότητες του προϊόντος σε όλα τα στάδια,
- στην πρόβλεψη, σε μια υπάρχουσα εκμετάλλευση μετά από μια περίοδο μετατροπής, η διάρκεια της οποίας καθορίζεται από ειδικούς παράγοντες του τόπου, όπως, για παράδειγμα, του ιστορικού της γης, των τύπων καλλιέργειας και εκτροφής προς πραγματοποίηση.
(Ηλιόπουλος, 2006 - Μπουλούμπαση, 2006)

Όσον αφορά την εκτροφή στα πλαίσια της βιολογικής γεωργίας εναπόκειται στην αρχή ενός στενού δεσμού ανάμεσα στα ζώα και τις γεωργικές εκτάσεις. Η αναγκαιότητα αυτή ενός δεσμού με το έδαφος απαιτεί έτσι, ότι τα ζώα θα έχουν μεγάλη πρόσβαση σε εξωτερικές εκτάσεις για ασκήσεις και ότι η διατροφή που τους δίνεται θα είναι όχι μόνο βιολογική αλλά, κατά προτίμηση, θα προέρχεται από την εκμετάλλευση την ίδια. Οι διατάξεις, οι σχετικές με την ευημερία των ζώων και η κτηνιατρική περίθαλψη πλαισιώνουν άλλωστε στενά αυτό το μέρος της βιολογικής γεωργίας.

Ανεξάρτητα από τα προϊόντα, φυτικά ή ζωικά, οι στόχοι της βιολογικής παραγωγής παραμένουν οι ίδιοι: εφαρμογή περιοριστικών πρακτικών από την άποψη της προστασίας του περιβάλλοντος, αρμονικότερη κατοχή του αγροτικού χώρου, σεβασμός της ευημερίας των ζώων, παραγωγή γεωργικών προϊόντων υψηλής ποιότητας.

Προκειμένου να δοθεί σε αυτούς τους στόχους που είναι δύσκολα υπολογίσιμοι, συγκεκριμένο περιεχόμενο, που να μπορεί να καταστήσει εξειδικευμένη τη βιολογική γεωργία σε σχέση με τη συμβατική γεωργία, ήταν απαραίτητο, να κωδικοποιηθούν οι αποδεκτές πρακτικές. Αυτό πραγματοποιήθηκε καταρχήν στις ιδιωτικές συγγραφές υποχρεώσεων, μετά από τις νομοθεσίες ή τις επίσημες κατευθυντήριες γραμμές, σε διεθνές ή εθνικό επίπεδο (Πέτκος, 2005).

2.1.3. Βασικές Αρχές Βιολογικής Γεωργίας

Οι βασικές αρχές και οι σκοποί της βιολογικής γεωργίας έτσι όπως εκφράζονται από την Διεθνή Ομοσπονδία Κινημάτων Βιολογικής Γεωργίας (*International Federation of Organic Agriculture Movements - I.F.O.A.M.*), είναι οι ακόλουθες:

- η προστασία του περιβάλλοντος,
- η διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους,
- ο σεβασμός στην υγεία του καταναλωτή,
- η διατήρηση της βιοποικιλότητας του οικοσυστήματος,
- η ανακύκλωση υλικών όσο αυτό είναι δυνατό,
- η αντιμετώπιση των γεωργικών μονάδων ως συστήματα σε ισορροπία,
- η διατήρηση των βιολογικά παραγόμενων προϊόντων φυτικών και ζωικών σε όλα τα στάδια από την παραγωγή έως τη διάθεσή τους στην αγορά σε αρμονία με τους νόμους της φύσης,
- ποιότητα έναντι της ποσότητας,
- η χρήση νέων τεχνολογιών στη βιολογική γεωργία για την ζωική παραγωγή σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κάθε είδους.

Οι τεχνικές καλλιέργειας πρέπει να αναδιαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρούν την οικολογική σταθερότητα του περιβάλλοντος. Η γονιμότητα του εδάφους διατηρείται και βελτιώνεται από

ένα σύστημα μετρήσεων που προάγει τη μέγιστη βιολογική δραστηριότητα του εδάφους. Ο έλεγχος των εντόμων γίνεται με ολοκληρωμένες μεθόδους ελέγχου προάγοντας τη βιοποικιλότητα. Στη βιολογική γεωργία η εκτροφή των ζώων γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες τους, εφαρμόζοντας μεθόδους εκτροφής που μειώνουν τα επίπεδα της καταπόνησης, βελτιώνουν την υγεία και προστατεύουν από ασθένειες. Ο κύριος στόχος της βιολογικής γεωργίας είναι η παραγωγή υγιών και ασφαλών προϊόντων για τους καταναλωτές, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος. Η φράση βιολογικό προϊόν εγγυάται ότι το προϊόν παράγεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην χρησιμοποιούνται χημικά και παράλληλα προστατεύεται το περιβάλλον. Για να φτάσουν στην αγορά όλα τα βιολογικά προϊόντα πρέπει να έχουν ελεγχθεί και πιστοποιηθεί από αρμόδιους οργανισμούς (van der Smissen, 2002).

2.1.4. Η Βιολογική Κτηνοτροφία

Ως βιολογική κτηνοτροφία, νοείται η εκτροφή ζώων, όπως αυτή καθορίζεται από τον Καν. (ΕΚ) 1804/99, που συμπληρώνει τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2092/91 όπως αυτοί τροποποιούνται και ισχύουν κάθε φορά. Η βιολογική κτηνοτροφία είναι ένα σύστημα που στηρίζεται στη φυσική διαβίωση των ζώων, χρησιμοποιεί κατά βάση ζωτροφές που έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο, περιορίζει στο ελάχιστο δυνατό τη χρήση συνθετικών αλληλοπαθητικών φαρμάκων, είναι αντίθετη προς τη γενετική τροποποίηση, προστατεύει το περιβάλλον και διακρίνεται για την υγιεινή των προϊόντων που παράγει. Η βιολογική κτηνοτροφία δεν περιορίζεται στην απλή αντικατάσταση των συμβατικών εισροών, με τις επιτρεπόμενες εισροές του Καν. (ΕΟΚ) 1804/99, ούτε στην παραγωγή προϊόντων με απουσία υπολειμμάτων φυτοπροστατευτικών ουσιών, αντιβιοτικών κ.τ.λ., αλλά απαιτεί μια συνολική μεταχείριση των αγροτικών ζώων, τέτοια που να διασφαλίζει την υγεία και τη φυσιολογική τους ανάπτυξη, καθώς και την ολοκληρωμένη και αειφορική χρήση των φυσικών πόρων και του αγροτικού οικοσυστήματος.

2.1.5. Τα Βιολογικά Προϊόντα

Ως Βιολογικά Προϊόντα χαρακτηρίζονται αυτά τα οποία έχουν παραχθεί σύμφωνα με τα πρότυπα και τους κανόνες που θέτει ο Κανονισμός (ΕΟΚ) 2092/91, προέρχονται δηλαδή από την ενάσκηση της Βιολογικής Καλλιέργειας. Συνεπώς, τα Βιολογικά Προϊόντα που φέρουν την ανάλογη σήμανση και πωλούνται ως «Βιολογικά» είναι ελεύθερα από τη χρήση χημικών σε όλο τον κύκλο παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης και συσκευασίας. Ειδικότερα, ο κανονισμός προβλέπει:

- Περιορισμένη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων που προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2092/91 (Παράρτημα VI σημείο Α), μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις που κινδυνεύει η καλλιέργεια με καταστροφή.
- Σπόροι και φυτά που χρησιμοποιούνται ως πολλαπλασιαστικό υλικό, θα πρέπει να παράγονται με βιολογικό τρόπο.
- Απαγόρευση χρήσης γενετικά τροποποιημένων οργανισμών ή παραγώγων.
- Μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, ώστε να διατηρείται η γονιμότητα του εδάφους.
- Μέτρα ώστε τα ζώα μιας βιολογικής μονάδας εκτροφής να μεγαλώνουν σε χώρους που ανταποκρίνονται στις βιολογικές τους ανάγκες (επαρκής χώρος κίνησης, φυσικός φωτισμός).

Βιολογικά προϊόντα μπορούν να παραχθούν και σύμφωνα με άλλα πρότυπα τα οποία ικανοποιούν τις απαιτήσεις των αγορών συγκεκριμένων χωρών όπως για παράδειγμα το «N.O.P.-U.S.D.A.» για τις Η.Π.Α. Για παράδειγμα, ο φορέας πιστοποίησης “Green Control” σε συνεργασία με τον παγκοσμίου φήμης πιστοποιητικό οργανισμό “ECOCERT” παρέχει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα πιστοποίησης των προϊόντων τους κατά το πρότυπο «N.O.P.» του Υπουργείου Γεωργίας των Η.Π.Α. (U.S.D.A.).

Η αγορά Βιολογικών Προϊόντων επηρεάζεται από παράγοντες οι οποίοι αναφέρονται κυρίως:

- Στην οικολογική συνείδηση των καταναλωτών. Ο Baade (1988) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι οι καταναλωτές βιολογικών προϊόντων διακατέχονται από αυξημένες οικολογικές ανησυχίες.

- Στα χαρακτηριστικά των βιολογικών προϊόντων. Οι καταναλωτές πιστεύουν ότι τα βιολογικά προϊόντα έχουν διαφορές με τα συμβατικά (Φωτόπουλος, 2000β). Έχουν φυσικά χαρακτηριστικά τα οποία μπορεί να τα κάνει να υστερούν ως προς την εμφάνιση, αλλά θεωρούνται περισσότερο ασφαλή και υγιεινά (Pujari and Wright, 1996).
- Στον παρορμητικό και συνειδητό τρόπο αγοράς. Οι καταναλωτές που αγοράζουν τρόφιμα με συνειδητό τρόπο σκέψης, θα θελήσουν να αγοράσουν βιολογικά προϊόντα. Εκείνοι που αγοράζουν παρορμητικά και βασίζονται στην έμπνευση της στιγμής ίσως αγοράσουν βιολογικά προϊόντα εξαιτίας της προβολής τους από τα ΜΜΕ (Φωτόπουλος, 2000β).
- Στην πιστοποίηση των βιολογικών προϊόντων. Η ετικέτα βιολογικής εγγύησης παρέχει τη βεβαιότητα ότι τα προϊόντα που προτίθεται να αγοράσει είναι απολύτως ασφαλή και διατηρούν όλα τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά τους.
- Στα χαρακτηριστικά του καταναλωτή. Το εισόδημα και το μορφωτικό επίπεδο του καταναλωτή καθορίζουν τη στάση τους ως προς τα βιολογικά προϊόντα.

Το καινούριο πρότυπο που διαμορφώνεται στην αγορά κατανάλωσης, το γνωστό ως “Πράσινο Κύμα”, εκδηλώνεται με βασικά χαρακτηριστικά την πρόθεση του καταναλωτή να διαθέσει υψηλότερα κονδύλια προκειμένου να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του για κατανάλωση ασφαλών τροφίμων, υψηλής ποιότητας, τα οποία παράγονται με φυσικό τρόπο και για τα οποία θα είναι γνωστή η προέλευση και η επεξεργασία που έχουν υποστεί (Caswell *et al.*, 1994). Οι έρευνες ως προς το θέμα αυτό δείχνουν ότι οι καταναλωτές εκτιμούν τα βιολογικά προϊόντα: ο ένας στους τρεις γνωρίζει τον ορισμό τους, 51% τα θεωρεί καλά για την υγεία, 50% πιστεύει ότι έχουν καλύτερη γεύση και 30% ότι δεν βλάπτουν το περιβάλλον (Sylvander, 1993).

Τα βιολογικά προϊόντα έχουν τα ακόλουθα πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τα συμβατικά:

- Η περιεκτικότητά τους σε θρεπτικά συστατικά και βιταμίνες είναι μεγαλύτερη.
- Αποτελούν ασπίδα προστασίας για τα παιδιά, αφού κατά την ανάπτυξή τους ο πιο ενεργός μεταβολισμός τους τα κάνει πιο ευπρόσβλητα στα χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα.
- Συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Πιστοποιούνται και ελέγχονται από το χωράφι έως το ράφι.
(Καΐρης και Γαλανοπούλου, 2007)

2.2. Η Βιολογική Γεωργία σε Παγκόσμιο Επίπεδο

Η ευαισθητοποίηση του κόσμου τα τελευταία χρόνια, γύρω από την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την εξασφάλιση υγιεινών τροφίμων απαλλαγμένων από φυτοφάρμακα και τοξικές ουσίες, επιτάχυνε τους ρυθμούς ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας στο διεθνή χώρο, με αποτέλεσμα η παραγωγή και η κατανάλωση βιολογικών προϊόντων να έχει φτάσει σε υψηλά επίπεδα. Συνοπτικά η κατάσταση της παγκόσμιας βιολογικής γεωργίας παρουσιάζεται ακολούθως (Γράφημα 2.1. και 2.2.):

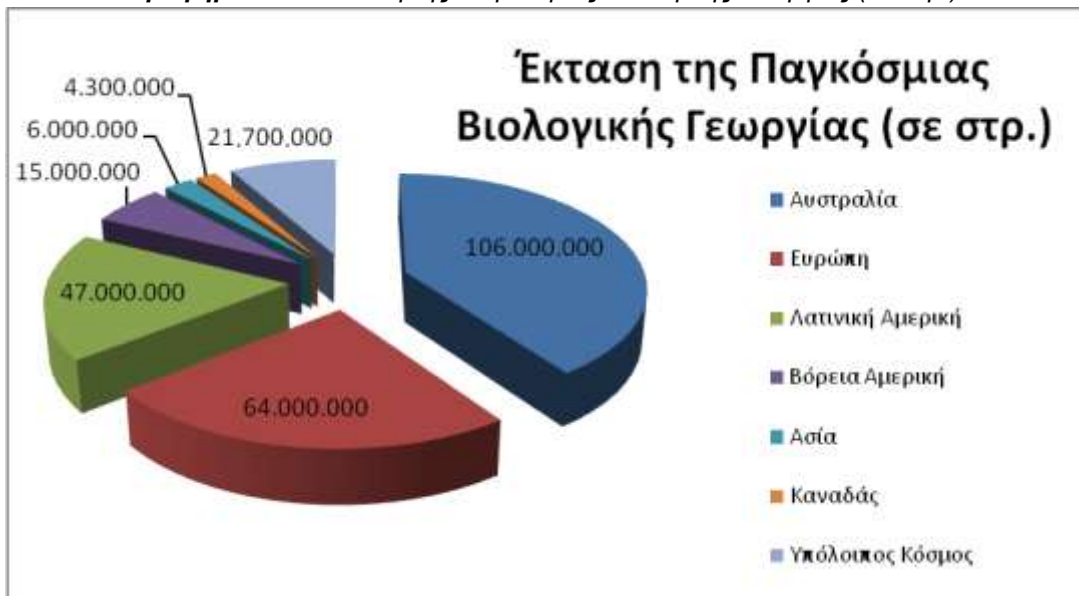
Στην **Αυστραλία** υπάρχει η μεγαλύτερη έκταση που καλλιεργείται βιολογικά στον κόσμο. Συγκεκριμένα 106.000.000 στρέμματα από τα οποία τα περισσότερα είναι βοσκοτόπια χαμηλής απόδοσης.

Στις περισσότερες χώρες της **Ασίας** υπάρχει βιολογική παραγωγή περιορισμένης όμως έκτασης. Η συνολική καλλιεργούμενη βιολογικά έκταση δεν ξεπερνά τα 6.000.000 στρέμματα. Συγκεκριμένα, στην **Κίνα** το ενδιαφέρον για την βιολογική γεωργία αυξάνεται διαρκώς και το κράτος έχει θέσει εθνικά πρότυπα για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων.

Η **Λατινική Αμερική** διαθέτει τις ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη βιολογικής γεωργίας. Η συνολική έκταση που καλλιεργείται βιολογικά αγγίζει τα 47.000.000 στρέμματα. Πάνω από 15.000.000 στρέμματα καλλιεργούνται βιολογικά στην **Βόρεια Αμερική**. Στον **Καναδά** καλλιεργούνται βιολογικά 4.300.000 στρέμματα και τα προϊόντα που παράγονται εξάγονται κυρίως προς τις ΗΠΑ. Σε παγκόσμιο επίπεδο ο βιολογικός τρόπος παραγωγής κερδίζει συνεχώς έδαφος αν και απέχει πολύ από το να

αποκαταστήσει τη συμβατική, εντατική γεωργία και κτηνοτροφία. Σήμερα, περίπου 230.000.000 στρέμματα σε όλο τον κόσμο καλλιεργούνται βιολογικά.

Γράφημα 2.1.: Έκταση της Παγκόσμιας Βιολογικής Γεωργίας (σε στρ.).

Πηγή: Υ.Α.Α.&Τ.

Γράφημα 2.2.: Ποσοστά Έκτασης της Παγκόσμιας Βιολογικής Γεωργίας.

Πηγή: Υ.Α.Α.&Τ.

2.3. Η Βιολογική Γεωργία στην Ευρώπη

2.3.1. Η Θέσπιση του Νομοθετικού Πλαισίου στην Ευρώπη

Το ακριβές εννοιολογικό περιεχόμενο των εναλλακτικών γεωργικών τεχνικών είναι ένα σημαντικό ζήτημα τόσο για τους συνειδητοποιημένους σε θέματα περιβάλλοντος πολίτες, καταναλωτές και παραγωγούς όσο και για ειδικευμένους επιστήμονες. Ωστόσο, η διάδοση και καθιέρωση στην πράξη εναλλακτικών γεωργικών τεχνικών (όπως η βιολογική γεωργία) δεν είναι μόνο θέμα ορισμού των εννοιών. Είναι πολύ περισσότερο ζήτημα δημιουργίας των συγκεκριμένων θεσμικών συνθηκών που διευκολύνουν την ανάπτυξή τους (Πάντζιος και Τζουβελέκας, 2000).

Συγκεκριμένα, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική σκοπιά, η υιοθέτηση βιοκαλλιεργητικών μεθόδων από το μέσο αγρότη και η ανάπτυξη αντίστοιχων προτιμήσεων από το μέσο καταναλωτή απαιτεί την πρακτική διαφοροποίηση της βιολογικής γεωργίας από τη συμβατική. Είναι γνωστό άλλωστε ότι η σαφής διαφοροποίηση μιας οικονομικής δραστηριότητας αλλά και των προϊόντων της αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την καθιέρωση και ανάπτυξη κάθε νέας αγοράς (Πάντζιος και Τζουβελέκας, 2000).

Από την άποψη αυτή, η Ευρωπαϊκή Ένωση από τις αρχές της δεκαετίας του '90 προχώρησε σε ένα σημαντικότερο διεθνώς βήμα για την πρακτική διάδοση και τη μαζικοποίηση της βιολογικής γεωργίας. Η Ε.Ε. είναι σήμερα η μόνη αγορά διεθνώς που έχει αναπτύξει συγκεκριμένο θεσμικό/νομοθετικό πλαίσιο για τη βιολογική γεωργία.

Το θεσμικό αυτό πλαίσιο περιλαμβάνει βασικά τρεις κύριες νομοθετικές ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και συγκεκριμένα τους κανονισμούς:

α) Καν. (Ε.Ε.) 2092/91 “περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών διατάξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής”.

β) Καν. (Ε.Ε.) 1804/99, που συμπληρώνει τον πρώτο ειδικά για τα προϊόντα ζωικής προέλευσης.

γ) Καν. (Ε.Ε.) 2078/92 “σχετικά με μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου”.

Οι πρώτοι δυο Κανονισμοί καθορίζουν τις βασικές προδιαγραφές της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, δηλαδή τις απολύτως απαραίτητες προϋποθέσεις που οφείλουν να τηρούν οι γεωργοί στις καλλιεργητικές τους τεχνικές, ώστε να παραμένουν στο πλαίσιο της βιολογικής γεωργίας. Επιβάλλουν, επίσης, τη λειτουργία συστημάτων ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων στις χώρες της Ε.Ε: κάθε κράτος-μέλος οφείλει να ορίσει σε εθνικό επίπεδο μια αρμόδια αρχή ελέγχου, η οποία επιβλέπει τη διαδικασία πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων (η οποία μπορεί να ανατεθεί σε δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικούς φορείς εγκεκριμένους από την Εθνική Αρχή Ελέγχου).

Σε αντίθεση με τους παραπάνω Κανονισμούς, ο Καν. (ΕΟΚ) 2078/92 δεν αναφέρεται αποκλειστικά στη βιολογική γεωργία, αλλά αποτελεί ένα από τα λεγόμενα συνοδευτικά μέτρα της ΚΑΠ, αφορά δε φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους γεωργικής παραγωγής. Έτσι, και με δεδομένη την πολυμορφία του φυσικού περιβάλλοντος και τις διαφορετικές διαρθρώσεις στα κράτη-μέλη, η εφαρμογή του Κανονισμού πραγματοποιείται μέσα από συγκεκριμένα εθνικά προγράμματα που υποβάλλουν τα κράτη-μέλη (Πάντζιος και Τζουβελέκας, 2000).

2.3.2. Η Σημερινή Κατάσταση του κλάδου των Βιοκαλλιεργητών στην Ευρώπη

Στις αρχές του 2000, στην Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με έξι υπό ένταξη τότε χώρες και τις χώρες Ε.Φ.Τ.Α. (*European Fair Trade Association - Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών*) καταγράφηκαν πάνω από 100.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις βιολογικής γεωργίας που κατείχαν και καλλιεργούσαν βιολογικά περισσότερο από 30.000.000 στρέμματα, αριθμοί που αντιστοιχούσαν στο 2% περίπου της γεωργικής έκτασης και σχεδόν το 1,5% των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

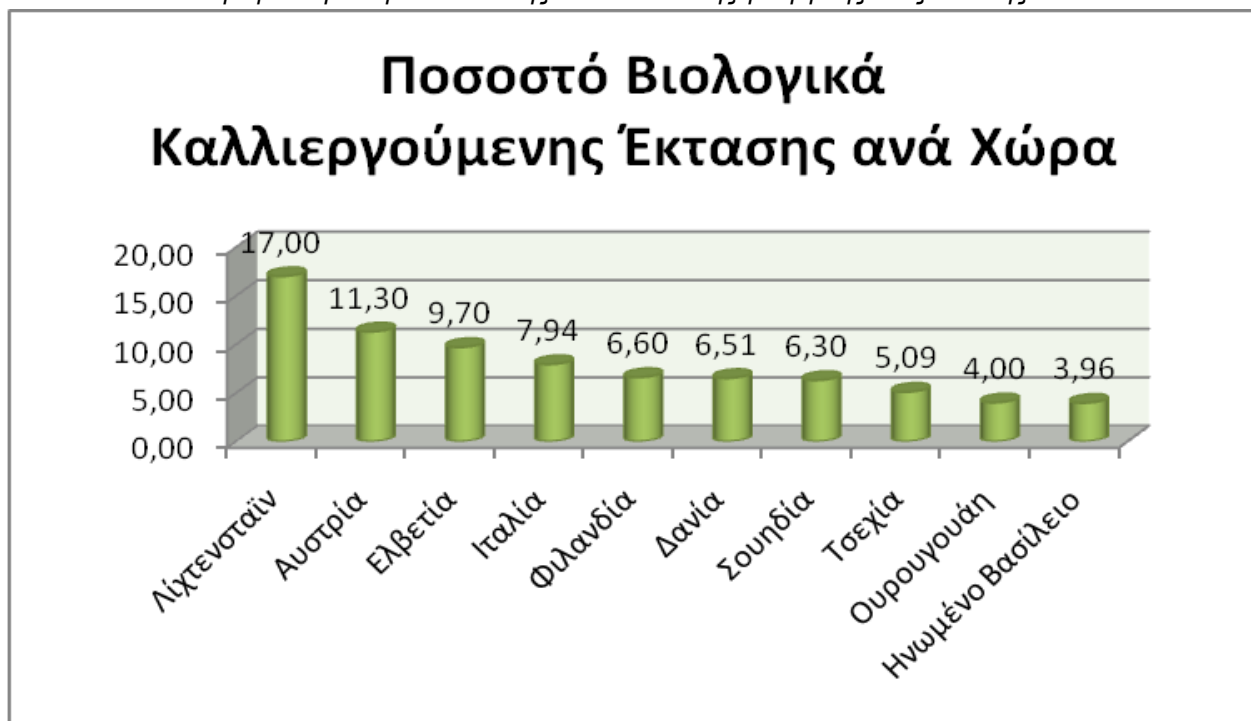
Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες η βιολογική γεωργία αναπτύχθηκε γρήγορα ιδιαίτερα μετά το 1990. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την δεκαετία 1990-2000

δεκαπλασιάστηκαν οι εκτάσεις των αγροκτημάτων που καλλιεργούνται με τις αρχές της βιολογικής γεωργίας. Είναι φανερό ότι το ενδιαφέρον των καταναλωτών έδωσε ιδιαίτερη ώθηση καθώς περίπου τα μισά βιολογικά προϊόντα που παράγονται σε ολόκληρο τον κόσμο πωλούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σήμερα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση καλλιεργούνται βιολογικά 58.298.869 στρέμματα (το 3% της καλλιεργούμενης έκτασης στην εκεί περιοχή) από περίπου 142.348 παραγωγούς (2,04% των παραγωγών). Αν στην έκταση αυτή προστεθεί εκείνη των υπό ένταξη χωρών 946.390 στρέμματα, το σύνολο των βιοκαλλιεργειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση φτάνει τα 58.245.259 στρέμματα ενώ στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών φτάνει τα 64.094.399 στρέμματα.

Η εικόνα που παρουσιάζουν πολλές ευρωπαϊκές χώρες διαφέρει σημαντικά. Στην Αυστρία καλλιεργείται βιολογικά το 13,53% της καλλιεργούμενης γης, στην Γερμανία μόλις το 4,52%, στην Ελβετία το 11,33% και στο Λίχτενστάιν το 26,4%. Πάνω από το 25% της έκτασης που καλλιεργείται βιολογικά στην Ευρώπη βρίσκεται επί ιταλικού εδάφους (9.543.610 στρ.), ακολουθεί η Γερμανία (7.678.910 στρ.), η Ισπανία (7.331.820 στρ.) και η Μεγάλη Βρετανία (6.902.700 στρ.). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, με βάση το ποσοστό (%) της έκτασης που καλλιεργείται με βιολογικό τρόπο στο σύνολο της γεωργικής γης, τις πρώτες 8 θέσεις παγκοσμίως καταλαμβάνουν Ευρωπαϊκές χώρες (Γράφημα 2.3.).

Γράφημα 2.3.: Οι 10 σημαντικότερες χώρες με βάση το ποσοστό (%) της καλλιεργούμενης με βιολογικό τρόπο έκτασης στο σύνολο της γεωργικής τους έκτασης.

Πηγή: Yussefi and Willer, 2003

2.4. Η Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα

2.4.1. Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας

Η Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (όπου το νομοθετικό πλαίσιο για τη βιολογική γεωργία επιτάχυνε τους ρυθμούς μιας ήδη υπάρχουσας δυναμικής στο χώρο των βιοκαλλιεργειών), αποτελεί κλασική περίπτωση όπου το προαναφερόμενο θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε. στην κυριολεξία επέβαλε την καθιέρωση της βιολογικής γεωργίας και την αποπεριθωριοποίησή της. Παρά την ύπαρξη πρώιμων προσπαθειών ατομικών βιοκαλλιεργητών ή ομάδων παραγωγών (κυρίως σταφιδοπαραγωγών/ελαιοπαραγωγών στην Αιγιαλεία και ελαιοπαραγωγών στη Μεσσηνιακή Μάνη), οι υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας δεν είχαν ασχοληθεί καθόλου με το θέμα της βιολογικής γεωργίας πριν εκδοθεί ο Καν. (ΕΟΚ) 2092/91. Ωστόσο, η καθιέρωση του θεσμικού πλαισίου της Ε.Ε. υποχρέωσε τις ελληνικές αρχές σε μια διαδικασία προσαρμογής στα όσα αυτό επιβάλλει. Έτσι, το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη βιολογική γεωργία στην Ελλάδα εξαντλείται σήμερα σε μια τυπική εφαρμογή (υποχρεωτική άλλωστε) των σχετικών κανονισμών, με φανερή την απουσία κάποιας γενικότερης στρατηγικής για την ανάπτυξη του εγχώριου τομέα της βιολογικής γεωργίας.

Δεδομένου ότι το πλαίσιο αυτό έχει αναλυθεί διεξοδικά και επανειλημμένα (Σέκκας, 1994 - Δίκaros, 1996 - Ταμπούκου, 1997 - Μανιάτης, 1997 - Μπίστη, 1997), εδώ θα περιοριστούμε να σκιαγραφήσουμε εν συντομία τις βασικές του παραμέτρους. Το πλαίσιο αυτό λοιπόν περιλαμβάνει βασικά δύο νομοθετικές ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και συγκεκριμένα τους κανονισμούς: α) Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 *“περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής”*, και β) Καν. (ΕΟΚ) 2078/92 *“σχετικά με μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου”*. Ο πρώτος κανονισμός καθορίζει τις βασικές προδιαγραφές της βιολογικής γεωργίας - δηλαδή τις απολύτως απαραίτητες προϋποθέσεις που οφείλουν να τηρούν οι γεωργοί στις καλλιεργητικές τους τεχνικές ώστε να παραμένουν στο πλαίσιο της βιολογικής γεωργίας. Επιβάλλει επίσης τη λειτουργία συστημάτων ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάθε κράτος-μέλος οφείλει να ορίσει σε εθνικό επίπεδο, μία αρμόδια αρχή ελέγχου, η οποία επιβλέπει τη διαδικασία πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων (η οποία μπορεί να ανατεθεί σε δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικούς φορείς εγκεκριμένους από την εθνική αρχή ελέγχου). Σε αντίθεση με τον πρώτο κανονισμό, ο δεύτερος δεν αναφέρεται αποκλειστικά στη βιολογική γεωργία αλλά αποτελεί ένα από τα λεγόμενα συνοδευτικά μέτρα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.), αφορά δε γενικά φιλοπεριβαλλοντικές μεθόδους γεωργικής παραγωγής. Έτσι, και με δεδομένη την πολυμορφία του φυσικού περιβάλλοντος και τις διαφορετικές διαρθρώσεις στα κράτη-μέλη, η εφαρμογή του κανονισμού πραγματοποιείται μέσα από συγκεκριμένα εθνικά προγράμματα που υποβάλλουν τα κράτη-μέλη.

Το προαναφερόμενο θεσμικό πλαίσιο έχει κατά καιρούς κατηγορηθεί για διάφορες ρυθμίσεις του, όπως χαμηλές προδιαγραφές ή παραλείψεις στον καθορισμό των επιτρεπόμενων βιολογικών πρακτικών. Παρόλα αυτά, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς θεσπίζει με νομοθετική ρύθμιση τον βιολογικό τρόπο παραγωγής στην Ε.Ε. διαφοροποιώντας τη βιολογική από τη συμβατική γεωργία και καθιερώνει πολιτικές επιδοτήσεων στους βιοκαλλιεργητές στο πλαίσιο των συνοδευτικών μέτρων της Κ.Α.Π. Αποτελεί λοιπόν βάση για τους βιοκαλλιεργητές της Ε.Ε. για τη λειτουργηθώ των βιολογικών εκμεταλλεύσεών τους και αυτό αποτελεί πρωτοπορία για την παγκόσμια αγορά βιολογικών προϊόντων.

Όπως ήταν φυσικό, η δημιουργία αυτού του θεσμικού πλαισίου οδήγησε σε μία «έκρηξη» των βιοκαλλιεργειών στις χώρες της Ε.Ε. και στην ταχύτατη διάδοση της βιολογικής γεωργίας τουλάχιστον σε επίπεδο μικρών και μεσαίων παραγωγών (για τη διαχρονική εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας στην Ε.Ε. βλέπε Lampkin, 1996 - Δίκaros, 1996 - Μανιάτης, 1997). Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη, στην Ελλάδα επιβλήθηκε η καθιέρωση της βιολογικής γεωργίας με την εφαρμογή του προαναφερόμενου

πλαisiού. Έτσι λοιπόν καθιερώθηκαν κάποια τυπικά μέτρα, χωρίς ιδιαίτερη στρατηγική για την ανάπτυξη του εγχώριου τομέα βιολογικής γεωργίας. Συγκεκριμένα:

❖ Σε εφαρμογή του Καν. Ε.Ε. 2092/91 συστήθηκε (με την υπουργική απόφαση 350570/91, ΦΕΚ Β 980) το «Γραφείο Βιολογικών Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης» στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας, ως η αρμόδια εθνική αρχή για την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού στην Ελλάδα. Στις αρμοδιότητες του γραφείου περιλαμβάνεται η εκπροσώπηση του Υπουργείου Γεωργίας στα όργανα της Ε.Ε., η ενημέρωση των περιφερειακών Διευθύνσεων Γεωργίας αλλά κυρίως ο έλεγχος και η εποπτεία του εθνικού συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων. Το σύστημα ελέγχου-πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων καθορίστηκε με την υπουργική απόφαση 349525/93 (ΦΕΚ Β 402), με την οποία: *“εγκαθιδρύεται σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων, το οποίο διαχειρίζονται εγκεκριμένοι ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι επιβλέπονται από την αρμόδια κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας, ως αρμόδια εθνική αρχή”*. Με βάση αυτό το πλαίσιο, σήμερα λειτουργούν στην Ελλάδα έντεκα (11) ιδιωτικοί πιστοποιητικοί οργανισμοί με τις επωνυμίες: “ΔΗΩ”, “ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ Ε.Π.Ε.”, “ΒιοΕλλάς Α.Ε.”, “Qways - Διαδρομές Ποιότητας Α.Ε.”, “a Cert Α.Ε.”, “IRIS - Χατζηδάκης & ΣΙΑ Ε.Ε.”, “Green Control - Πράσινος Έλεγχος - Θωμάς Μισαηλίδης Ο.Ε.”, “ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Α.Ε.” “Lacop Ινστιτούτο Ποιότητας Ε.Π.Ε.”, “GMCert - Μεσογειακή Πιστοποίηση” και “Φιλική Πιστοποίησης Α.Ε.”, οι οποίες ασκούν τεχνικούς ελέγχους και παρέχουν πιστοποίηση στο σύνολο των Ελλήνων βιοκαλλιεργητών.

❖ Σε εφαρμογή του Καν. Ε.Ε. 2078/92, η Διεύθυνση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας (ως υπεύθυνη εθνική αρχή για την εφαρμογή του κανονισμού αυτού στην Ελλάδα) έχει καταρτίσει - μεταξύ και άλλων προγραμμάτων ενίσχυσης φιλοπεριβαλλοντικών γεωργικών πρακτικών - και εφαρμόζει από το 1995 πρόγραμμα στρεμματικών επιδοτήσεων των βιοκαλλιεργητών. Οι εντασσόμενοι στο πρόγραμμα επιδοτήσεων βιοκαλλιεργητές υπογράφουν σχετική σύμβαση στις περιφερειακές διευθύνσεις του Υπουργείου Γεωργίας η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ των άλλων, την υποχρέωση να εφαρμόζουν βιοκαλλιεργητικές μεθόδους στην εκμετάλλευσή τους επί πέντε (5) χρόνια (με την υποχρέωση να επιστρέψουν όλη την επιδότηση που εισέπραξαν εάν διακόψουν νωρίτερα), να διατηρούν συμφωνητικό με έναν από τους υπάρχοντες πιστοποιητικούς οργανισμούς για τον περιοδικό έλεγχό τους και να διατηρούν αρχείο της βιοκαλλιεργητικής τους δραστηριότητας, δηλαδή, ημερολόγιο εργασιών, αποδείξεις, τιμολόγια, κ.λπ. Η χρηματική ενίσχυση των βιοκαλλιεργητών διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος της καλλιέργειας και την τοποθεσία της εκμετάλλευσής (σε περιοχή οικολογικά ευαίσθητη ή όχι). Ωστόσο η δεύτερη διάκριση είναι μάλλον συμβολική, αφού η διαφορά στο ύψος της επιδότησης μεταξύ οικολογικά ευαίσθητων και λοιπών περιοχών είναι αμελητέα. Επιπρόσθετα, ο τρόπος υπολογισμού της επιδότησης γίνεται ανά στρέμμα καλλιέργειας σύμφωνα με τη γενικότερη κατεύθυνση της Κ.Α.Π. για άμεσες ενισχύσεις στους παραγωγούς και με στόχο τον περιορισμό της εντατικοποίησης, των πλεονασμάτων και των υπερβάσεων στο κόστος της Κ.Α.Π. - στα οποία έχει συχνά καταλήξει η “κλασσική” επιδότηση στην τιμή της παραγόμενης ποσότητας. Έτσι, η βιοκαλλιέργεια επιδοτείται ως εναλλακτικός τρόπος παραγωγής ανεξάρτητα από την απόδοση και την ποιότητα των προϊόντων της (Φωτόπουλος και Κρυστάλλης, 2003).

2.4.2. Η Σημερινή Κατάσταση του Κλάδου των Βιοκαλλιεργητών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο κλάδος της βιολογικής γεωργίας βρίσκεται ήδη στην τρίτη δεκαετία του. Η βιολογική γεωργία στην Ελλάδα έκανε την εμφάνισή της με «επίσημο τρόπο» το 1994, όταν καταγράφηκαν 11.882 στρέμματα καλλιεργούμενα με βιολογικό τρόπο, που αντιπροσώπευαν ποσοστό μόλις 0,03% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης. Έκτοτε άρχισε μια περίοδος ταχύτατης ανάπτυξης με αποτέλεσμα το 2003 η συνολική έκταση με βιολογικές καλλιέργειες στη χώρα μας να ανέρχεται σε 389.951 στρέμματα που αντιστοιχεί στο 1,15% της συνολικής γεωργικής έκτασης (Υ.Α.Α.&Τ., 2003). Με βάση τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα (τα οποία προς το παρόν περιλαμβάνουν μόνο ένα ετήσιο μητρώο Ελλήνων βιοκαλλιεργητών και τις καλλιεργούμενες κατά περιφέρεια και κατά καλλιέργεια εκτάσεις), ως γνωρίσματα του κλάδου των βιοκαλλιεργητών θα μπορούσαν να προσδιοριστούν τα εξής:

- i. έντονα αυξητική τάση των καλλιεργούμενων εκτάσεων,
- ii. χαρακτηριστική γεωγραφική ανισοκατανομή των βιολογικά καλλιεργούμενων εκμεταλλεύσεων και
- iii. περιορισμένη σε παραγόμενα προϊόντα σύνθεση της συνολικής βιολογικής παραγωγής.

Συγκεκριμένα, η πορεία της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα, κατά την πενταετία 1994-1998 χαρακτηρίζεται από έντονους ρυθμούς επέκτασης των βιοκαλλιεργούμενων εκτάσεων, αλλά και ένταξης νέων βιοκαλλιεργητών. Στο διάστημα αυτό, η συνολική βιολογικά καλλιεργούμενη έκταση στη χώρα παρουσίασε μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης άνω του 100%. Ανάλογοι ήταν και οι ρυθμοί ένταξης νέων βιοκαλλιεργητών. Μετά το 1998 ο ρυθμός αυτός παρουσίασε μια σημαντική ελάττωση, παρέμεινε όμως θετικός, και έτσι πλέον ο συνολικός αριθμός βιολογικά καλλιεργούμενων στρεμμάτων αυξάνεται ετησίως κατά 25%.

Γεωγραφικά, η έως τώρα εξάπλωση των βιοκαλλιεργειών παρουσιάζει έντονη ανισοκατανομή. Περιορίζεται σε λίγες σχετικά περιφέρειες και χαρακτηρίζεται από “θύλακες” βιοκαλλιεργητών σε μικρό αριθμό νομών μέσα στις περιφέρειες αυτές. Έτσι, η Πελοπόννησος συγκεντρώνει ουσιαστικά περισσότερες από τις μισές εκτάσεις και βιοκαλλιεργητές, ενώ ακολουθούν η Στερεά Ελλάδα, η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά.

Το έτος 2003, οι βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις ήταν 389.951 στρέμματα και αποτελούσαν το 1,01% της συνολικά καλλιεργούμενης γης στην Ελλάδα, ενώ το 2004, η βιολογικά καλλιεργούμενη γη έφτασε τα 543.420 στρέμματα, παρουσιάζοντας μια μεγάλη αύξηση της τάξης των 153.469 στρεμμάτων και φτάνοντας σε ποσοστό το 1,5% της συνολικά καλλιεργούμενης γης στη χώρα μας (Πίνακας 2.1.).

Η συνολικά βιολογικά καλλιεργούμενη έκταση στην Ελλάδα, μαζί με τους βοσκοτόπους καλύπτει 2.671.599 στρέμματα, κατά το έτος 2004.

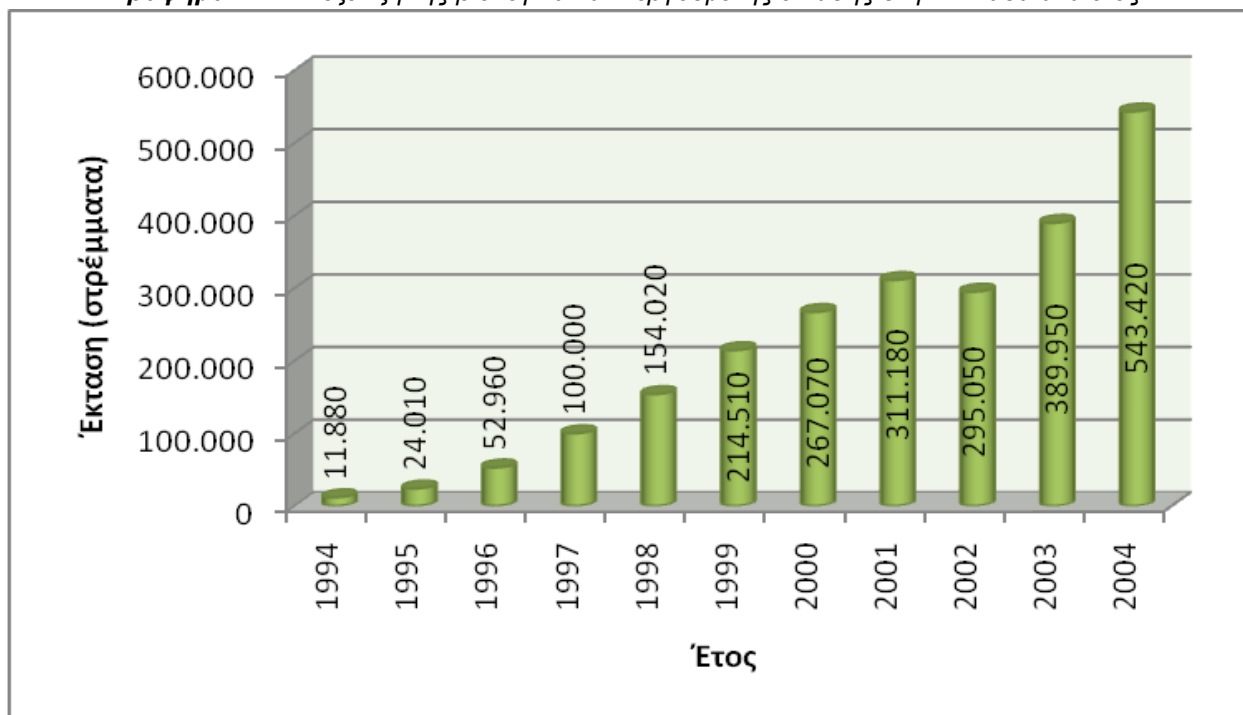
Μόνον μεταξύ των ετών 2001 και 2002 εμφανίστηκε μια μικρή μείωση τόσο των βιοκαλλιεργητών, όσο και των συνολικών βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, οι οποίες ελαττώθηκαν κατά 5,1% και αυτό πιθανά οφείλεται σε δυσλειτουργία του προγράμματος οικονομικών ενισχύσεων από την ΕΕ. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει ομαλοποιηθεί και όπως αποτυπώνεται και από τα στατιστικά στοιχεία των τριών συνεχόμενων τελευταίων ετών, οι βιοκαλλιεργητές έχουν αρχίσει να εξοικειώνονται με τη λειτουργία του όλου συστήματος και τις απαιτήσεις των βιολογικών καλλιεργειών.

Πίνακας 2.1.: Η εξέλιξη της βιολογικά καλλιεργούμενης έκτασης στην Ελλάδα ανά έτος.

ΕΤΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)
1994	11.880
1995	24.010
1996	52.960
1997	100.000
1998	154.020
1999	214.510
2000	267.070
2001	311.180
2002	295.050
2003	389.950
2004	543.420

Πηγή: Στατιστικά δεδομένα Υ.Α.Α.&Τ.

Γράφημα 2.4.: Η εξέλιξη της βιολογικά καλλιεργούμενης έκτασης στην Ελλάδα ανά έτος.

Πηγή: Στατιστικά δεδομένα Υ.Α.Α.&Τ.

Οι κυριότερες βιολογικές καλλιέργειες στην Ελλάδα και το αντίστοιχο ποσοστό τους επί του συνόλου των βιοκαλλιεργειών κατά φθίνουσα σειρά είναι (Γράφημα 2.5. και 2.6.):

- της ελιάς με ποσοστό 47,5%
- των σιτηρών, με ποσοστό 23%
- της αμπέλου με ποσοστό 6,1 %
- των εσπεριδοειδών με ποσοστό 3,8%

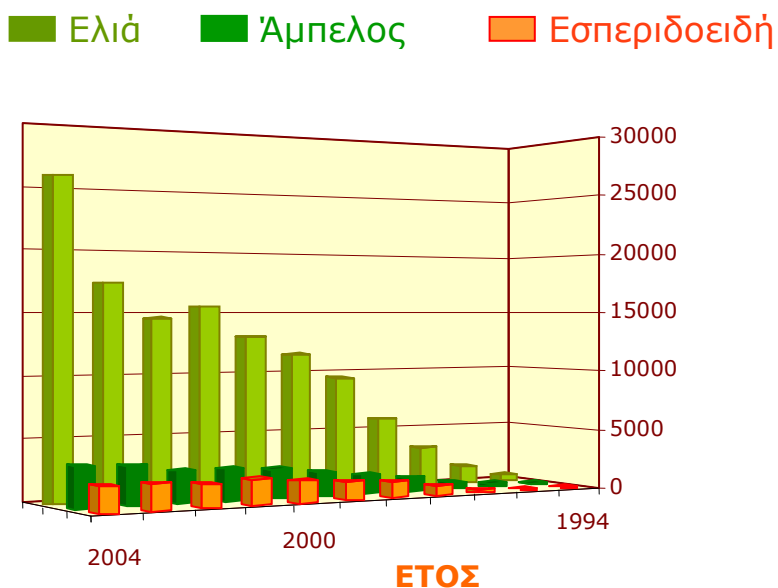
Η αύξηση των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων των ανωτέρω κυριότερων καλλιεργειών κατά το έτος 2004 σε σχέση με το 2003 ήταν:

- της ελιάς με ποσοστό 48,8%
- της αμπελοκαλλιέργειας με ποσοστό 4,3%
- των σιτηρών με ποσοστό που έφτασε το 98,1%

Οι εμπλεκόμενοι με τη βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία παραγωγοί, μεταποιητές και εισαγωγείς, κατά το έτος 2004 έφτασαν τους 9.002 από 6.642 που ήταν το 2003, παρουσιάζοντας μια αύξηση της τάξης του 44,8%.

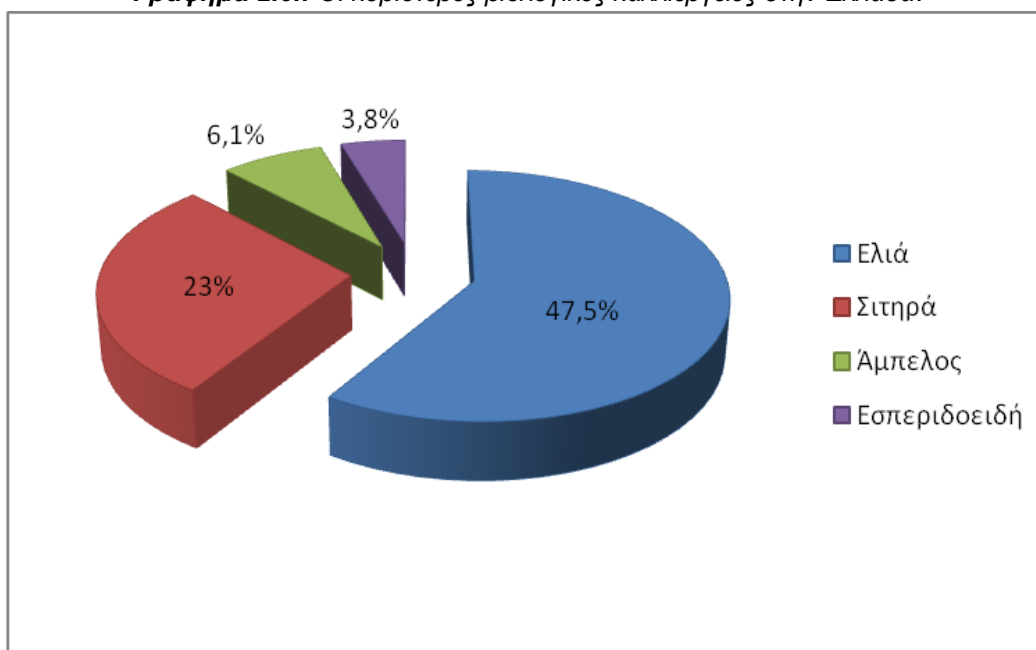
Στόχος της Ελλάδας είναι να βοηθήσει στην περαιτέρω αύξηση των βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, γι' αυτό δημιουργήθηκε και η Δ/ση Βιολογικής Γεωργίας στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στο τέλος του 2003. Επιπλέον, η διάδοση της ιδέας μιας γεωργίας απαλλαγμένης από υπολείμματα φυτοφαρμάκων και βελτιωτικών, η οποία χρησιμοποιεί εναλλακτικές μεθόδους παραγωγής και αντιμετώπισης εχθρών και θρέψης των φυτών και η οποία βασίζεται σε παραδοσιακές τεχνικές, αποτελεί συνολικό κέρδος και αναβάθμιση της ποιότητας και των συνθηκών ζωής των ανθρώπων, βελτίωση των παραγομένων προϊόντων και προστασία του περιβάλλοντος.

Γράφημα 2.5.: Συνολικά καλλιεργούμενη έκταση των κυριότερων βιολογικών καλλιεργειών στην Ελλάδα ανά έτος.

Πηγή: Στατιστικά δεδομένα Υ.Α.Α.&Τ.

Γράφημα 2.6.: Οι κυριότερες βιολογικές καλλιέργειες στην Ελλάδα.

Πηγή: Στατιστικά δεδομένα Υ.Α.Α.&Τ.

Η βιολογική κτηνοτροφία άρχισε να αναπτύσσεται στην Ελλάδα μετά την είσοδο σε ισχύ του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1804/99 του Συμβουλίου για τη συμπλήρωση για τα κτηνοτροφικά προϊόντα, του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί του Βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής.

Η Ελλάδα παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες χώρες, όσο αφορά την βιολογική κτηνοτροφία, λόγω των ευνοϊκών εδαφοκλιματικών συνθηκών, των πλούσιων φυσικών πόρων των ορεινών και ημιορεινών περιοχών και της εφαρμογής της εκτατικής κτηνοτροφίας η οποία μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε βιολογική.

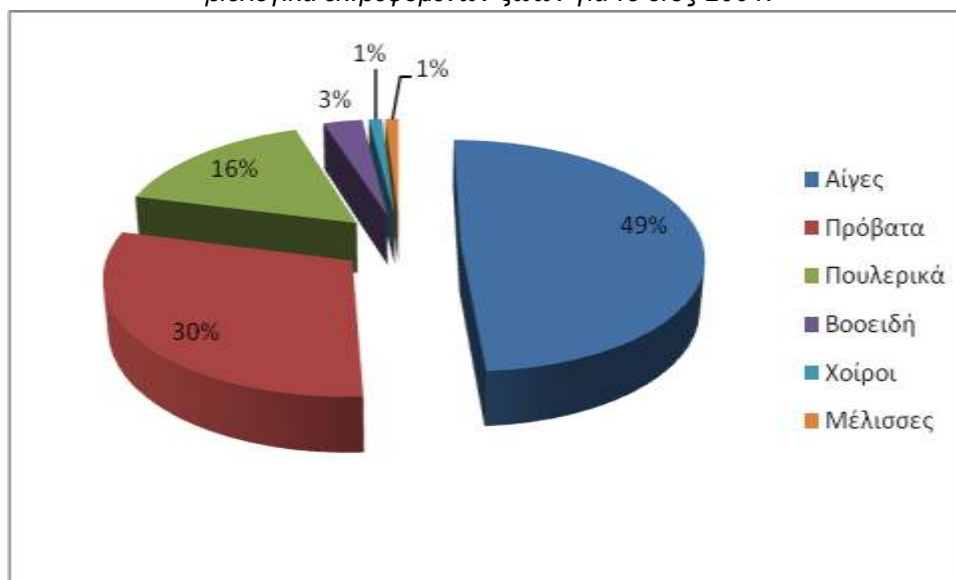
Η βιολογική κτηνοτροφία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την βιολογική γεωργία, επειδή οι διατροφικές ανάγκες των ζώων εκτός από την βόσκηση καλύπτονται και με βιολογικές ζωτροφές. Το σύστημα ζώα-φυτά είναι αλληλοεξαρτώμενο και η προστασία του έχει ως απώτερο σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη.

Στο Γράφημα 2.7. που ακολουθεί παρουσιάζεται το μερίδιο συμμετοχής (%) κάθε είδους ζώου βιολογικής εκτροφής, στο σύνολο των βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων για το έτος 2004. Το μεγαλύτερο μερίδιο στην βιολογική εκτροφή κατέχουν οι αίγες με ποσοστό 49% και ακολουθούν τα πρόβατα με ποσοστό 30% και τα πουλερικά με ποσοστό 16%.

Ο αριθμός των ζώων που εκτρέφονται σύμφωνα με τους κανόνες παραγωγής του Κανονισμού 2092/91 αυξάνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια.

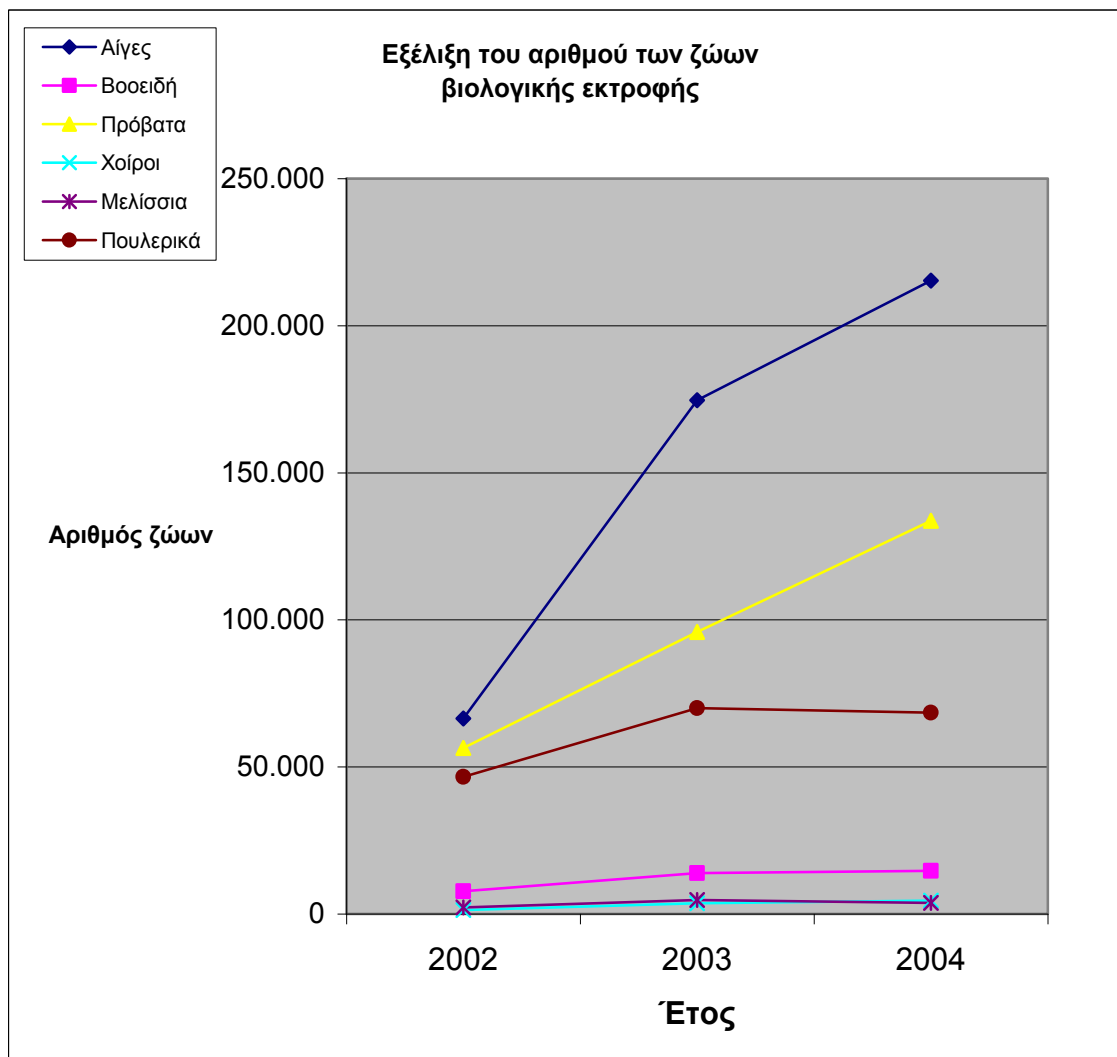
Στο Διάγραμμα 2.1. που ακολουθεί παρουσιάζεται η μεταβολή του αριθμού των ζώων βιολογικής εκτροφής, για κάθε είδος ζώου και για τα 3 χρόνια 2002-2004. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα ο αριθμός των βιολογικά εκτρεφόμενων αιγών και προβάτων παρουσιάζει αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια (2002-2003-2004).

Γράφημα 2.7.: Μερίδιο συμμετοχής (%) κάθε είδους ζώου βιολογικής εκτροφής, στο σύνολο των βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων για το έτος 2004.

Πηγή: Στατιστικά δεδομένα Υ.Α.Α.&Τ.

Διάγραμμα 2.1.: Μεταβολή του αριθμού των ζώων βιολογικής εκτροφής, για κάθε είδος ζώου και για τα 3 χρόνια 2002-2004.

Πηγή: Στατιστικά δεδομένα Υ.Α.Α.&Τ.

Η βιολογική κτηνοτροφία εκτός από το γεγονός ότι αποτελεί μία μέθοδο παραγωγής βιολογικών προϊόντων ζωικής προέλευσης (κρέας, γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά), προστατεύει το περιβάλλον, συμβάλει στην αειφορία του οικοσυστήματος και είναι πηγή εισοδήματος για τον Έλληνα κτηνοτρόφο.

Όσον αφορά τις οικονομικές ενισχύσεις στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία ήδη εφαρμόζονται τα μέτρα 3.1 «Βιολογική Γεωργία» και 3.2 «Βιολογική Κτηνοτροφία» του Άξονα 3 «Γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα» του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.Α.) 2000-2006 (Κανονισμός (ΕΚ) 1257/99 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης).

Επίσης έχουν εγκριθεί από την Ε.Ε. δύο νέα μέτρα (μέτρο 6.1 και μέτρο 6.2) στα πλαίσια του Ε.Π.Α.Α. 2000-2006 στον άξονα 6 «Ποιότητα Τροφίμων» που αφορούν :

α) χορήγηση ενίσχυσης μέχρι 3000 ευρώ / ανά έτος και εκμετάλλευση, επί μια πενταετία, η οποία θα καλύπτει τα «σταθερά κόστη» ένταξης στο καθεστώς ελέγχου του Καν. 2092/91 του Συμβουλίου για τη Βιολογική Γεωργία.

β) χορήγηση ενίσχυσης σε ενώσεις παραγωγών για δραστηριότητες που αποβλέπουν στην ενημέρωση των καταναλωτών και την προώθηση βιολογικών γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Το ύψος της ενίσχυσης ανέρχεται σε ποσοστό 70% των επιλέξιμων δαπανών, δηλαδή υπάρχει ίδια συμμετοχή 30%.

2.4.3. Η Εγχώρια Αλυσίδα Προσφοράς Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας

Η εγχώρια αλυσίδα προσφοράς προϊόντων βιολογικής γεωργίας εμφανίζει μικρή ανάπτυξη καθώς η βιολογική γεωργία βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Η αλυσίδα προσφοράς βιολογικών προϊόντων χαρακτηρίζεται από παραδοσιακά, μικρής δυναμικότητας και σημασίας κανάλια διανομής, ενώ είναι αισθητή η απουσία μεσαίας ή μεγάλης κλίμακας επιχειρηματικών μονάδων μεταποίησης και εμπορίας βιολογικών προϊόντων. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί η έλλειψη ενδιαφέροντος των μεγάλων μεταποιητικών μονάδων και δικτύων εμπορίας και διανομής τροφίμων συμβατικής προέλευσης να συμπεριλάβουν βιολογικά προϊόντα στις δραστηριότητές τους. Η διανομή των βιολογικών προϊόντων προς τους τελικούς καταναλωτές γίνεται είτε απευθείας από τους ίδιους τους βιοκαλλιεργητές, είτε μέσω: α) λαϊκών αγορών, β) μικρού αριθμού χονδρεμπόρων/εισαγωγέων, γ) μικρού αριθμού καταστημάτων βιολογικών προϊόντων ή υγιεινής διατροφής και δ) συνεταιρισμών και ομάδων βιοκαλλιεργητών.

Σύμφωνα με στοιχεία των Οργανισμών Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, την περίοδο 1995 η αλυσίδα προσφοράς βιολογικών προϊόντων στη χώρα περιελάμβανε: οκτώ (8) καταστήματα λιανικής πώλησης, τα οποία ασχολούνταν επίσης με το χονδρεμπόριο αλλά και τις εισαγωγές, μία (1) μονάδα μεταποίησης και δύο (2) ημερήσιες λαϊκές αγορές κάθε εβδομάδα στην περιοχή της πρωτεύουσας (Φωτόπουλος, 1995).

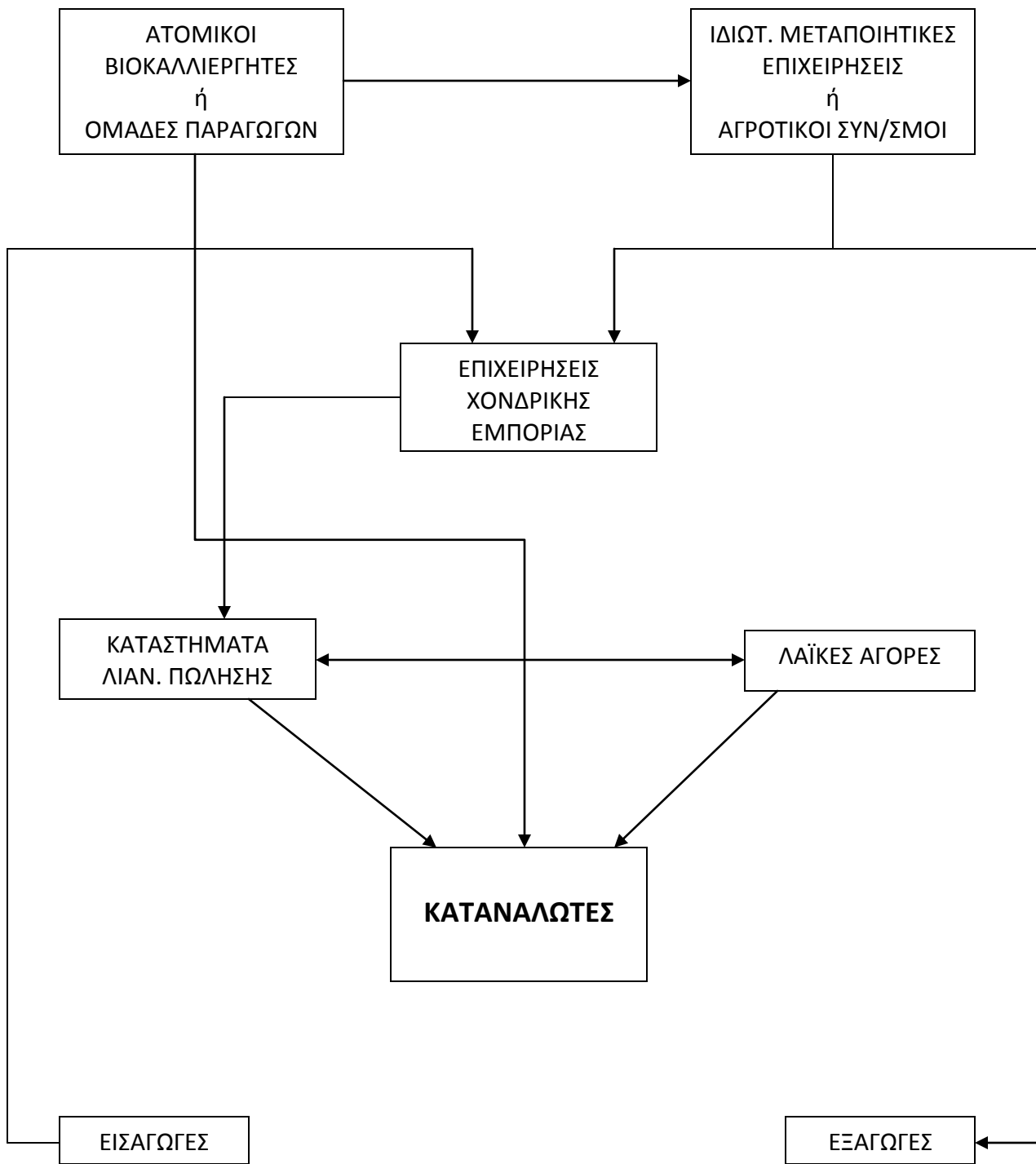
Το εξωτερικό εμπόριο διεξάγεται από ελάχιστες ιδιωτικές επιχειρηματικές μονάδες και ορισμένες δυναμικές συνεταιριστικές οργανώσεις και ομάδες βιοκαλλιεργητών. Οι εξαγωγές περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο ελαιόλαδο, σταφίδα και μέχρι πρότινος βαμβάκι. Σε αποσπασματική βάση γίνονται επίσης εξαγωγές μικροποσοτήτων εσπεριδοειδών, κρασιού και κηπευτικών. Στην περίπτωση του ελαιολάδου υπάρχουν 8-9 συνολικά εταιρείες που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη ποσότητα της εγχώριας βιολογικής παραγωγής, την οποία τυποποιούν και εξάγουν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80%. Από τις βασικότερες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο εσωτερικό αλλά κυρίως στο εξωτερικό εμπόριο βιολογικών προϊόντων είναι η ιδιωτική εταιρεία “Bläuel” στη Μεσσηνία (ελαιόλαδο), η “Ενωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αιγιαλείας” (ελαιόλαδο, σταφίδα, εσπεριδοειδή), εμπορικές προσπάθειες ομάδων βιοκαλλιεργητών στην Κρήτη (“Αγροπεριβαλλοντική Ομάδα Κρήτης” και “BIO FORUM” στο ελαιόλαδο και στα υπαίθρια κηπευτικά), η εταιρεία “BIO ZEYΣ A.E.” στη Μεσσηνία (οπωροκηπευτικά αλλά και παραγωγή βιολογικών λιπασμάτων), καθώς και λίγοι ιδιώτες τυποποιητές και ορισμένες πρότυπες βιοκαλλιεργητικές εκμεταλλεύσεις - ενδεικτικά αναφέρονται τα κτήματα Σπυρόπουλου (κρασί), Σιγάλα (κρασί), Ψυλλάκη (ελαιόλαδο), μεταξύ των άλλων (Φωτόπουλος, 2000α).

Οι εξαγωγικές αυτές προσπάθειες φαίνεται προς το παρόν να εξασφαλίζουν διεξόδους στην τοπική παραγωγή ορισμένων περιοχών (Αχαΐα, Μεσσηνία, Κρήτη). Διεξάγονται ωστόσο από μικρής δυναμικότητας (για τα ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα) εξαγωγικές μονάδες, χωρίς σημαντική υποδομή διεθνούς εμπορίας. Συνεπώς έχουν κατά βάση αποσπασματικό χαρακτήρα και κάθε άλλο παρά διασφαλίζουν προοπτικές διαχρονικής διεξόδου και εξασφάλισης μεριδίων σε διεθνείς αγορές. Οι εισαγωγές περιλαμβάνουν περιορισμένες ποσότητες μεταποιημένων προϊόντων διατροφής. Πραγματοποιούνται από τις λίγες επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση οικολογικών προϊόντων και διατίθενται στους καταναλωτές διαμέσου των καταστημάτων λιανικής πώλησης προϊόντων της βιολογικής γεωργίας και καταστημάτων υγιεινής διατροφής (Καλδής και Γαρδέλη, 1997). Μία σχηματική περιγραφή της αλυσίδας προσφοράς των προϊόντων βιολογικής γεωργίας, όπως περιγράφεται παραπάνω, απεικονίζεται στο Διάγραμμα 2.2.

Όσον αφορά τις εγχώριες τιμές λιανικής πώλησης των βιολογικά παραγόμενων προϊόντων είναι δύσκολο να σχηματίσει κανείς σαφή εικόνα στην παρούσα φάση. Με δεδομένη την ανυπαρξία μιας οργανωμένης, διακριτής αγοράς και τη διακίνηση της βιολογικής παραγωγής διαμέσου περιθωριακού

χαρακτήρα καναλιών εμπορίας, οι λιανικές τιμές πώλησής τους είναι φυσικό να συναρτώνται με διαρθρωτικούς παράγοντες όπως η διαθέσιμη προσφορά και ο τρόπος πώλησης (απευθείας από παραγωγούς, λιανοπωλητές, κ.λπ.), αλλά και διάφορους συγκυριακούς παράγοντες. Μία πρώτη ενδεικτική έρευνα στην περιοχή της Αθήνας την περίοδο 1993 έδειξε με εξαίρεση τη σημαντικά υψηλότερη τιμή ενός φρέσκου λαχανικού (μαρούλι), οι τιμές των διαθέσιμων προϊόντων βιολογικής γεωργίας παρουσίαζαν σε γενικές γραμμές πολύ μικρές έως ασήμαντες διαφορές σε σχέση με αντίστοιχα συμβατικά προϊόντα (Κρανίδης, 1997).

Διάγραμμα 2.2.: Η αλυσίδα προσφοράς των προϊόντων βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα.

Πηγή: Φωτόπουλος, 2000α

3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το νομοθετικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα για την ζωική και την φυτική βιολογική παραγωγή εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο της πολιτικής ποιότητας των γεωργικών προϊόντων.

Η πολιτική αυτή, η οποία δημιουργήθηκε στις αρχές του '90, ανταποκρίνεται σε μια ζήτηση συνεχώς πιεστικότερη των ευρωπαϊκών καταναλωτών σε εξειδικευμένα προϊόντα, απέναντι στην ολοένα αυξανόμενη τυποποίηση των συμβατικών προϊόντων. Οι παραγωγοί έχουν τη δυνατότητα εφόσον τα προϊόντα τους πληρούν τους όρους που τίθενται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, να επιδιώξουν μια ανώτερη ποιότητα η οποία θα συμβάλλει στην καλύτερη αξιοποίηση των προϊόντων τους. Τα εν λόγω προϊόντα μπορούν πράγματι να τύχουν, αναλόγως του δεσμού τον οποίο έχουν με την γεωγραφική περιοχή από την οποία εύχονται να προέρχονται δυο ενδείξεις: την προστατευόμενη ονομασία προέλευσης και την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη. Μπορούν επίσης να τύχουν της βεβαίωσης ιδιοτυπίας (με την ένδειξη «εγγυημένη παραδοσιακή σπεσιαλιτέ») που αναφέρει ότι τα προϊόντα έχουν υποστεί επεξεργασία σύμφωνα με μία παραδοσιακή μέθοδο. Η δημιουργία των καθεστώτων αυτών προστασίας επιτρέπει τόσο τη δημιουργία μιας οδού αποδοτικής οικονομικά για τις εκμεταλλεύσεις οι οποίες γενικά έχουν πληγεί από σημαντικές διαρθρωτικές ελλείψεις όσο και την προσφορά στους καταναλωτές πραγματικά ειδικών προϊόντων.

Η βιολογική γεωργία εντάσσεται επίσης σε αυτή τη νέα πολιτική, ακόμη και αν διατηρεί την ιδιοτυπία της, εφόσον πρώτος της στόχος παραμένει η προστασία και η διαφύλαξη του περιβάλλοντος.

Υπό αυτές τις παραπάνω συνθήκες, η θέσπιση ενός νομοθετικού πλαισίου φάνηκε ως το μέσον το οποίο θα επέτρεπε στην βιολογική γεωργία να βρει τη θέση της, κατά αξιόπιστο τρόπο, στην περιορισμένη αγορά που αποτελούν τα προϊόντα ποιότητας. Μια νομοθετική πλαισίωση - ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 - εγκρίθηκε επομένως στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η κίνηση αυτή, επίσημης αναγνώρισης της βιολογικής γεωργίας επεκτάθηκε στη συνέχεια σε διάφορες άλλες χώρες και ακολουθήθηκε από πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο. Άλλωστε ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2078/92 ανοίγει νέες δυνατότητες οικονομικής στήριξης των οποίων η βιολογική γεωργία, χάρη στα χαρακτηριστικά της, μπορεί να πετύχει.

3.1. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 1991

“περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής”

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής, ο οποίος θεσπίστηκε στις 24 Ιουνίου 1991, φαίνεται συγχρόνως ως η κατάληξη των διαβημάτων νομοθετικής αναγνώρισης της βιολογικής γεωργίας σε ορισμένα κράτη μέλη και της έννοιας της βιολογικής γεωργίας, καταπολεμώντας κυρίως τις πολυάριθμες απάτες που είχαν διαπιστωθεί έως τότε.

Ο κανονισμός αυτός έχει πράγματι ως στόχο να ορίσει τους κοινούς κανόνες που πρέπει να εφαρμόζονται στην παραγωγή βιολογικών προϊόντων φυτικής προέλευσης. Οι κανόνες αυτοί συμπληρώθηκαν για πρώτη φορά από το Συμβούλιο το 1992 και στη συνέχεια το 1995, με την δυνατότητα δημιουργίας ενός λογότυπου χαρακτηριστικού του τομέα της βιολογικής γεωργίας και με διάφορους σχετικούς τεχνικούς κανόνες για την επισήμανση και το καθεστώς εισαγωγής. Η Επιτροπή, κατόπιν, εξέδωσε διάφορους κανονισμούς προκειμένου να ενημερώσει ή να συμπληρώσει τα τεχνικά παραρτήματα του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 όπως, ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2078/92, οποίος δημιουργεί νέες δυνατότητες οικονομικής στήριξης της βιολογικής γεωργίας.

Το πλήρες κείμενο του κανονισμού, αποτελείται από 16 άρθρα και 6 παραρτήματα, περιγράφει με λεπτομερειακό τρόπο τους όρους και τις προϋποθέσεις παραγωγής, ελέγχου και διάθεσης, των βιολογικών προϊόντων.

Ο Κανονισμός 2092/91 εφαρμόζεται στα ακόλουθα προϊόντα, εφόσον φέρουν ή προορίζονται να φέρουν ενδείξεις που αναφέρονται στο βιολογικό τρόπο παραγωγής:

α) μη μεταποιημένα γεωργικά φυτικά προϊόντα· επίσης ζώα και μη μεταποιημένα κτηνοτροφικά προϊόντα, στο μέτρο που στα παραρτήματα I και III προβλέπονται αρχές παραγωγής και ειδικοί κανόνες επιθεώρησης για αυτά·

β) μεταποιημένα γεωργικά φυτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση και έχουν παρασκευαστεί κυρίως από ένα ή περισσότερα συστατικά φυτικής ή/και ζωικής προέλευσης·

γ) ζωοτροφές, σύνθετες ζωοτροφές και πρώτες ύλες ζωοτροφών που καλύπτονται από το εδάφιο α, από την έναρξη ισχύος του κανονισμού.

Παρά τις διατάξεις του κανονισμού αριθ. 2092/91, συνεχίζουν να εφαρμόζονται και οι κανόνες σχετικά με τα συμβατικά προϊόντα. Συνεπώς, ο Κανονισμός αριθ. 2092/91 δεν μπορεί παρά να θέσει περισσότερο αυστηρούς κανόνες αλλά σε καμία περίπτωση λιγότερο αυστηρούς από εκείνους που τίθενται στη γενική κοινοτική νομοθεσία επί της συμβατικής γεωργίας και των προϊόντων που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση. Έτσι, οι γενικές διατάξεις που διέπουν την παραγωγή, την παρασκευή, την εμπορία, την επισήμανση και τον έλεγχο των γεωργικών προϊόντων και των συμβατικών τροφίμων εφαρμόζονται. Αυτό αφορά ιδιαίτερα όλους τους κανόνες σε θέματα ασφάλειας των προϊόντων αυτών για την ανθρώπινη υγεία.

3.2. Λοιποί Κανονισμοί Ε.Ε. και οι τροποποιήσεις τους

Η βιολογική γεωργία θεμελιώθηκε με τον Κανονισμό 2092/91, όπως προαναφέρθηκε. Παρακάτω, αναφέρονται οι υπόλοιποι Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη βιολογική γεωργία καθώς και την κτηνοτροφία και οι τροποποιήσεις τους:

- ❖ Καν. 94/92 «περί του καθεστώτος εισαγωγής βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες».
- ❖ Καν. 2078/92 «σχετικά με μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου». Αντικαταστάθηκε από τον Καν. 1257/99.
- ❖ Καν. 1535/92 «για την τροποποίηση των παραρτημάτων I και III του Καν. 2092/91».
- ❖ Καν. 2083/92 «για την τροποποίηση του Καν. 2092/91 ως προς τις εισαγωγές από τρίτες χώρες».
- ❖ Καν. 3457/92 «για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων του πιστοποιητικού εισαγωγής από τρίτες χώρες».
- ❖ Καν. 3713/92 «για την παράταση της ημερομηνίας εφαρμογής του άρθρου 11.1 του Καν. 2092/91».
- ❖ Καν. 207/93 «για τον καθορισμό του περιεχομένου του παραρτήματος VI του Καν. 2092/91». Ορίζει τα πρόσθετα τροφίμων, τα βοηθητικά μέσα επεξεργασίας και τα μη βιολογικά συστατικά γεωργικής προέλευσης που επιτρέπονται στα μεταποιημένα βιολογικά τρόφιμα.
- ❖ Καν. 1593/93 «για την τροποποίηση του Καν. 3713/92 περί παρατάσεως της ημερομηνίας εφαρμογής του άρθρου 11 παράγραφος 1 του Καν. 2092/91 του Συμβουλίου σχετικά με την βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων και συναφείς αναφορές γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, όσον αφορά τις εισαγωγές από ορισμένες τρίτες χώρες».
- ❖ Καν. 2608/93 «για την τροποποίηση των παραρτημάτων I, II και III του Καν. 2092/91, περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 468/94 «για την τροποποίηση του παραρτήματος VI του Καν. 2092/91».
- ❖ Καν. 688/94 «για την παράταση της ημερομηνίας ισχύος του άρθρου 11.1 του Καν. 2092/91».

- ❖ Kan. 1468/94 «για την παράταση ισχύος της παρέκκλισης του άρθρου 5.5 του Kan.2092/91».
- ❖ Kan. 2381/94 «για την τροποποίηση του μέρους Α του παραρτήματος II του Kan. 2092/91».
- ❖ Kan. 2580/94 «για την τροποποίηση του Kan. 3713/92 αναβολή της ημερομηνίας εφαρμογής του άρθρου 11.1 του Kan. 2092/91».
- ❖ Kan. 529/95 «για την παράταση της προθεσμίας εφαρμογής του άρθρου 11.1 του Kan.2092/91».
- ❖ Kan. 1201/95 «για την παράταση της προθεσμίας εφαρμογής του άρθρου 11.1 του Kan. 2092/91 όσον αφορά τις εισαγωγές από ορισμένες τρίτες χώρες».
- ❖ Kan. 1202/95 «για την τροποποίηση των παραρτημάτων I και III του Kan. 2092/91».
- ❖ Kan. 1935/95 «για την τροποποίηση του Kan. 2092/91».
- ❖ Kan 418/96 «για την τροποποίηση του παραρτήματος VI του Kan.2092/91».
- ❖ Kan. 522/96 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92 και του Kan. 529/95 σχετικά με τις εισαγωγές προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας από τρίτες χώρες».
- ❖ Kan. 746/96 «περί λεπτομερειών εφαρμογής του Kan. 2078/92».
- ❖ Kan. 314/97 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92».
- ❖ Kan. 345/97 «για την τροποποίηση του άρθρου 3 του Kan. 207/93».
- ❖ Kan. 1488/97 «για την τροποποίηση του Kan. 2092/91 - τροποποίηση των παραρτημάτων IIA, IIB & VI του Kan. 2092/91».
- ❖ Kan. 1367/98 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92 περί του καθεστώτος εισαγωγών προϊόντων Βιολογικής γεωργίας από τρίτες χώρες».
- ❖ Kan. 1900/98 «για την τροποποίηση του παραρτήματος I του Kan. 2092/91 για τη ρύθμιση του υποστρώματος μανιταροκαλλιέργειας Βιολογικής παραγωγής».
- ❖ Kan. 330/99 «για την τροποποίηση του παραρτήματος VI-Γ του Kan. 2092/91».
- ❖ Kan. 1804/99 «για την συμπλήρωση για τα κτηνοτροφικά προϊόντα του Kan. 2092/91 «για τον Βιολογικό τρόπο παραγωγής των γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής». Καθορίζει τις απαιτήσεις για τη βιολογική ζωική παραγωγή και για πρώτη φορά θεσπίζει κοινούς κανόνες για τη βιολογική κτηνοτροφία.
- ❖ Kan. 1257/99 «για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών».
- ❖ Kan. 1750/99 «περί λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του Kan. 1257/99 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)».
- ❖ Kan. 331/00 « για την τροποποίηση του παραρτήματος V του Kan. 2092/91 του Συμβουλίου για τον Βιολογικό τρόπο παραγωγής των γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Kan. 548/00 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92 περί του καθεστώτος εισαγωγών από τρίτες χώρες».
- ❖ Kan. 1073/00 «για την τροποποίηση του παραρτήματος II A-B του Kan.2092/91».
- ❖ Kan. 1437/00 «για την τροποποίηση του παραρτήματος VI-Γ του Kan.207/93».
- ❖ Kan. 1616/00 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92».
- ❖ Kan. 2020/00 «για την τροποποίηση του Kan. 207/93».
- ❖ Kan. 1566/00 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92».
- ❖ Kan. 2426/00 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92»
- ❖ Kan. 349/01 «για την τροποποίηση του Kan. 94/92».
- ❖ Kan. 436/01 «για την τροποποίηση του παραρτήματος II του Kan.2092/91».
- ❖ Kan. 1788/01 «για τη θέσπιση των λεπτομερειών εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν το πιστοποιητικό ελέγχου για εισαγωγές από τρίτες χώρες σύμφωνα με το άρθρο 11 του Kan 2092/91».

- ❖ Καν. 2491/2001 «για την τροποποίηση του Καν. 2092/91, περί ελάχιστων απαιτήσεων και μέτρων ασφαλείας στο πλαίσιο του καθεστώτος ελέγχου των άρθρων 8 & 9».
- ❖ Καν. 2589/2001 «για την τροποποίηση του Καν. 94/92, περί θεσπίσεως λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του καθεστώτος εισαγωγής από τρίτες χώρες που προβλέπεται στον Καν. 2092/91».
- ❖ Καν. 445/2002 «για αντικατάσταση του Καν. 1750/99».
- ❖ Καν. 473/2002 «για την τροποποίηση των παραρτημάτων I, II & VI του Καν. 2092/91 του Συμβουλίου περί του Βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής, καθώς και για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων όσον αφορά τη διαβίβαση πληροφοριών σχετικά με τη χρήση ενώσεων χαλκού».
- ❖ Καν. 1113/2002 «περί θεσπίσεως λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του καθεστώτος εισαγωγής από τρίτες χώρες που προβλέπεται στο άρθρο 11 του Καν. 2092/91».
- ❖ Καν. 1162/2002 «για την τροποποίηση του Καν. 94/92 περί θεσπίσεως λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του καθεστώτος εισαγωγής από τρίτες χώρες που προβλέπεται στον Καν. 2092/91» (Περί των εισαγωγών από τη Ν. Ζηλανδία).
- ❖ Καν. 1918/2002 «για την τροποποίηση του Καν.1788/2001 για τη θέσπιση των λεπτομερειών εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν το πιστοποιητικό ελέγχου για εισαγωγές από τρίτες χώρες σύμφωνα με το άρθρο 11 του Καν.2092/91 του Συμβουλίου».
- ❖ Καν. 223/2003 «για τις απαιτήσεις στον τομέα της επισήμανσης τις συναφείς με τον βιολογικό τρόπο παραγωγής για τις ζωοτροφές, τις σύνθετες ζωοτροφές και τις πρώτες ύλες ζωοτροφών και για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου».
- ❖ Καν. 1452/2003 «για διατήρηση της παρέκκλισης που προβλέπεται από το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες ποικιλίες σπόρων προς σπορά και το πολλαπλασιαστικό υλικό και την καθιέρωση διαδικαστικών κανόνων και κριτηρίων σχετικά με αυτήν την παρέκκλιση».
- ❖ Καν. 392/2004 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 746/2004 «για την προσαρμογή ορισμένων κανονισμών που αφορούν το βιολογικό τρόπο παραγωγής γεωργικών προϊόντων και τις σχετικές ενδείξεις στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής λόγω της προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση».
- ❖ Καν. 882/2004 σχετικά με τους επίσημους ελέγχους τροφίμων και ζωοτροφών προκειμένου να επαληθευτεί η τήρηση του νόμου περί τροφίμων και ζωοτροφών και τους κανονισμούς για την υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων. Αναφέρεται και ως Κανονισμός OFC.
- ❖ Καν. 1481/2004 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 2254/2004 της Επιτροπής της 27ης Δεκεμβρίου 2004 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής βιολογικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής - τροποποίηση Παραρτήματος 1 Μέρος Β σχετικά με την εισαγωγή πουλάδων σε βιολογική εκτροφή».
- ❖ Καν. 1294/2005 «για την τροποποίηση του παραρτήματος I του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 1318/2005 «για την τροποποίηση του παραρτήματος II του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».

- ❖ Καν. 1336/2005 «για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 1567/2005 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 1916/2005 «για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 592/2006 «για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 699/2006 «για την τροποποίηση του παραρτήματος Ι του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά τις συνθήκες πρόσβασης των πουλερικών σε υπαίθριους χώρους».
- ❖ Καν. 780/2006 «για την τροποποίηση του παραρτήματος VI του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 1851/2006 «για την τροποποίηση του παραρτήματος Ι του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά την κατανάλωση συμβατικών ζωοτροφών κατά τις περιόδους εποχικής μετακίνησης των ζώων».
- ❖ Καν. 1991/2006 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής - τροποποίηση του Άρθρου 1 και αντικατάσταση του Άρθρου 11 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91 σχετικά με την εισαγωγή προϊόντων βιολογικής γεωργίας από τρίτες χώρες».
- ❖ Καν. 394/2007 «για την τροποποίηση του παραρτήματος Ι του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής (Σύσταση σιτηρεσίων) ».
- ❖ Καν. 807/2007 «για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 834/2007 «για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91».
- ❖ Καν. 1319/2007 «για τροποποίηση του παραρτήματος Ι του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά την χρησιμοποίηση ζωοτροφών που προέρχονται από αγροτεμάχια κατά το πρώτο έτος της μετατροπής τους προς τη βιολογική γεωργία».
- ❖ Καν. 1517/2007 «για την τροποποίηση του παραρτήματος ΙΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά την παρέκκλιση για το διαχωρισμό των γραμμών παραγωγής βιολογικών και μη βιολογικών ζωοτροφών».
- ❖ Καν. 123/2008 «για την τροποποίηση και διόρθωση του παραρτήματος VI του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ Καν. 404/2008, σύμφωνα με τον οποίο τροποποιείται το Παράρτημα ΙΙ του Κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί βιολογικής παραγωγής αγροτικών προϊόντων με την έγκριση των ουσιών rinosad, όξινο ανθρακικό κάλιο και οκτανικό χαλκό καθώς και της χρήσης αιθυλένιου.
- ❖ Καν. 889/2008, ο οποίος διατυπώνει λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά το βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των

προϊόντων. Ο Κανονισμός 889/2008 συχνά αναφέρεται ως "NIROF" (Νέοι κανόνες εφαρμογής για τη βιολογική παραγωγή).

- ❖ Καν. 967/2008, ο οποίος τροποποιεί τον Κανονισμό 834/2007 για την αναβολή της υποχρεωτικής εφαρμογής του λογοτύπου της ΕΕ.
- ❖ Καν. 1235/2008, σύμφωνα με τον οποίο ορίζεται το πλαίσιο των κανόνων εφαρμογής για τις εισαγωγές από τρίτες χώρες βάσει του Κανονισμού 834/2007.
- ❖ Καν. 1254/2008, ο οποίος αποτελεί την πρώτη τροποποίηση του Κανονισμού 889/2008 που επιτρέπει τη χρήση σε ποσοστό 100% ζωοτροφών σε μετατροπή που προέρχονται από μονάδα η οποία ανήκει στην ίδια εκμετάλλευση, τη διακοσμητική βαφή των αυγών που διατίθενται στην αγορά και θέτει πρότυπα για τη μαγιά.

3.3. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2007 “για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91”

Στις 28 Ιουνίου 2007 το Συμβούλιο της Ε.Ε. ενέκρινε μια πρόταση για ένα νέο Κανονισμό στη βιολογική παραγωγή και σήμανση, ο οποίος είναι σε εξέλιξη από το 2005. Ο νέος κανονισμός ο οποίος θα αντικαταστήσει τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91, είναι πιο σαφής και για τους βιολογικούς αγρότες και για τους καταναλωτές και καθορίζει ένα πλήρες σύνολο στόχων, αρχών και βασικών κανόνων για τη βιολογική παραγωγή. Θα είναι πιο ευκολονόητος και θα επιτρέψει έναν ορισμένο βαθμό ευελιξίας ώστε να ληφθούν υπόψη οι περιφερειακές διαφορές στο κλίμα και οι διαφορετικές συνθήκες.

Στα πλαίσια του νέου κανονισμού, οι παραγωγοί των βιολογικών τροφίμων της Ε.Ε. θα υποχρεωθούν να χρησιμοποιήσουν το λογότυπο της Ε.Ε. για τα βιολογικά προϊόντα. Οι εισαγωγείς των βιολογικών τροφίμων μπορούν να επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν το λογότυπο της Ε.Ε. Σε κάθε περίπτωση, το λογότυπο της Ε.Ε. θα συνδυαστεί με μια ένδειξη προέλευσης. Τουλάχιστον το 95 τοις εκατό των γεωργικών συστατικών του τελικού προϊόντος θα πρέπει να είναι βιολογικό για να μπορεί να ονομάζεται υπό αυτήν τη μορφή. Όλα τα άλλα τελικά τρόφιμα που παράγονται σύμφωνα με τους κανόνες μπορούν να φέρουν αναφορές βιολογικών συστατικών αλλά μόνο στον κατάλογο συστατικών. Η χρήση Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών στη βιολογική παραγωγή είναι εντελώς απαγορευμένη. Τα προϊόντα που περιέχουν Γ.Τ.Ο. δεν θα είναι σε θέση να χαρακτηριστούν ως βιολογικά, εκτός από εκείνα που περιέχουν μέχρι 0,9 τοις εκατό των υπολειμμάτων Γ.Τ.Ο. μέσω τυχαίας μόλυνσης. Οι εισαγωγές των βιολογικών προϊόντων θα επιτρέπονταν εάν προέρχονται με τις ίδιες ή ισοδύναμες εγγυήσεις.

Δεν θα υπάρξει καμία αλλαγή στον κατάλογο εξουσιοδοτημένων ουσιών για τη βιολογική γεωργία, εφόσον έχει δημιουργηθεί μια βάση για την προσθήκη κανόνων για τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια, το κρασί, τα φύκια και τη μαγιά. Οι υπάρχοντες ακριβείς λεπτομερείς κανόνες θα μεταφερθούν σε έναν κανονισμό της Επιτροπής, συμπληρώνοντας το νέο κανονισμό του Συμβουλίου. Μόλις εφαρμοστεί ο νέος κανονισμός, θα συνοδευθεί από ένα σύνολο λεπτομερών κανόνων εφαρμογής που θα ορίσουν το πώς πρέπει να εφαρμοστεί, στην πραγματικότητα, στον τομέα της οργανικής καλλιέργειας και τα μέλη του.

Ο νέος κανονισμός αποκρίνεται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Οκτωβρίου του 2004 σχετικά με το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία του Ιουνίου του 2004, τα οποία παρείχαν μια γενική στρατηγική διορατικότητα για τη συμβολή της βιολογικής καλλιέργειας στην κοινή αγροτική πολιτική της Ε.Ε. Για το καθεστώς εισαγωγών, οι νέοι κανόνες έχουν μπει σε εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου του 2007. Ο νέος κανονισμός πρόκειται να εφαρμοστεί από την 1η Ιανουαρίου 2009.

Μετά την πρόταση της Επιτροπής για νέο κανονισμό τον Δεκέμβριο του 2005, συζητήσιες διοργανώθηκαν μέσα στις ομάδες εργασίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από τον Ιανουάριο του 2006 μέχρι

τον Ιούνιο του 2007, κάτω από τις προεδρίες της Ε.Ε. της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Γερμανίας. Μια γνώμη του Ε.Κ. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) σχετικά με τον κανονισμό εγκρίθηκε τον Μάιο του 2007.

Ορίζει κοινούς στόχους και αρχές προς υποστήριξη των κανόνων που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού σχετικά με:

- ο όλα τα στάδια παραγωγής, παρασκευής και διανομής βιολογικών προϊόντων και τους σχετικούς ελέγχους,
- ο τη χρήση, στην επισήμανση και στη διαφήμιση, ενδείξεων που αναφέρονται στη βιολογική παραγωγή.

Εφαρμόζεται στα ακόλουθα γεωργικά προϊόντα συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων της υδατοκαλλιέργειας, εάν τα προϊόντα αυτά διατίθενται στην αγορά ή προορίζονται να διατεθούν στην αγορά:

- ✓ ζωντανά ή αμεταποίητα γεωργικά προϊόντα,
- ✓ μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα για χρήση ως τρόφιμα,
- ✓ ζωοτροφές,
- ✓ το αγενές φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό και τους σπόρους για καλλιέργεια.

3.4. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 889/2008 της Επιτροπής της 5ης Σεπτεμβρίου 2008

“σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά τον βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων”

Στον Κανονισμό της Επιτροπής (ΕΚ) με αριθ. 889/2008 ρυθμίζονται όλα τα επίπεδα φυτικής και ζωικής παραγωγής, από την καλλιέργεια της γης και τη συντήρηση των ζώων έως τη μεταποίηση και τη διανομή των βιολογικών τροφίμων και τον έλεγχό τους. Ο Κανονισμός περιλαμβάνει εξαιρετικά τεχνικές λεπτομέρειες και, στο μεγαλύτερο μέρος του, αποτελεί επέκταση του αρχικού Κανονισμού περί βιολογικών προϊόντων, εκτός από τις περιπτώσεις που αυτός διαφοροποιήθηκε στον Κανονισμό του Συμβουλίου.

Στον Κανονισμό της Επιτροπής επισυνάπτονται πολλά Παραρτήματα. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα εξής:

- Προϊόντα που επιτρέπονται στη βιολογική γεωργία, όπως λιπάσματα, εδαφοβελτιωτικά και φυτοφάρμακα.
- Ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με το μέγεθος των χώρων στέγασης και άσκησης, συμπεριλαμβανομένων των βοσκοτόπων, για τα ζώα βιολογικής εκτροφής, ανάλογα με τα είδη και το στάδιο ανάπτυξης των ζώων.
- Μη βιολογικές ζωοτροφές, προσθετικά ζωοτροφών και βοηθητικά μέσα επεξεργασίας για την παραγωγή σύνθετων ζωοτροφών και προμειγμάτων που επιτρέπονται στη βιολογική γεωργία.
- Μη βιολογικά συστατικά, προσθετικά και βοηθητικά μέσα επεξεργασίας που επιτρέπονται στην παραγωγή βιολογικών τροφίμων (συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής μαγιάς).
- Απαιτήσεις σχετικά με το λογότυπο της Κοινότητας.

Τα Παραρτήματα και άλλα τμήματα αυτού του Κανονισμού της Επιτροπής μπορούν να συμπληρώνονται από την Επιτροπή, προκειμένου να διατηρούνται ενημερωμένα όσον αφορά τις συνεχείς εξελίξεις της τεχνολογίας, της επιστήμης και της αγοράς βιολογικών προϊόντων.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή των νέων κανόνων και για να ενσωματωθούν ορισμένες εξαιρέσεις, που πρόκειται να λήξουν, του προηγούμενου Κανονισμού περί βιολογικών προϊόντων, διατυπώθηκαν ορισμένα μεταβατικά μέτρα.

Εκτός από τη νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με τη βιολογική γεωργία και τη βιολογική παραγωγή, οι βιοκαλλιεργητές και οι μεταποιητές που δραστηριοποιούνται στο χώρο των βιολογικών προϊόντων πρέπει να τηρούν πιστά τους κανόνες που ισχύουν γενικώς για τη γεωργική παραγωγή και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι κανόνες που ισχύουν γενικώς για τη ρύθμιση της παραγωγής, της μεταποίησης, της κυκλοφορίας, της σήμανσης και του ελέγχου των αγροτικών προϊόντων ισχύουν και για τα βιολογικά τρόφιμα.

3.5. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1235/2008 της Επιτροπής της 8ης Δεκεμβρίου 2008 “για τον καθορισμό των λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά τους όρους εισαγωγής βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες”

Η συνηθισμένη διμερής αναγνώριση τρίτων χωρών από την Επιτροπή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη θα εξακολουθήσει να ισχύει. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή, με την υποστήριξη των κρατών μελών, θα επιβλέπει την παραγωγή και τον έλεγχο των βιολογικών προϊόντων που πρέπει να εναρμονίζονται με τους στόχους και τις αρχές της νομοθεσίας περί βιολογικών προϊόντων, αλλά δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζονται επακριβώς. Στο Παράρτημα ΙΙΙ του Κανονισμού περί εισαγωγών υπάρχει ένας κατάλογος με τις αναγνωρισμένες τρίτες χώρες.

Οι νέοι κανονισμοί περί εισαγωγών διασφαλίζουν ότι είναι δυνατή η εισαγωγή βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες που δεν έχουν πάρει ακόμη διμερή αναγνώριση.

Τα προϊόντα που παράγονται και ελέγχονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως συμβαίνει και στην ΕΕ πρέπει στο μέλλον να έχουν επίσης ελεύθερη πρόσβαση στην κοινή αγορά. Οι φορείς ελέγχου που προτίθενται να αναλάβουν τέτοιους ελέγχους πρέπει να υποβάλουν αίτηση στην Επιτροπή της ΕΕ και να πάρουν εξουσιοδότηση για το σκοπό αυτό από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη. Η επίβλεψή τους είναι άμεση ευθύνη της Επιτροπής σε συνεργασία με τα κράτη μέλη.

Ωστόσο, επειδή οι συνθήκες παραγωγής στις τρίτες χώρες είναι συνήθως πολύ διαφορετικές σε σύγκριση με την Ευρώπη, συχνά δεν είναι δυνατό να εφαρμόζονται οι ίδιοι ακριβώς κανόνες για την παραγωγή ή τον έλεγχο. Συνεπώς, πρέπει να είναι επίσης δυνατό να επιτρέπονται παρόμοιοι κανόνες που να είναι εναρμονισμένοι με τους στόχους και τις αρχές της νομοθεσίας περί βιολογικών προϊόντων.

Στο παρελθόν, αυτό έπρεπε να ελέγχεται από τα κράτη μέλη για κάθε προϊόν ξεχωριστά στο πλαίσιο μιας διαδικασίας εξουσιοδότησης εισαγωγής. Αυτό το πολύπλοκο σύστημα θα αντικατασταθεί πλέον από ένα απλούστερο σύστημα.

Μελλοντικά, οι φορείς ελέγχου που έχουν εγκριθεί για το σκοπό αυτό θα μπορούν να πραγματοποιούν επιτόπου αυτή την επιθεώρηση. Αυτοί οι φορείς ελέγχου πρέπει επίσης να εγκρίνονται απευθείας για το σκοπό αυτό από την Επιτροπή της ΕΕ και τα κράτη μέλη και παραμένουν υπό την άμεση επίβλεψή τους. Έχουν δημοσιευτεί Οδηγίες που εξηγούν πώς μπορούν οι φορείς ελέγχου να υποβάλουν αίτηση για να εγκριθούν, πώς πρέπει να γίνεται η επίβλεψή τους και ποια άλλα μέτρα είναι απαραίτητα σε σχέση με τις εισαγωγές των βιολογικών προϊόντων και τον έλεγχό τους.

Μελλοντικά, οι νέοι κανονισμοί περί εισαγωγών θα διευκολύνουν συνολικά τις εισαγωγές βιολογικών προϊόντων στην ΕΕ, προωθώντας ταυτόχρονα την καλύτερη παρακολούθηση για την αντιμετώπιση της παραπλάνησης και της απάτης.

3.6. Εθνική Νομοθεσία (Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις - Κ.Υ.Α., Υπουργικές Αποφάσεις - Υ.Α. και οι τροποποιήσεις τους)

Ειδικές νομοθετικές πράξεις έχουν θεσπισθεί και σε άλλα κράτη μη μέλη της Ε.Ε. προκειμένου να επιτευχθεί ο πλήρης διαχωρισμός αυτών των προϊόντων από άλλα ομοειδή και συναφή γεωργικά

προϊόντα. Οι ισχύοντες κανονισμοί και οι αποφάσεις των ελληνικών κρατικών αρχών εξασφαλίζουν την εφαρμογή ειδικών μέτρων για τον έλεγχο, την πιστοποίηση και τη σήμανση των βιολογικών προϊόντων μέσω της σύστασης και λειτουργίας ανεξάρτητων ιδιωτικών φορέων ελέγχου και πιστοποίησης. Παρακάτω αναφέρονται οι Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ), οι Υπουργικές Αποφάσεις (ΥΑ), καθώς και οι τροποποιήσεις τους:

- ❖ ΚΥΑ 202/394999/4-1-96 «Καν. ΕΟΚ 2078/92 του Συμβουλίου της 30^{ης} Ιουνίου 1992 σχετικά με μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου - Πρόγραμμα Βιολογικής Γεωργίας».
- ❖ ΑΠΟΦ. 67352/617/22-4-96/Υ.Γ. «Καθορισμός λεπτομερειών εφαρμογής της υπ' αριθ. 202/394999/4-1-96 ΚΥΑ για την υλοποίηση του προγράμματος Βιολογικής Γεωργίας Καν. 2078/92 και καθορισμός δικαιολογητικών και τρόπου πληρωμής των οικονομικών ενισχύσεων στα πλαίσια του ως άνω προγράμματος».
- ❖ ΑΠΟΦ. 79198/2118/29-11-96/Υ.Γ. «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 67352/617/22-4-96 απόφασης του Υ.Γ. σχετικά με τον καθορισμό λεπτομερειών εφαρμογής της υπ' αριθ. 202/394999/4-1-96 ΚΥΑ για την υλοποίηση του προγράμματος Βιολογικής Γεωργίας Καν. 2078/92 και καθορισμός δικαιολογητικών και τρόπου πληρωμής των οικονομικών ενισχύσεων στα πλαίσια του ως άνω προγράμματος».
- ❖ ΚΥΑ 349/333199/1314/2-3-99 «Επέκταση/ τροποποίηση του προγράμματος Βιολογικής Γεωργίας Καν. 2078/92».
- ❖ ΑΠΟΦ. 93105/657/8-3-99/Υ.Γ. «Καθορισμός λεπτομερειών εφαρμογής της υπ' αριθ. 349/333199/1314/2-3-99 Απόφασης Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας για την υλοποίηση του προγράμματος Βιολογικής Γεωργίας Καν. 2078/92 και καθορισμός δικαιολογητικών και τρόπου πληρωμής των οικονομικών ενισχύσεων στα πλαίσια του ως άνω προγράμματος».
- ❖ ΚΥΑ 406/367526/3327/2-07-00 «Τροποποίηση της υπ' αριθ. 349/333199/1314/2-3-99 Απόφασης Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας για την υλοποίηση του προγράμματος Βιολογικής Γεωργίας Καν. 2078/92».
- ❖ ΚΥΑ 414/394196/5886/10-1-00 «Εφαρμογή του προγράμματος Βιολογική Γεωργία για το έτος 2000-Καν. (ΕΚ)1257/99».
- ❖ ΚΥΑ 428/339372/661/2-02-01 «Εφαρμογή του Αγροπεριβαλλοντικού Μέτρου» του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000 – 2006 – Καν. (Ε.Κ.) 1257/99.
- ❖ ΚΥΑ 332221/11-01-01 «Καθορισμός συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Καν.(ΕΟΚ) 2092/91 του Συμβουλίου όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει».
- ❖ ΚΥΑ 351178/2001 «για τον καθορισμό συμπληρωματικών μέτρων εφαρμογής του Καν. 2092/91».
- ❖ ΚΥΑ 388038/2001 «Τροποποίηση της 332221/11-01-2-01».
- ❖ ΑΠΟΦ. 85129/5-02-01/Υ.Γ. «Εφαρμογή του προγράμματος Βιολογική Γεωργία του Αγροπεριβαλλοντικού μέτρου του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006- Καν.(ΕΚ) 1257/99».
- ❖ ΑΠΟΦ. 101675/2869/1-10-01/Υ.Γ. «Τροποποίηση της 85129/233/5-02-01 απόφασης του προγράμματος Βιολογική Γεωργία του Αγροπεριβαλλοντικού Μέτρου του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006- Καν.(ΕΚ) 1257/99».
- ❖ ΑΠΟΦ. 85633/462/8-02-02 «Τροποποίηση της υπ. αριθ. 85129/233/5-02-01 απόφασης του Υπουργού Γεωργίας όπως τροποποιήθηκε με την αριθ. 101675/2869/5-10-01 Απόφαση του Υπουργού Γεωργίας για το πρόγραμμα Βιολογική Γεωργία του Αγροπεριβαλλοντικού Μέτρου του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006- Καν.(ΕΚ) 1257/99».
- ❖ ΚΥΑ 523/126710/13-03-03 «Διαδικασία και τρόπος Πληρωμής» των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006- Καν.(ΕΚ) 1257/99.
- ❖ ΚΥΑ 567/125316/19-01-04 «Βιολογική Γεωργία» του Άξονα 9 των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006- Καν.(ΕΚ) 1257/9.
- ❖ ΥΑ υπ' αριθ. 568/20-1-2004 Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής

- ❖ ΥΑ υπ' αριθμ.129166/21 -06 – 04 (ΦΕΚ 972/ Β/29-06-04 «Λεπτομέρειες Εφαρμογής της υπ' αρ. 567/125316/21-06-04 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 129/Β /29-01-04) "Εφαρμογή του μέτρου 3,1 «Βιολογική Γεωργία» του Άξονα 3 των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006-Καν.(Ε.Κ.)1257/1999"
- ❖ ΥΑ υπ' αριθ. 10291/02-08-04 (ΦΕΚ1222/Β/10-08-04) Τροποποίηση της υπ' αριθ. 129166/21/06/04 Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ972/Β/29-06-2004) "Λεπτομέρειες Εφαρμογής της υπ' αριθ. 567/125316/09-01-2004 Κοινής υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 129/29-01-2004" Εφαρμογή του μέτρου 3.1 'Βιολογική Γεωργία' του άξονα 3 των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ)2000-2006- Καν.(Ε.Κ)127/1999)
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 619-135176/21-06-05 (ΦΕΚ 879/Β/28-06-05) Τροποποίηση της υπ'αρ.576/125316/19-01-2004 Κοινής Υπουργικής Απόφασης για την εφαρμογή του μέτρου 3.1 "Βιολογική Γεωργία" του Άξονα 3 των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων(Άξονα 3) του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006-Καν.(Ε.Κ.) 1257/1999.
- ❖ ΥΑ υπ' αριθ. 135576/05-07-05 (ΦΕΚ 925/Β/05-07-05) Τροποποίηση των Υπουργικών αποφάσεων:
 1. υπ. αριθ. 129166/21.6.2004 «Λεπτομέρειες Εφαρμογής της υπ. αριθ. 567/125316/19.1.04 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 129/Β'/29.1.04) "Εφαρμογή του μέτρου 3.1 «Βιολογική Γεωργία» του Άξονα 3 των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006 – Καν.(Ε.Κ.)1257/1999"» και
 2. υπ. αριθ. 130291/2.8.2004 «Τροποποίηση της υπ. αριθ. 129166/21.6.2004 (ΦΕΚ 972/Β'/29.6.04) «Λεπτομέρειες Εφαρμογής της υπ' αρ. 567/125316/19.1.04 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 129/Β'/29.1.04) "Εφαρμογή του μέτρου 3.1 «Βιολογική Γεωργία» του Άξονα 3 των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000 - 2006 – Καν. (Ε.Κ.) 1257/1999"»
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 245090/31-1-2006 «Καθορισμός συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Καν.(ΕΟΚ) 2092/91 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής ως έχει τροποποιηθεί και ισχύει»
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 245090/10-2-06 (ΦΕΚ 157/Β/10-02-06) Εφαρμοστική του Καν.(ΕΟΚ)2092/91 του Συμβουλίου "περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής"
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 245243/22-5-2006 Τροποποίηση της αριθ. 245100/6-2-2006 «Αναγκαία συμπληρωματικά μέτρα εφαρμογής του Σημείου 3.7, όπως ισχύει, του Μέρους Β του Παραρτήματος Ι του καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου, όσον αφορά την κατά παρέκκλιση έγκριση εισαγωγής πουλάδων, σε βιολογική μονάδα παραγωγής αυγών, ηλικίας μέχρι και 18 εβδομάδων που δεν έχουν εκτραφεί βιολογικά».
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 288915/27-11-2006 «Δημιουργία Βάσης Δεδομένων βιολογικού πολλαπλασιαστικού υλικού και κατά παρέκκλιση έγκριση χρήσης μη βιολογικού πολλαπλασιαστικού υλικού σύμφωνα με τους κανονισμούς 2092/1991/ΕΟΚ και 1452/2003/Ε.Ε." (ΦΕΚ Τεύχος Β, 1785/7-12-2006)»
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 1785/07-12-06 (ΦΕΚ 1785/Β/07-12-06) Για την έκδοση κατά παρέκκλιση αδειών χρήσης συμβατικού σπύρου στη βιολογική γεωργία.
- ❖ ΥΑ υπ' αριθ. 336650/29-12-06 (ΦΕΚ 1927/Β/29-12-06) Λεπτομέρειες εφαρμογής της αρ. 245090/11.1.2006 (ΦΕΚ157/Β/2006) Κοινής Υπουργικής Απόφασης «Καθορισμός συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Καν.(ΕΟΚ)2092/91 του Συμβουλίου «περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής».
- ❖ ΚΥΑ υπ' αριθ. 245100/6-2-2006 «Αναγκαία συμπληρωματικά μέτρα εφαρμογής του Σημείου 3.7, όπως ισχύει, του Μέρους Β του Παραρτήματος Ι του καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου, όσον αφορά την κατά παρέκκλιση έγκριση εισαγωγής πουλάδων, σε βιολογική μονάδα παραγωγής αυγών, ηλικίας μέχρι και 18 εβδομάδων που δεν έχουν εκτραφεί βιολογικά.» εισαγωγή πουλάδων που δεν έχουν εκτραφεί σε βιολογικές μονάδες παραγωγής.

4. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ & ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Ο σύγχρονος καταναλωτής επιθυμεί όλο και περισσότερο να ενημερώνεται και να γνωρίζει για τις μεθόδους παραγωγής τροφίμων καθ' όλα τα στάδια της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Για τον λόγο αυτό η Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία έχει θεσπίσει το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο που εφαρμόζεται όχι μόνο στην πρωτογενή (μονάδες φυτικής και ζωικής παραγωγής) αλλά και στην δευτερογενή παραγωγή (μονάδες μεταποίησης, τυποποίησης, διάθεσης γεωργικών προϊόντων), έτσι ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση των δεσμεύσεων των Κανονισμών όπου διέπουν την βιολογική παραγωγή φυτικών και ζωικών προϊόντων, την μεταποίηση, επισήμανση και εμπορία τους. Έτσι, δίδεται η δυνατότητα στους κατόχους εκμεταλλεύσεων που ασχολούνται με την παραγωγή, την τυποποίηση, μεταποίηση ή εμπορία των βιολογικών προϊόντων, μετά από την διαδικασία του ελέγχου, να αποκτήσουν και την επίσημη αναγνώριση/πιστοποίηση ότι τήρησαν τις δεσμεύσεις της ισχύουσας νομοθεσίας που διέπει τα προϊόντα αυτά. Παράλληλα, με τον τρόπο αυτό, αυξάνεται η αξιοπιστία των βιολογικών προϊόντων ενώπιον του καταναλωτικού κοινού, διασφαλίζεται η επωνυμία των προϊόντων αυτών και εξασφαλίζεται διαφάνεια καθόλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας.

Τον έλεγχο, την αξιολόγηση και την πιστοποίηση των διαδικασιών παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας ώστε να κριθεί κατά πόσον πληρούνται οι απαιτήσεις της σχετικής Εθνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας, αναλαμβάνουν οι οργανισμοί πιστοποίησης (π.χ. "ΒιοΕλλάς Α.Ε."). Οι οργανισμοί αυτοί, προκειμένου να παρέχουν ελεγκτικό και πιστοποιητικό έργο, θα πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις και να έχουν διαπιστευτεί από το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ) σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN 45011 καθώς και να έχουν έγκριση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (Αρχή Ελέγχου είναι ο Οργανισμός Πιστοποίησης & Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων, Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. - AgroCert).

4.1. Διαδικασία Ένταξης στο Σύστημα Ελέγχου & Πιστοποίησης

Νομοθετική ρύθμιση όσον αφορά στην διαδικασία χορήγησης Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης προϊόντων περιγράφεται στο φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως της 10ης Φεβρουαρίου 2006, στο δεύτερο τεύχος και επιτυγχάνεται καθορισμός συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 "περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής" ως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

Σύμφωνα με το άρθρο 1, σκοπός της παρούσας απόφασης είναι η θέσπιση των αναγκαίων συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή των διατάξεων του Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 του Συμβουλίου όπως συμπληρώθηκε με τον Καν. (ΕΕ) 1804/99 του Συμβουλίου για τη ζωική παραγωγή, και όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει, και που στα επόμενα άρθρα της παρούσης θα αναφέρεται ως ο «Κανονισμός».

Στο άρθρο 2 γίνεται ορισμός του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού και συγκεκριμένα, η παρούσα απόφαση εφαρμόζεται:

- i. Για τα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 1 του «Κανονισμού».
- ii. Για προϊόντα που δεν καλύπτονται από κανόνες παραγωγής, για είδη ζώων που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα VIII του Κανονισμού καθώς και για τα προϊόντα τους, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν εκπονηθεί και εγκριθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, εφεξής στην παρούσα καλούμενο χάριν συντομίας ΥΑΑ&Τ, εθνικοί κανόνες για αυτά ή έχουν αναγνωρισθεί ιδιωτικά πρότυπα ή πρότυπα άλλων Κρατών- Μελών.
- iii. Υποχρεωτικά από κάθε επιχειρηματία ο οποίος παράγει, παρασκευάζει, αποθηκεύει ή εισάγει από Τρίτη χώρα τα προϊόντα που ορίζονται στην παράγραφο 1 και 2 του παρόντος άρθρου με σκοπό τη

μεταγενέστερη διάθεσή τους στο εμπόριο ή όποιος διαθέτει στο εμπόριο παρόμοια προϊόντα [αρ.8,παρ.1 Καν.].

iv. Ο όρος αποθήκευση αναφέρεται στην δραστηριότητα της αποθεματοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας με σκοπό την πώληση σε τρίτους και όχι απ' ευθείας στον τελικό καταναλωτή.

Στο άρθρο 6, αναφέρεται ότι οι Οργανισμοί Ελέγχου & Πιστοποίησης είναι οι εγκεκριμένοι ιδιωτικοί φορείς οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις των παρ. 5 και 11 του άρθρου 9 του «Κανονισμού» και οι αρμοδιότητές τους περιγράφονται στη συνέχεια.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 της ίδιας Κοινής Υπουργικής Απόφασης, προκειμένου ένας επιχειρηματίας να ενταχθεί στο Σύστημα Ελέγχου που θεσπίζεται από αυτήν και το οποίο περιλαμβάνει τουλάχιστον την εφαρμογή των μέτρων ελέγχου και προφύλαξης του Παραρτήματος III του «Κανονισμού» καθώς και την τήρηση των απαιτήσεων της Κ.Υ.Α., οφείλει:

- Να καταθέσει στον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης αίτηση του με την οποία δεσμεύεται για τα αναγραφόμενα στο παράρτημα II της παρούσας και να συνάψει σύμβαση, με τον εν λόγω Οργανισμό Ε&Π. Η ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης θεωρείται ως έναρξη δραστηριότητας της παραγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας από τον επιχειρηματία.
- Να γνωστοποιεί την έναρξη της δραστηριότητάς, εντός 10 ημερών από την υπογραφή της σύμβασης στη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στα διοικητικά όρια της οποίας βρίσκεται η έδρα της εκμετάλλευσης ή της επιχείρησής του.
- Κάθε επιχειρηματίας που εντάσσεται στο σύστημα Ελέγχου και Πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας οφείλει να τηρεί κατ' ελάχιστον τα στοιχεία της παραγ. 6 των γενικών διατάξεων του Παραρτήματος III του «Κανονισμού» και επιπροσθέτως θα πρέπει να τηρεί:
 - ημερολόγιο εργασιών σύμφωνα με το πρόγραμμα καλλιεργειών κατά αγροτεμάχιο/εκτροφής ανά κατηγορία ζώων/παρασκευής
 - βιβλίο αγοράς εισροών
 - βιβλίο παραγωγής και πώλησης προϊόντων ανά αγροτεμάχιο/ανά εκτροφή/ανά παρασκευή

Τα εν λόγω στοιχεία, κατά τους ελέγχους, υπογράφονται από τους διενεργούντες έλεγχο, είτε ο έλεγχος γίνεται στο πλαίσιο του Συστήματος Ελέγχου από εγκεκριμένο Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης είτε ο έλεγχος αφορά επίβλεψη από τον Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. είτε εποπτεία από τη Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ.

- Καταθέτει στον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης λεπτομερές πρόγραμμα παραγωγής φυτικών προϊόντων ανά αγροτεμάχιο ή λεπτομερές πρόγραμμα εκτροφής των ζώων και σχέδιο διασποράς της κόπρου στα αγροτεμάχια που διαθέτει και έχουν ενταχθεί στο σύστημα ελέγχου
- Παρέχει ελεύθερη πρόσβαση, στους εντεταλμένους ελεγκτές των Οργανισμών ελέγχου, σε όλους τους χώρους παραγωγής, αποθήκευσης και παρασκευής της εκμετάλλευσης ενταγμένους ή μη στο σύστημα ελέγχου. Επιτρέπει την λήψη δειγμάτων κατά το άρθρο 6 της Κ.Υ.Α. Παρέχει κάθε αναγκαία πληροφορία και βοήθεια προκειμένου να διευκολυνθεί ο έλεγχος και να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα.
- Συνυπογράφει τα πρακτικά ελέγχου με τον διενεργούντα τον έλεγχο και έχει το δικαίωμα να καταγράψει τις τυχόν επιφυλάξεις του επί των διαπιστώσεων και παρατηρήσεων του ελεγκτή καθώς και για τον τρόπο δειγματοληψίας. Τυχούσα άρνηση της συνυπογραφής ισοδυναμεί με άρνηση ελέγχου και τιμωρείται με την αντίστοιχη κύρωση που προβλέπεται στο άρθρο 11 της Κ.Υ.Α.

Η αποχώρηση ενός «επιχειρηματία» από τον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης μπορεί να πραγματοποιηθεί ανεξαρτήτως της διάρκειας ισχύος αυτής υπό την προϋπόθεση:

- α) να καταγγείλει εγγράφως την σύμβαση που έχει συνάψει με τον πρώτο ΟΕ&Π
- β) να ενημερώσει σχετικά τις Αρμόδιες Αρχές Εποπτείας και Επίβλεψης αναφέροντας με σαφήνεια τους λόγους καταγγελίας καθώς και το όνομα του νέου ΟΕ&Π στον οποίο προτίθεται να ενταχθεί.
- γ) να έχει εξοφλήσει τις οικονομικές του υποχρεώσεις που απορρέουν από τους σχετικούς όρους της καταγγελλόμενης σύμβασης και

δ) να υποβάλλει νέα αίτηση ένταξης του στο Σύστημα Ελέγχου

Ο Οργανισμός Ελέγχου & Πιστοποίησης στον οποίο ο «επιχειρηματίας» υποβάλλει αίτημα ένταξης, οφείλει να ζητά εγγράφως αντίγραφο του ατομικού φακέλου από τον ΟΕ&Π στον οποίο ήταν εγγεγραμμένος ο αιτών επιχειρηματίας, καθώς και σχετική βεβαίωση αναφερόμενη στο καθεστώς ελέγχου του εν λόγω επιχειρηματία. Βασικές προϋποθέσεις αποδοχής του αιτήματος ένταξης από το νέο ΟΕ&Π είναι:

α) να μην εκκρεμεί διενέργεια οποιασδήποτε μορφής ελέγχου προγραμματισθείσας προ της ημερομηνίας καταγγελίας της Σύμβασης.

β) να μην υπάρχουν εκκρεμότητες που να αφορούν διαδικασίες αξιολόγησης ευρημάτων ελέγχων, χημικών αναλύσεων ή διαδικασίες επιβολής κυρώσεων προ της ημερομηνίας καταγγελίας της σύμβασης.

γ) να μην υφίσταται διοικητική κύρωση απαγόρευσης χρήσης των σχετικών όρων, ενδείξεων, σημάτων και λογοτύπων που αναφέρονται στο άρθρο 8 της παρούσας απόφασης ή/και απαγόρευση άσκησης δραστηριότητας για την παραγωγή, παρασκευή, αποθήκευση, εμπορία και εισαγωγή από τρίτες χώρες, προϊόντων βιολογικής γεωργίας.

Σε περιπτώσεις που εγκεκριμένος ΟΕ&Π δεν αποστέλλει τον ατομικό φάκελο του επιχειρηματία εντός της αποκλειστικής προθεσμίας των δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία λήψης του σχετικού αιτήματος, αυτό αποτελεί παράβαση της παρ. 7 του άρθρου 9 του «Κανονισμού» και τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 11 της παρούσας απόφασης.

Ο εγκεκριμένος ΟΕ&Π που προβαίνει σε αποδοχή αιτήματος ένταξης χωρίς τηρηθούν οι ανωτέρω αναφερόμενες διαδικασίες και προϋποθέσεις, υπόκειται σε επιβολή διοικητικών κυρώσεων σύμφωνα με το άρθρο 11 της Απόφασης.

Η διαδικασία χορήγησης Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης προϊόντων περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

1. Αίτηση
2. Επιθεώρηση
3. Έγκριση
4. Χορήγηση

4.1.1. Αίτηση - Υπογραφή Σύμβασης

Ο ενδιαφερόμενος για πιστοποίηση επιχειρηματίας υποβάλλει στον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης (ΟΕ&Π) αίτηση και συμπληρώνει ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση των διαδικασιών παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας που ακολουθεί, παραλαμβάνει τον Κανονισμό Υπηρεσιών Πιστοποίησης του εκάστοτε Οργανισμού και ενημερώνεται για το κόστος της πιστοποίησης.

Ο ενδιαφερόμενος για πιστοποίηση επιχειρηματίας υπογράφει με τον ΟΕ&Π σύμβαση η οποία δηλώνει την συμφωνία του με τον παρόντα Κανονισμό και τους όρους που καθορίζονται στη σύμβαση αυτή. Μετά την έγκριση της Αίτησης και μέσα σε χρονικό περιθώριο 30 ημερών από την υποβολή της, ο Υπεύθυνος της μονάδας καλείται να συνάψει τη Σύμβαση Συνεργασίας. Η Σύμβαση Συνεργασίας, της οποίας αναπόσπαστα μέρη αποτελούν Κανονισμός του ΟΕ&Π, πίνακας με τους ενταγμένους παραγωγικούς συντελεστές ή/και δραστηριότητες (Παράρτημα Σύμβασης Συνεργασίας) και ο σχετικός ισχύον Τιμοκατάλογος, συνυπογράφεται από τον Υπεύθυνο της μονάδας. Η ημερομηνία υπογραφής της Σύμβασης Συνεργασίας θεωρείται ως έναρξη δραστηριότητας της παραγωγής προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας από τον επιχειρηματία, ο οποίος οφείλει να γνωστοποιήσει το γεγονός αυτό στην οικεία Δ/ση Α.Α.&Τ καταθέτοντας το σχετικό έντυπο. Θεωρημένο αντίγραφο αυτού υποχρεούται να προσκομίσει άμεσα και στον ΟΕ&Π. Με την υπογραφή της Σύμβασης Συνεργασίας ανοίγει ο φάκελος της μονάδας και αυτή καταχωρείται στο Μητρώο του ΟΕ&Π. Ο επιχειρηματίας έχει δικαίωμα αίτησης χορήγησης Βεβαίωσης Ένταξης της μονάδος του στο Σύστημα Ελέγχου & Πιστοποίησης.

Σε χρονικό διάστημα μικρότερο των εξήντα (60) ημερών ακολουθεί Αρχική Επιθεώρηση της μονάδας από τα αρμόδια όργανα του Ο.Ε & Π. Η παραπάνω διαδικασία τηρείται και στην περίπτωση μεταβολής (επιπλέον ένταξης ή αφαίρεσης) των συντελεστών παραγωγής ενταγμένων στον ΟΕ&Π μονάδων. Οι Υπεύθυνοι των μονάδων υποχρεούνται να ενημερώσουν τον ΟΕ&Π για την μεταβολή εντός χρονικού διαστήματος δέκα (10) εργάσιμων ημερών από την πραγματοποίηση της μεταβολής.

4.1.2. Αξιολόγηση της Συμμόρφωσης

Η αξιολόγηση των διαδικασιών παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας σύμφωνα με τις ισχύουσες απαιτήσεις γίνεται σύμφωνα με το πρότυπο EN 45011 και τις ειδικές απαιτήσεις του κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2092/91.

Για την αξιολόγηση των διαδικασιών παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας εξετάζονται:

- ✓ η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας ή/και του κανονισμού βάσει των οποίων θα διενεργηθεί η αξιολόγηση,
- ✓ ο βιολογικός τρόπος παραγωγής και παρασκευής,
- ✓ η αποτελεσματικότητα του συστήματος παραγωγής αναφορικά με τις απαιτήσεις της ισχύουσας νομοθεσίας.

Η μη εκπλήρωση μιας προδιαγραφμένης απαίτησης ορίζεται ως μη συμμόρφωση η οποία μπορεί να:

- αρθεί μετά από την υλοποίηση των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων,
- οδηγήσει στην απόρριψη της πιστοποίησης
- οδηγήσει στην αναστολή ή ανάκληση του πιστοποιητικού.

Η αξιολόγηση των διαδικασιών παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας περιλαμβάνει:

- α) τη διενέργεια επιθεώρησης στις μονάδες παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας των υπό πιστοποίηση επιχειρήσεων,
- β) τις εργαστηριακές δοκιμές δειγματοληπτικά, για την ανάλυση και ανίχνευση μη επιτρεπόμενων χημικών ουσιών σε προϊόντα, έδαφος, φυτικούς και ζωικούς ιστούς (οι αναλύσεις πραγματοποιούνται οπωσδήποτε εκεί που υπάρχουν υπόνοιες).
- γ) τον έλεγχο των εγγράφων τεκμηρίωσης της ποσότητας του προϊόντος (για την περίπτωση πιστοποίησης ποσότητας).

Για την επιθεώρηση συγκροτείται από το Τμήμα Επιθεωρήσεων του ΟΕ&Π η ομάδα επιθεώρησης, η οποία αποτελείται από έναν ή περισσότερους επιθεωρητές και ειδικούς επιστήμονες ανάλογα με το αντικείμενο δραστηριότητας και το μέγεθος της προς επιθεώρησης επιχείρησης. Οι ομάδες επιθεώρησης συγκροτούνται ώστε να διαθέτουν την απαιτούμενη γνώση, εξειδίκευση και εμπειρία ως προς τις εκάστοτε ισχύουσες απαιτήσεις της νομοθεσίας και της επιθεώρησης. Ο υπεύθυνος ενημερώνεται από τον ΟΕ&Π για τη σύνθεση της ομάδας επιθεώρησης και το πρόγραμμα επιθεώρησης για τις προγραμματισμένες επιθεωρήσεις. Κατά τη διάρκεια της επιθεώρησης είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί η ενδεδωγμένη δειγματοληψία από τον επιθεωρητή προκειμένου να πραγματοποιηθεί εργαστηριακή ανάλυση των δειγμάτων για την ανίχνευση μη επιτρεπόμενων ουσιών.

Στην περίπτωση όπου κατά την επιθεώρηση εντοπισθούν μη συμμορφώσεις ο πελάτης καλείται να καταθέσει τα πιθανά σχόλια του και να περιγράψει τις διορθωτικές ενέργειες στις οποίες θα προβεί εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος για την άρση των μη συμμορφώσεων.

Μετά την ολοκλήρωση της επιθεώρησης, ο επιθεωρητής/επιθεωρητές παραδίδει στο Τμήμα Επιθεωρήσεων την έκθεση. Το Τμήμα Επιθεωρήσεων εξετάζει την ακεραιότητα της επιθεώρησης και τα σχετικά έντυπα παραδίδονται στο Τμήμα Πιστοποίησης.

4.1.3. Έγκριση

Η απόφαση λαμβάνεται από την Επιτροπή Πιστοποίησης και από άτομα τα οποία δεν συμμετείχαν στην αξιολόγηση των προϊόντων του επιχειρηματία. Η Επιτροπή Πιστοποίησης αποφασίζει για τη χορήγηση ή μη του Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης. Το Τμήμα Πιστοποίησης, οφείλει να επιβεβαιώσει την ολοκλήρωση ή την έναρξη της εφαρμογής των διορθωτικών ενεργειών, είτε μετά από νέα αξιολόγηση στη μονάδα, είτε με αποδεικτικά στοιχεία που θα αποστέλλει ο επιχειρηματίας στον Ο.Ε.&Π. Ο Οργανισμός Ελέγχου & Πιστοποίησης δεν προβαίνει στη χορήγηση του Πιστοποιητικού

Συμμόρφωσης μέχρι τη διαπίστωση, μέσω αξιολόγησης, της αποτελεσματικής άρσης όλων των κύριων μη συμμορφώσεων.

Το Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης που χορηγείται από τον ΟΕ&Π πιστοποιεί ότι ο πελάτης εφαρμόζει αποτελεσματικά διαδικασίες παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας οι οποίες συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας ως προς την οποία πιστοποιήθηκε (ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2092/91 της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Το Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης αφορά αποκλειστικά τον πελάτη στον οποίο χορηγήθηκε και μόνο για τα είδη προϊόντων βιολογικής γεωργίας που αυτό καλύπτει.

4.2. Διατήρηση του Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης

Η διατήρηση του Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης προϋποθέτει τη συνεχή τήρηση από τον πελάτη των απαιτήσεων του συστήματος πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας. Για το σκοπό οι ΟΕ&Π προβαίνουν σε επιθεωρήσεις – ελέγχους επιτήρησης οι οποίες μπορεί να είναι προγραμματισμένες (τουλάχιστον μία φορά ετησίως), ή/ και έκτακτες οι οποίες είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν χωρίς την προηγούμενη ενημέρωση του πελάτη.

Πιο συγκεκριμένα, οι έλεγχοι αυτοί ομαδοποιούνται ως ακολούθως:

- **Αρχικός έλεγχος:** διενεργείται το αργότερο σε 60 ημέρες από την υπογραφή της σύμβασης, η υπογραφή της οποίας γίνεται το αργότερο εντός μηνός από την κατάθεση της αίτησης και του συνόλου των δικαιολογητικών του επιχειρηματία προς τον ΟΕ&Π, προκειμένου να ενταχθεί στο σύστημα ελέγχου. Κατά τον έλεγχο αυτό επαληθεύονται τα μέτρα και οι δεσμεύσεις της δήλωσης που κατέθεσε ο «επιχειρηματίας» προκειμένου να ενταχθεί στο σύστημα ελέγχου, σύμφωνα με την παράγ. 1.1 του άρθρου 7 της παρούσης και συντάσσεται έκθεση εις διπλούν η οποία προσυπογράφεται από τον επιχειρηματία στον οποίο και παραμένει το ένα αντίγραφο.
- **Επισκέψεις ελέγχου,** σε εφαρμογή της παράγ. 5 των γενικών διατάξεων του Παραρτήματος III του «Κανονισμού»:
 - α) Πλήρης έλεγχος:** για την επαλήθευση των συγκεκριμένων μέτρων και δεσμεύσεων που έχουν αποδεχθεί οι συμβαλλόμενοι με τον ΟΕ&Π «επιχειρηματίες» κατά την διαδικασία της παράγ.2.1 του παρόντος άρθρου, εις εφαρμογή των παράγ.5 και 6 των «Γενικών Διατάξεων» και για την τήρηση των υποχρεώσεων εν γένει του Παραρτήματος III του «κανονισμού». Ο έλεγχος αυτός γίνεται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο (εντός της καλλιεργητικής περιόδου των καλλιεργουμένων ειδών) ή, εφόσον πρόκειται περί μονάδας ζωικής παραγωγής, εντός του έτους εκτροφής ή, εφόσον πρόκειται για μονάδα παρασκευής, εντός της παρασκευαστικής περιόδου.
 - β) Δειγματοληψίες για εργαστηριακή ανάλυση:** Γίνονται με βάση το καταρτισθέν από τους ΟΕ&Π πρόγραμμα δειγματοληψιών, για την εργαστηριακή ανάλυση και ανίχνευση μη επιτρεπόμενων από τον «Κανονισμό» ουσιών, επί των παραγόμενων προϊόντων, φυτικής & ζωικής προέλευσης, φυτικών ιστών και οργάνων, εδάφους, ζωοτροφών, σε ποσοστό τουλάχιστον 5% των ελεγχόμενων επιχειρηματιών. Τα κριτήρια βάση των οποίων καταρτίζεται το πρόγραμμα των δειγματοληψιών είναι η επικινδυνότητα, το μέγεθος και η τοποθεσία της μονάδας, το είδος, το ιστορικό και τα κρίσιμα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας καθώς και οι καταγγελίες των καταναλωτών. Οι διαδικασίες της δειγματοληψίας αναλύονται παρακάτω.
 - γ) Αιφνιδιαστικές επισκέψεις ελέγχου:** σε τυχαία βάση, πραγματοποιούνται επιπροσθέτως του πλήρους ελέγχου σε ποσοστό τουλάχιστον 10% επί των συμβεβλημένων επιχειρηματιών κάθε ΟΕ&Π, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην παράγ.5 των Γενικών Διατάξεων του Παραρτήματος III του «κανονισμού», δίνοντας έμφαση σε ελέγχους επιχειρηματιών που παρουσίασαν κατά το προηγούμενο έτος σοβαρές παρεκκλίσεις, παρατυπίες ή και παραβάσεις της κείμενης νομοθεσίας.

Η ολοκλήρωση του ελέγχου γίνεται με τη σύνταξη πρακτικού ελέγχου η/και πρακτικού δειγματοληψίας. Στο πρακτικό ελέγχου καταγράφονται με σαφήνεια, κατά περίπτωση, τα αποτελέσματα

του ελέγχου και αναλυτικά οι τυχόν διαπιστωθείσες μη συμμορφώσεις, Τα παραπάνω έγγραφα πρέπει να συνυπογράφονται από τον ελεγχόμενο σύμφωνα με την παραγ.2.4 του άρθρου 7 της παρούσης.

Στην περίπτωση που διαπιστώνονται παρατυπίες ή παραβάσεις από τους ελεγκτές των Οργανισμών Ελέγχου και Πιστοποίησης κατά τη διενέργεια των ελέγχων του άρθρου 6, παράγραφο 2, της παρούσας απόφασης, ο Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης επιβάλλει τις ανάλογες κυρώσεις. Όταν ο προαναφερόμενος Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης θεωρεί ότι πέραν των κυρώσεων που ο ίδιος έχει επιβάλει στον παραγωγό, είναι απαραίτητο να του επιβληθούν επιπλέον διοικητικές και οικονομικές κυρώσεις, λόγω της σοβαρότητας της παράβασης, διαβιβάζει το πρακτικό ελέγχου συνοδευμένο από τεκμηριωμένη έκθεσή του στη Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

4.3. Διαδικασία Δειγματοληψίας

Οι διαδικασίες δειγματοληψιών καθώς και οτιδήποτε άλλο αφορά τα δείγματα αναλύονται στην Οδηγία 2002/63/ΕΚ της Επιτροπής της 11^{ης} Ιουλίου 2002 για την καθιέρωση κοινοτικών μεθόδων δειγματοληψίας για τον επίσημο έλεγχο των υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων μέσα και πάνω σε προϊόντα φυτικής και ζωικής προέλευσης και την κατάργηση της οδηγίας 79/700/ΕΟΚ.

Σύμφωνα με την παραπάνω Οδηγία, δειγματοληψία ορίζεται ως η διαδικασία που χρησιμοποιείται για τη λήψη και σύσταση ενός δείγματος και οι διαδικασίες είναι οι εξής:

- Προφυλάξεις
- Συγκέντρωση πρωταρχικών δειγμάτων
- Ετοιμασία του συνολικού δείγματος
- Ετοιμασία του εργαστηριακού δείγματος
- Πρωτόκολλο δειγματοληψίας
- Συσκευασία και διαβίβαση του εργαστηριακού δείγματος
- Παρασκευή του αναλυτικού δείγματος
- Προετοιμασία και αποθήκευση της αναλυτικής ποσότητας
- Σχηματικές παραστάσεις [οδηγία 2002/63/ΕΚ]

4.4. Έκδοση, Μορφή & Ισχύς Πιστοποιητικού

Το Πιστοποιητικό Προϊόντος βεβαιώνει ότι συγκεκριμένο προϊόν είναι σύμφωνο με τις προδιαγραφές του Προτύπου με βάση το οποίο πιστοποιήθηκε. Είναι το βασικό και αναγκαίο έγγραφο Πιστοποίησης για την πραγματοποίηση εμπορικών πράξεων.

Το έγγραφο Πιστοποίησης που αναφέρεται ανωτέρω εκδίδεται ως ακολούθως:

- Εφόσον πρόκειται για **νωπά φυτικά προϊόντα**, εκδίδεται κατά την έναρξη της συγκομιδής και με διάρκεια ισχύος ανάλογη με το είδος του προϊόντος και τη διάρκεια της περιόδου συγκομιδής τους ή/και τη διάρκεια συντήρησής τους. Ταυτοποιεί το όνομα και τη διεύθυνση του επιχειρηματία, το είδος των προϊόντων καθώς και την παραγόμενη ποσότητα αυτών για τη συγκεκριμένη παραγωγική περίοδο. Τα αναφερόμενα προϊόντα θα πρέπει να αναγράφονται με την κοινή και επιστημονική τους ονομασία και πρέπει να γίνεται αναφορά στην ποικιλία τους.
- Εφόσον πρόκειται για **μεταποιημένα γεωργικά φυτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα** που έχουν παρασκευαστεί κυρίως από ένα ή περισσότερα συστατικά φυτικής ή/και ζωικής προέλευσης και προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση, εκδίδεται κατά την έναρξη της παρασκευαστικής τους περιόδου και με διάρκεια ισχύος όση και η διάρκεια αυτής ή εφόσον πρόκειται για γάλα και προϊόντα με βάση το γάλα λαμβάνονται υπόψη η περίοδος άμελης κατά είδος ζώου. Για τα ζώα και τα προϊόντα κρέατος πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία ταυτοποίησης όσον αφορά την ιχνηλασιμότητα σύμφωνα με τον «Κανονισμό»

- Όσον αφορά τις **ζωοτροφές**, θα πρέπει να αναγράφονται λεπτομερώς τα στοιχεία που αναφέρονται στο μέρος Ε του παραρτήματος ΙΙΙ του ΚΑΝ(ΕΟΚ)2092/1991.

Το Πιστοποιητικό Προϊόντος έχει διάρκεια ισχύος κατά κανόνα μέχρι ένα (1) έτος, ενώ σε ειδικές περιπτώσεις δύνανται να είναι είτε μικρότερη του έτους είτε να φθάσει και τα δύο (2) έτη. Η διάρκεια είναι ανάλογη του είδους του Προϊόντος καθώς και της παραγόμενης ποσότητας αυτού για την συγκεκριμένη παραγωγική περίοδο.

Στο Πιστοποιητικό αναφέρεται περαιτέρω το όνομα και η διεύθυνση του επιχειρηματία, το είδος των προϊόντων, η αναμενόμενη ποσότητα για την συγκεκριμένη παραγωγική περίοδο, όλες οι αγορές ή πωλήσεις του προϊόντος, καθώς και ό,τι άλλο προβλέπει η Νομοθεσία.

Όσον αφορά το πότε εκδίδεται το Πιστοποιητικό Προϊόντος ισχύει:

- Εφόσον πρόκειται για **φυτικά προϊόντα**, το Πιστοποιητικό Προϊόντος εκδίδεται κατά την έναρξη της συγκομιδής και με διάρκεια ισχύος ανάλογη με το είδος του προϊόντος και τη διάρκεια της περιόδου συγκομιδής τους ή και την διάρκεια συντήρησής τους. Στο Πιστοποιητικό Προϊόντος το πιστοποιημένο προϊόν αναφέρεται με την κοινή και με την επιστημονική του ονομασία και πρέπει να γίνεται αναφορά και στην ποικιλία του.
- Εφόσον πρόκειται για **ζωικά προϊόντα**, το Πιστοποιητικό Προϊόντος εκδίδεται ανάλογα με την παραγωγική περίοδο των ζώων. Για τα ζώα και τα προϊόντα κρέατος θα πρέπει να αναγράφονται και τα στοιχεία ταυτοποίησης, όσον αφορά την ιχνηλασιμότητα, σύμφωνα με την νομοθεσία.
- Εφόσον πρόκειται για **μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα**, το Πιστοποιητικό Προϊόντος εκδίδεται κατά την έναρξη της παρασκευαστικής τους περιόδου.
- Όσον αφορά τις **ζωοτροφές**, το Πιστοποιητικό Προϊόντος περιλαμβάνει λεπτομερώς τα στοιχεία που αναφέρονται στο μέρος Ε του Παραρτήματος ΙΙΙ του Καν. 2092/91.

Ο κάτοχος του Πιστοποιητικού Προϊόντος υποχρεούται να χρησιμοποιεί αυτό ως ακολούθως:

- Για να αποδείξει ότι τα προϊόντα είναι Πιστοποιημένα σύμφωνα με το αναφερόμενο Πρότυπο.
- Με τέτοιο τρόπο ώστε να μην διασύρει και να μην υπονομεύει τη δημόσια εικόνα του Οργανισμού και να μην προβαίνει σε πράξεις ή δηλώσεις όσον αφορά την Πιστοποίηση του προϊόντος η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως παραπλανητική για τον καταναλωτή ή μη επιτρεπόμενη. Η παραπλάνηση του καταναλωτή ή η μη επιτρεπόμενη χρήση του Πιστοποιητικού συνιστούν Κύρια Μη Συμμόρφωση που επιφέρει τις προβλεπόμενες Κυρώσεις.
- Όταν το Πιστοποιητικό Προϊόντος χρησιμοποιείται για αγοραπωλησίες, τότε πρέπει να συνοδεύεται και από επίσημο φορολογικό στοιχείο στο οποίο πρέπει ν' αναφέρονται :
 - ✓ αγοραστής, η ονομασία και η ποσότητα του προϊόντος.
 - ✓ Ο χαρακτηρισμός του προϊόντος ως προς το βιολογικό τρόπο παραγωγής με ιδιαίτερη αναφορά στο στάδιο της Πιστοποίησης.
 - ✓ Η Επωνυμία και ο Κωδικός του Οργανισμού.
 - ✓ Ο αριθμός του Πιστοποιητικού Προϊόντος.
- Να διακόψει άμεσα τη χρήση του Πιστοποιητικού Προϊόντος στην περίπτωση που αποχωρήσει από τον Οργανισμό οικειοθελώς, ή το απαιτήσει ο Οργανισμός με σχετική απόφασή του ή λήξει ο χρόνος ισχύος αυτού.

4.5. Βεβαίωση Συμμόρφωσης

Η βεβαίωση συμμόρφωσης αποτελεί την επίσημη αναγνώριση της μέχρι τότε συμμόρφωσης και εκπλήρωσης των προϋποθέσεων που θέτει και απαιτεί το σχετικό Πρότυπο των εργασιών παραγωγής, παρασκευής ή εισαγωγής και των αντίστοιχων αναφερόμενων μονάδων. Η βεβαίωση συμμόρφωσης εκδίδεται από το αρμόδιο Τμήμα Πιστοποίησης του Οργανισμού μετά τη θετική περί ένταξης απόφαση του Συμβουλίου Πιστοποίησης, σε Συμβαλλόμενους που λόγω της φύσης των εκμεταλλεύσεών τους δεν μπορούν να λάβουν Πιστοποιητικό Προϊόντος ήτοι σε υπεργολαβικές μονάδες, καταστήματα και σημεία πώλησης. Η διάρκεια ισχύος καθορίζεται από τις απαιτήσεις του Προτύπου με βάση το οποίο εκδόθηκε, τον χρόνο ισχύος του Ιδιωτικού Συμφωνητικού και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επιχείρησης.

5. ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σύμφωνα με την κείμενη Εθνική Νομοθεσία το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων εγκαθιστά σύστημα ελέγχου παραγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας το οποίο διαχειρίζονται οι εξής αρχές:

- το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, ως εποπτεύουσα αρχή του Συστήματος Ελέγχου και Πιστοποίησης
- το Συμβούλιο Βιολογικής Γεωργίας με σκοπό να γνωμοδοτεί επί θεμάτων παραγωγής και ανάπτυξης του τομέα βιολογικής γεωργίας και των προϊόντων της
- ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. - AGROCERT) ως αρχή:
 1. αξιολόγησης και επίβλεψης των Οργανισμών Ελέγχου
 2. χορήγησης ενιαίου εθνικού σήματος αναγνώρισης στα ελληνικά βιολογικά προϊόντα
 3. ελέγχου της εμπορίας των προϊόντων βιολογικής γεωργίας

Το σύστημα ελέγχου στο οποίο υπόκεινται οι «επιχειρηματίες» που έχουν ενταχθεί στο σύστημα βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, διαχειρίζονται η Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. - AgroCert), που ορίζονται ως αρμόδιες αρχές, και οι ιδιωτικοί Οργανισμοί Ελέγχου και Πιστοποίησης (ΟΕ&Π) που πληρούν τις προϋποθέσεις των παρ.5 και 11 του άρθρου 9 του «Κανονισμού» και εγκρίνονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.

Εικόνα 5.1.: Το Σύστημα Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας

Πηγή: AgroCert

5.1. Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ.

Σύμφωνα με το Άρθρο 4 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 245090/2006, με την οποία προσδιορίζεται η δέσμη των συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του συστήματος ελέγχου παραγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα, ο ρόλος της Διεύθυνσης Βιολογικής Γεωργίας αναλύεται παρακάτω:

Η Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ.:

Ασκή την εποπτεία του Συστήματος Ελέγχου, πραγματοποιώντας εποπτικούς ελέγχους σε όλα τα στάδια του συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης, για τη διαπίστωση της αποτελεσματικής, αντικειμενικής και αξιόπιστης λειτουργίας του. Είναι αρμόδια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 10α και 15 του «Κανονισμού», του άρθρου 13 του Καν.(ΕΕ)1452 2003 και συμμετέχει στην επιτροπή του άρθρου 14 του «Κανονισμού». Με απόφαση του Υπουργού Α.Α.&Τ. καθορίζεται η διαδικασία και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την ενέργεια των εποπτικών ελέγχων από την Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ.

Χορηγεί τις άδειες παρέκκλισης για τη χρησιμοποίηση πολλαπλασιαστικού υλικού που δεν έχει παραχθεί με βιολογικό τρόπο σε εφαρμογή του Καν.(ΕΚ)1452 2003 και τηρεί το αντίστοιχο μητρώο.

Εγκρίνει αιτήματα επιχειρηματιών για μείωση ή επιμήκυνση της περιόδου μετατροπής, ύστερα από αιτιολογημένη γνώμη του υπεύθυνου για τον έλεγχό των επιχειρηματιών Οργανισμού Ελέγχου και Πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας σε εφαρμογή του παραρτήματος Ι, του «Κανονισμού».

Εισηγείται στον Υπουργό Α.Α.&Τ. τους κανόνες παραγωγής, παρασκευής, σήμανσης, ελέγχου, πιστοποίησης, αποθήκευσης, συντήρησης και εμπορίας, για τα προϊόντα του άρθρου 2, παρ. 2, της παρούσας. Επίσης, δύναται να εισηγείται στον Υπουργό Α.Α.&Τ. τα της αναγνώρισεως και αποδοχής των ιδιωτικών προτύπων στα εν λόγω προϊόντα.

Τηρεί μητρώο των εγκεκριμένων Οργανισμών Ελέγχου και Πιστοποίησης (ΟΕ&Π) προϊόντων βιολογικής γεωργίας και χορηγεί έναν κωδικό αριθμό σε κάθε ένα εξ' αυτών, σύμφωνα με την παρ. 6α, του άρθρου 9, του «Κανονισμού», και ενημερώνει τα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή.

Συντάσσει ενιαίο τύπο σύμβασης την οποία θα συνάπτει ο επιχειρηματίας με τον ΟΕ&Π. Ο τύπος της σύμβασης αυτής είναι ενιαίος ως προς τα ελάχιστα σημεία που διασφαλίζουν την εφαρμογή του «Κανονισμού» και τις τροποποιήσεις του και καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Α.Α.&Τ.

Εκπονεί ενιαίο έγγραφο πιστοποίησης, για τα προϊόντα βιολογικής γεωργίας, το οποίο χορηγούν υποχρεωτικά όλοι οι εγκεκριμένοι Οργανισμοί Ελέγχου και Πιστοποίησης στους «επιχειρηματίες» με τους οποίους έχουν συμβληθεί, σύμφωνα με την παράγ. 3.1 του άρθρου 6 της παρούσης. Ο τύπος το περιεχόμενο και ο χρόνος έκδοσης του εγγράφου αυτού κατά περίπτωση, καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Α.Α.&Τ.

Εκπονεί το έντυπο γνωστοποίησης της έναρξης δραστηριότητας των «επιχειρηματιών» (Παράρτημα Ι της παρούσας), το οποίο περιλαμβάνει τουλάχιστον τα στοιχεία που αναφέρονται στο παράρτημα ΙV του «Κανονισμού». Το έντυπο αυτό διατίθεται από τις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

Εισηγείται στον Υπουργό ΑΑ& Τροφίμων, μετά από αιτιολογημένη γνώμη του Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π, για την έκδοση απόφασης ισοδυναμίας των κανόνων βιολογικής παραγωγής, παρασκευής και ελέγχου που εφαρμόζονται από τον ΟΕ&Π στην τρίτη χώρα.

Συμμετέχει με εκπρόσωπό της στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Επιτροπή εξέτασης Παρατυπιών & Παραβάσεων(Π&Π) του άρθρου 10 της παρούσης. Συγκαλεί τις επιτροπές αυτές και γνωστοποιεί τα αποτελέσματα των εν λόγω Επιτροπών στους ενδιαφερόμενους.

Σε συνεργασία με τον Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. και τον Οργανισμό Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης & Απασχόλησης «ΔΗΜΗΤΡΑ» του Υ.Α.Α.&Τ. καταρτίζει προγράμματα εκπαίδευσης των αγροτών στην τεχνική παραγωγή προϊόντων βιολογικής γεωργίας και ενημερώνει το καταναλωτικό κοινό για τα προϊόντα αυτά.

5.2. Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (Ε.ΣΥ.Δ.)

Το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης Α.Ε., με τον διακριτικό τίτλο Ε.ΣΥ.Δ., ιδρύθηκε με τον Ν. 3066/2002 και αποτελεί μετεξέλιξη του Εθνικού Συμβουλίου Διαπίστευσης, που λειτουργούσε στο Υπουργείο Ανάπτυξης από το 1994, με τον ίδιο διακριτικό τίτλο. Είναι ανώνυμη εταιρεία ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, με σκοπό τη διαχείριση του συστήματος διαπίστευσης στη χώρα. Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας έχει καταβληθεί από το Ελληνικό Δημόσιο. Ποσοστό μέχρι 40% των μετοχών μπορεί να μεταβιβαστεί σε νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, των οποίων το αντικείμενο σχετίζεται με τα θέματα της ποιότητας. Στα όργανα της εταιρείας (Διοικητικό Συμβούλιο και Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης) υπάρχει ισόρροπη εκπροσώπηση υπουργείων, επιστημονικών εταιρειών και επαγγελματικών και κοινωνικών ενώσεων, ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και αμεροληψία στη λειτουργία της.

Το έργο του Ε.ΣΥ.Δ. υποστηρίζεται, από Τεχνικές Επιτροπές, στις οποίες συμμετέχουν εξειδικευμένοι κατά τομέα εμπειρογνώμονες.

Για τη χορήγηση πιστοποιητικού διαπίστευσης, γίνεται επιτόπου αξιολόγηση του υποψήφιου φορέα από ομάδα αξιολογητών και ενδεχομένως εμπειρογνώμωνων, τα μέλη της οποίας διαθέτουν σε βάθος γνώση του αντίστοιχου τεχνικού αντικειμένου, καθώς και εμπειρία στην αξιολόγηση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας. Στο πιστοποιητικό θα πρέπει να είναι εμφανή τα εξής:

- ✓ Τα ακριβή προϊόντα για τα οποία είναι αρμόδιος να πιστοποιεί ο οργανισμός καθώς και τους κανονισμούς ή τα πρότυπα τα οποία είναι αρμόδιος να διαχειρίζεται.
- ✓ Η διεύθυνση στην οποία εδρεύει ο οργανισμός.
- ✓ Ο υπεύθυνος που έχει την εξουσιοδότηση από τον οργανισμό να υπογράψει.
- ✓ Η ημερομηνία ισχύος που παρόντος πιστοποιητικού.

5.3. Οργανισμός Πιστοποίησης & Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. - AgroCert)

Ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π.), λειτουργεί για το δημόσιο συμφέρον, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων. Σύμφωνα με το Άρθρο 5 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 245090/2006:

«Ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π.), με διακριτικό τίτλο AGROCERT είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος υπό την εποπτεία του Υπουργού Γεωργίας (Ν.2637/98) και έχει ως σκοπό να προάγει και να διασφαλίζει την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων, την προστασία όρων που αφορούν την προέλευση τους και την προώθηση φιλοπεριβαλλοντικών συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης γεωργικών και δασικών εκμεταλλεύσεων.»

Οι κύριες αρμοδιότητες του AGROCERT είναι:

- Ελέγχει και πιστοποιεί προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.).
- Πιστοποιεί το Βόειο Κρέας Ποιότητας, καθώς και τα προϊόντα των Ειδικών Πτηνοτροφικών Εκτροφών.
- Αξιολογεί, εγκρίνει και επιβλέπει τους Οργανισμούς Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, ελέγχει την εμπορία των προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας και χορηγεί ενιαίο σήμα αναγνώρισης των ελληνικών προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας.
- Επιβλέπει, αξιολογεί ιδιωτικούς φορείς πιστοποίησης γεωργικών προϊόντων.
- Εκδίδει τα εθνικά πρότυπα AGRO για τη διασφάλιση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων.
- Συντάσσει και εκδίδει προαιρετικά κλαδικά πρότυπα, οδηγίες και προδιαγραφές για τη διασφάλιση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων.

Οι δραστηριότητες του AGROCERT αφορούν τα παρακάτω πεδία:

- ❖ Ολοκληρωμένη Διαχείριση Φυτικής Παραγωγής
- ❖ Βιολογική Γεωργία
- ❖ Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π.), Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.), Εγγυημένα Παραδοσιακά Ιδιότυπα Προϊόντα (Ε.Π.Ι.Π.)
- ❖ Χοίρειο Κρέας
- ❖ Βόειο Κρέας
- ❖ Ειδικές Πτηνοτροφικές Εκτροφές
- ❖ Προϊόντα Ιχθυοκαλλιέργειας
- ❖ ISO - HACCP

Στόχος του AGROCERT είναι να αποδώσει σήμα ποιότητας και ταυτότητα στα ελληνικά αγροτικά προϊόντα, να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα τους στις διεθνείς αγορές, να διαφυλάξει μέσω των ελέγχων την αξιοπιστία των συστημάτων πιστοποίησης και να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στα πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα.

5.3.1. Χρήση Σημάτων

Ο AGROCERT εκπονεί και διαχειρίζεται το Εθνικό Σήμα Αναγνώρισης Πιστοποιημένων Ελληνικών Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας. Σύμφωνα με την ισχύουσα κοινοτική και εθνική νομοθεσία σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής:

1. Καθιερώνεται η υποχρεωτική χρήση εθνικού σήματος αναγνώρισης πιστοποιημένων προϊόντων βιολογικής γεωργίας.

2. Αναγράφεται η ένδειξη «προϊόν βιολογικής γεωργίας» σε συνδυασμό με την ονομασία πώλησης του προϊόντος.

3. Αναγράφεται η ένδειξη «προϊόν βιολογικής γεωργίας σε μεταβατικό στάδιο» μόνο σε προϊόντα φυτικής προέλευσης, σε συνδυασμό με την ονομασία πώλησης του προϊόντος.

4. Για τα μεταποιημένα προϊόντα αναγράφονται ενδείξεις περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής τους στον κατάλογο των συστατικών. Η ένδειξη «Χ% των συστατικών γεωργικής προέλευσης είναι βιολογικής παραγωγής» πρέπει να είναι σε συνδυασμό με την ονομασία πώλησης.

5. Οι ενδείξεις του παραρτήματος V του «Κανονισμού» επιτρέπεται να αναγράφονται προαιρετικά μόνο στα προϊόντα που πληρούν τις απαιτήσεις των παρ. 1 και 3, του άρθρου 5, του «Κανονισμού» και σύμφωνα με το άρθρο 10, του «Κανονισμού». Οι εν λόγω ενδείξεις μπορούν να χρησιμοποιούνται και σε συνδυασμό με τον Κοινοτικό λογότυπο του παραρτήματος V του «Κανονισμού». Αναγράφεται μόνο ο κωδικός αριθμός έγκρισης του ΟΕ&Π στον έλεγχο του οποίου υπάγεται ο επιχειρηματίας που παράγει, παρασκευάζει, αποθηκεύει, ή εισάγει από τρίτες χώρες τα εν λόγω 6. προϊόντα και τηρεί τις διατάξεις του «Κανονισμού» και της παρούσας απόφασης.

6. Για λόγους προστασίας των ενδείξεων απαγορεύεται η χρησιμοποίηση όρων, ενδείξεων, σημάτων, ονομάτων ή/και λογοτύπων που περιλαμβάνουν συντμήσεις όπως «οικο», «βιο», ή και όρους όπως «οργανικό», «οικολογικό» κτλ, συμπεριλαμβανομένων και των αντίστοιχων ξενόγλωσσων, σε γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής που δεν έχουν παραχθεί, παρασκευαστεί ή εισαχθεί από τρίτες χώρες και μπορούν να προκαλέσουν σύγχυση ή να παραπλανήσουν τους καταναλωτές ως προς τον τρόπο παραγωγής, παρασκευής τους ή/και προέλευσης του.

7. Απαγορεύεται η χρήση σημάτων τα οποία φέρουν ένδειξη αναφερόμενη στο βιολογικό τρόπο παραγωγής εκτός από τα σήματα που προβλέπονται στην παρ. 3α του άρθρου 5 του «Κανονισμού» των οποίων η χρήση επιτρέπεται μόνο ύστερα από απόφαση της εποπτεύουσας αρχής που λαμβάνεται σε εφαρμογή της ανωτέρω αναφερομένης διάταξης.

8. Απαγορεύεται η αναγραφή στην επισήμανση ή την διαφήμιση των εν λόγω προϊόντων κάθε ισχυρισμού που να δημιουργεί στον αγοραστή την εντύπωση ότι οι αναφερόμενες στο παρόν άρθρο

ενδείξεις, σήματα και λογότυποι αποτελούν εγγύηση ότι αυτά είναι ανωτέρας ποιότητας από άποψη οργανοληπτικών κριτηρίων, θρεπτικής αξίας και υγιεινής διατροφής.

Το Σήμα Αναγνώρισης Πιστοποιημένων Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας με τις απαιτήσεις του Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 τοποθετείται μόνο σε πιστοποιημένα προϊόντα και μπορεί να χρησιμοποιείται, εκτός από τις ετικέτες των προϊόντων, και σε οποιαδήποτε προβολή του παραγωγού/επιχειρηματία (διαφημιστικά έντυπα, ιστοσελίδα κ.λπ.). Για τα προϊόντα που παράγονται ή/και παρασκευάζονται στην Ελλάδα σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, υπάρχει το Ενιαίο Σήμα Αναγνώρισης του Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. - AgroCert, ενώ για τα προϊόντα που παράγονται ή/και παρασκευάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με τον Καν. (ΕΟΚ) 2092/91, μπορεί προαιρετικά να χρησιμοποιηθεί το ενιαίο για όλα τα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κοινοτικό Λογότυπο.

Εικόνα 5.2. Εθνικό Σήμα Αναγνώρισης
Πηγή: AgroCert

Εικόνα 5.3. Κοινοτικό Λογότυπο
Πηγή: AgroCert

- Οι καταναλωτές, αγοράζοντας βιολογικά προϊόντα με σήμανση, διασφαλίζονται στο ότι:
- ✓ το προϊόν (ή τουλάχιστον το 95% των συστατικών του) έχει παραχθεί/παρασκευαστεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής και Εθνικής Νομοθεσίας για την βιολογική γεωργία, με σεβασμό στο περιβάλλον.
 - ✓ το προϊόν έχει ελεγχθεί καθ' όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας (από το αγρόκτημα έως το σημείο πώλησής του).
 - ✓ μέσω του εφαρμοζόμενου συστήματος πιστοποίησης υπάρχει η δυνατότητα ιχνηλασιμότητας (*traceability*), με την οποία ο Φορέας Πιστοποίησης μπορεί να ελέγξει την προέλευση του προϊόντος, διασφαλίζοντας έτσι την τήρηση του Καν. (ΕΟΚ) 2092/91 σε όλες τις διαδικασίες, από την παραγωγή στο χωράφι έως την τελική διάθεση του προϊόντος στην αγορά, με αποτέλεσμα αυτό να είναι ασφαλέστερο για τον καταναλωτή από ένα «ανώνυμο» προϊόν.
 - ✓ το προϊόν προέρχεται από τον παραγωγό ή τον παρασκευαστή στην κατάλληλη ελεγμένη/σφραγισμένη συσκευασία.

Τα σημεία πώλησης των βιολογικών προϊόντων είναι τα παρακάτω:

- Καταστήματα υγιεινής διατροφής
- Ειδικά καταστήματα
- Πολυκαταστήματα
- Λαϊκές αγορές
- Πωλήσεις στο αγρόκτημα
- Πωλήσεις μέσω παραγγελιών

5.4. Οργανισμοί Ελέγχου & Πιστοποίησης (Ο.Ε.&Π.)

Οι Ο.Ε.&Π. είναι οι εγκεκριμένοι ιδιωτικοί φορείς οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις των παρ. 5 και 11 του άρθρου 9 του «Κανονισμού». Προκειμένου κάποιος ιδιωτικός φορέας να εγκριθεί ως ΟΕ&Π προϊόντων βιολογικής γεωργίας πρέπει να υποβάλλει αίτηση στον Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. η οποία να συνοδεύεται από τα εξής δικαιολογητικά:

α) Την απόδειξη καταβολής υπέρ του Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. του κόστους αξιολόγησης της εν λόγω αίτησης, σύμφωνα με τον ισχύοντα τιμοκατάλογο παροχής υπηρεσιών του Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π.

β) Την δήλωση της έδρας του Οργανισμού, καθώς και τυχόν περιφερειακών παραρτημάτων του.

γ) Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του κωδικοποιημένου καταστατικού και του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του καθώς και της επίσημης νόμιμης εκπροσώπησης του.

δ) Παρουσίαση του ειδικευμένου προσωπικού που διαθέτει (βιογραφικά σημειώματα κ.λπ.). Το οργανόγραμμα λειτουργίας, με αναφορές στα ονόματα και τις ιδιότητες των προσώπων που κατέχουν τις προβλεπόμενες διοικητικές και λοιπές θέσεις καθώς και των επιτροπών και συμβουλίων που λειτουργούν στον Οργανισμό.

ε) Περιγραφή της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού του.

στ) Περιγραφή της εργαστηριακής του υποδομής για την διενέργεια εργαστηριακών αναλύσεων στο πλαίσιο των διαδικασιών ελέγχου των προϊόντων βιολογικής γεωργίας, ή όταν δε διαθέτει δική του υποδομή, αποδείξεις για τη συνεργασία του με διαπιστευμένα εργαστήρια της ημεδαπής ή αλλοδαπής τα οποία θα πρέπει να καλύπτουν την δυνατότητα εκτέλεσης των προβλεπομένων αναλύσεων ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση των προϊόντων με τις απαιτήσεις του κανονισμού και της κείμενης Κοινοτικής και Εθνικής νομοθεσίας.

ζ) Το σύστημα κυρώσεων που επιβάλλει στους συμβεβλημένους επιχειρηματίες, σε περίπτωση που διαπιστώνουν αποκλίσεις, παρατυπίες και παραβάσεις της κείμενης νομοθεσίας για τα προϊόντα βιολογικής γεωργίας.

η) Επικυρωμένο αντίγραφο του Πιστοποιητικού Διαπίστευσης με συνημμένο το πεδίο διαπίστευσης που έχει εκδοθεί από το Ε.ΣΥ.Δ. για το πρότυπο EN 45011. Για τους νεοεισερχόμενους στο σύστημα ελέγχου Ο.Ε.&Π. προϊόντων βιολογικής γεωργίας προκειμένου να ξεκινήσουν τη δραστηριότητά τους, κατά παρέκκλιση γίνεται δεκτή έκθεση αξιολόγησης από το Ε.ΣΥ.Δ. η οποία να βεβαιώνει την ικανοποίηση του προτύπου EN 45011, ως μέρος της διαδικασίας της διαπίστευσης που θα ολοκληρωθεί εντός χρονικού διαστήματος 18 μηνών, και η οποία επέχει θέση προκαταρκτικής διαπίστευσης.

θ) Αντίγραφο του Εγχειριδίου Ποιότητας του Οργανισμού (MANUAL), αντίγραφο του Κανονισμού Πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας, καθώς και τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης, στις οποίες περιλαμβάνονται λεπτομερείς περιγραφές για την εφαρμογή των απαιτήσεων ελέγχου και των μέτρων ασφαλείας που ο Οργανισμός επιβάλλει στους συμβεβλημένους με αυτόν επιχειρηματίες, στο πλαίσιο του καθεστώτος ελέγχου που προβλέπεται στα άρθρα 8 και 9 του «Κανονισμού» και της παρούσας και που κατ'ελάχιστο συμπεριλαμβάνουν τις απαιτήσεις του παραρτήματος III του «Κανονισμού».

Οι Ο.Ε.&Π. επίσης, εκδίδουν το επίσημο έγγραφο Πιστοποίησης της παραγράφου 7, του άρθρου 4 της παρούσας, εφ' όσον διαπιστώσουν κατά τους ελέγχους που πραγματοποιούν, ότι οι επιχειρηματίες τηρούν τις απαιτήσεις του «Κανονισμού» καθώς και τις διατάξεις της παρούσας για την παραγωγή γεωργικών βιολογικών προϊόντων. Με το εν λόγω έγγραφο Πιστοποίησης παρέχεται γραπτή διαβεβαίωση ότι τα παραγόμενα προϊόντα συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του «Κανονισμού» και της παρούσας. Επικυρωμένα αντίγραφα των εγγράφων πιστοποίησης οφείλουν να αποστέλλουν στον Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π εντός 10 ημερών από την έκδοσή τους.

Ο ΟΠΕΓΕΠ μετά την αξιολόγηση των στοιχείων υποβάλλει αιτιολογημένη γνώμη στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για έγκριση ή απόρριψη του αιτήματος.

Οι εγκεκριμένοι στην Ελλάδα οργανισμοί για τον έλεγχο και την πιστοποίηση των προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας, καθώς και τον έλεγχο των επιχειρήσεων που εισάγουν τέτοια προϊόντα από τρίτες χώρες είναι:

5.4.1. “ΔΗΩ”

Ο “Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων - ΔΗΩ”, ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1993 και είναι Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία. Βασικός στόχος και σκοπός του Οργανισμού είναι η πιστοποίηση προϊόντων βιολογικής γεωργίας. Στους σκοπούς του Οργανισμού συμπεριλαμβάνεται και κάθε άλλη δράση ή ενέργεια που συμβάλλει στην ανάπτυξη και διάδοση της βιολογικής γεωργίας, αλλά και γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προστασία της υγείας των καταναλωτών. Το όνομα ΔΗΩ αναφέρεται στη Δήμητρα, την αρχαία θεά της γεωργίας.

Ο Οργανισμός ΔΗΩ έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με την απόφαση αριθμ. 372782, της 21ης Ιουλίου 1993, η οποία ανανεώθηκε με την απόφαση αριθμ. 240901, της 26ης Φεβρουαρίου 2002 του Υπουργού Γεωργίας, ως επίσημος φορέας Ελέγχου και Πιστοποίησης των Βιολογικών Προϊόντων.

Στις 27 Νοεμβρίου 2001, διαπιστεύθηκε σύμφωνα με το Πρότυπο EN-45011 από το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης (Ε.ΣΥ.Δ.) και είναι ο πρώτος διαπιστευμένος, ελληνικός φορέας πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων.

Τον Οκτώβριο του 2002 διαπιστεύθηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης του Καναδά (Council de Accreditation de Quebec) για τον έλεγχο και την πιστοποίηση βιολογικών προϊόντων που προορίζονται στην αγορά του Καναδά και τον Νοέμβριο του 2002 διαπιστεύθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας των Η.Π.Α. για τον έλεγχο και την πιστοποίηση βιολογικών προϊόντων σύμφωνα με το Πρότυπο NOP Final Rule. Το 2004 αναγνωρίστηκε επισήμως από την Κυβερνητική Αρχή Τροφίμων και Φαρμάκων της Ν. Κορέας.

Ο Οργανισμός είναι μέλος του Ιταλικού Οργανισμού Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων ICEA, του Κροατικού Οργανισμού Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων AGRIBIOCERT, της Κυπριακής Εταιρείας Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων ΔΗΩ Κύπρου, της EOCC (Ευρωπαϊκή Ένωση Οργανισμών Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων), της HELLASCERT (Ελληνική Ένωση Διαπιστευμένων Φορέων Επιθεώρησης Πιστοποίησης), της IFOAM (Διεθνής Ομοσπονδία Οργανώσεων για την Βιολογική Γεωργία), ενώ μετέχει ενεργά τόσο στο Ευρωπαϊκό Γραφείο (E.U Group) της IFOAM, ένα συμβουλευτικό όργανο προς την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα θέματα της βιολογικής γεωργίας όσο και στο Μεσογειακό Τμήμα της IFOAM (AGRIBIOMEDITERRANNEO), του Ευρωπαϊκού Δικτύου για τις επιπτώσεις της Γενετικής Μηχανικής.

5.4.2. “ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ Ε.Π.Ε.”

Στις ρίζες της “ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ” βρίσκεται μια Κίνηση, αντίδραση στην ασύδοτη «χημειοποίηση» του Κέντρο-Μακεδονικού Κάμπου, στα μέσα της δεκαετίας του ‘80. Από την Κίνηση αντλήθηκε ανθρώπινο δυναμικό ώστε λίγο αργότερα, το 1987, να ιδρυθεί ο πρώτος στην Ελλάδα Αγροτικός Συνεταιρισμός Οργανικών Καλλιεργειών «ΒΙΟΤΟΠ» Αλεξάνδρειας, που επί 8 περίπου χρόνια καλλιεργούσε, μεταποιούσε, και εμπορεύονταν προϊόντα Οργανικής Γεωργίας με βάση τις προδιαγραφές της IFOAM. Ο ΒΙΟ-ΤΟΠ τροφοδότησε με έμπειρο ανθρώπινο δυναμικό τη “ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ” Ε.Π.Ε., που το 1994 αναγνωρίστηκε από το Υπουργείο Γεωργίας ως Οργανισμός Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας σύμφωνα με τον Κανονισμό 2092/91 Ε.Ε. και λειτουργεί με βάση το ISO 65. Η Φυσιολογική εκτός του Καν. 2092/91 ΕΕ. προσφέρει υπηρεσίες σύμφωνα με τα πρότυπα ΙΟΑΣ (IFOAM), NATURLAND, N.O.P. (U.S.D.A.).

Σήμερα η ‘ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ’ ελέγχει και πιστοποιεί περί τους 800 επιχειρηματίες από όλους τους κλάδους παραγωγής. Πιστοποιεί περί τα 80.000 στρέμματα, εκ των οποίων περί τις 60 αμπελουργικές και άμπελο-οινικές επιχειρήσεις με 12 πιστοποιημένα οινοποιεία. Επίσης, πιστοποιεί μεγάλο αριθμό αιγοπροβάτων, βοοειδών και χοίρων.

5.4.3. “ΒιοΕλλάς Α.Ε.”

Η “ΒιοΕλλάς” ιδρύθηκε το 2001 ως Ανώνυμη Εταιρεία από μέλη και προσωπικό του Συλλόγου Οικολογικής Γεωργίας Ελλάδας Σ.Ο.Γ.Ε. που ιδρύθηκε το 1985 και εγκρίθηκε το 1993 ως ο πρώτος Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης. Αξιολογήθηκε από τον Οργανισμό Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων και εγκρίθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας ως Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας με κωδικό EL-BIO-03 στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Διαπιστεύτηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (Ε.Σ.Υ.Δ.) προς το πρότυπο EN 45011 με αριθμό πιστοποιητικού 106/5-11-02 ως ικανός φορέας να διενεργεί πιστοποιήσεις προϊόντων. Εγκρίθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας, Δασών και Αγροτικής Ανάπτυξης της Ρουμανίας ως Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας με κωδικό RO-ECO-006.

Η “ΒιοΕλλάς” αναλαμβάνει Ανάπτυξη Συστημάτων Ελέγχου & Πιστοποίησης εκτός Ελλάδος, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε Τρίτες Χώρες όπως Κύπρος: Υποστηριζόμενος Συνεργάτης BIOCERT CYPRUS LTD, Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης στην Ρουμανία: Υποστηριζόμενος Συνεργάτης-

- Ως Φορέας Πιστοποίησης Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης στη Γεωργική Παραγωγή - Διαχείρισης Αγροτικού Περιβάλλοντος σύμφωνα με τα τυποποιητικά έγγραφα AGRO 2-1 και AGRO 2-2, με το υπ' αρ. 396 πιστοποιητικό, κατά Guide ISO/IEC 66.

Η a Cert αδειοδοτήθηκε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων της Ελληνικής Δημοκρατίας με κωδικό EL-05-BIO (Υ.Α. 245064/10-01-2006, ΦΕΚ 73B), καθώς και από το Υπουργείο Γεωργίας και Τροφίμων της Βουλγαρικής Δημοκρατίας με κωδικό BG-08 ως Φορέας Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, ενώ διαπιστεύτηκε από το ΕΣΥΔ με Πιστοποιητικό Διαπίστευσης αρ.307/06-11-2006 και επίσημο πεδίο εφαρμογής:

- Μη μεταποιημένα γεωργικά φυτικά προϊόντα, ζώα και μη μεταποιημένα κτηνοτροφικά προϊόντα.
- Μεταποιημένα γεωργικά, φυτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση και έχουν παρασκευαστεί κυρίως από ένα ή περισσότερα συστατικά φυτικής ή/και ζωικής προέλευσης.
- Ζωοτροφές, σύνθετες ζωοτροφές και πρώτες ύλες ζωοτροφών.

Η a Cert σε συνεργασία με Οργανισμούς Πιστοποίησης του εξωτερικού, παρέχει υπηρεσίες ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων σύμφωνα με το επίσημο πρότυπο των Η.Π.Α, USDA NOP (United States Department of Agriculture, The National Organic Program), για εκείνες τις περιπτώσεις που οι ελληνικές επιχειρήσεις προτίθενται να εξάγουν τα βιολογικά προϊόντα που παράγουν στις Η.Π.Α. Σε συνεργασία με Οργανισμούς Πιστοποίησης του εξωτερικού, παρέχει υπηρεσίες ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων σύμφωνα με το πρότυπο της Ιαπωνίας, Japanese Agricultural Standards (JAS), για εκείνες τις περιπτώσεις που οι ελληνικές επιχειρήσεις προτίθενται να εξάγουν τα βιολογικά προϊόντα που παράγουν στην Ιαπωνία.

5.4.6. “IRIS - Χατζηδάκης & ΣΙΑ Ε.Ε.”

Ο “IRIS” είναι ένας οργανισμός Ελέγχων και Πιστοποίησης Βιολογικών προϊόντων, η λειτουργία του οποίου εγκρίθηκε με υπουργική απόφαση που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ/1013/Β/27/07/2006. Είναι ο πρώτος φορέας Πιστοποίησης Βιολογικών προϊόντων με έδρα την Κρήτη. Εφαρμόζει Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας (ΣΔΠ) κατά ΕΛΟΤ EN 45011, σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς του Εθνικού Συστήματος Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ). Εφαρμόζει διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΟΚ 2092/21. Ο Οργανισμός IRIS έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με κωδικό EL-06-BIO.

5.4.7. “Green Control - Πράσινος Έλεγχος - Θωμάς Μισαηλίδης Ο.Ε.”

Η εταιρία με την επωνυμία “Έλεγχος - Πιστοποίηση Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας - Πράσινος Έλεγχος - Θωμάς Μισαηλίδης Ο.Ε.” ιδρύθηκε το 2005 από τον Μισαηλίδη Θωμά με την νομική μορφή της Ομόρρυθμης Εταιρίας. Οι υπηρεσίες που παρέχει είναι ο Έλεγχος και η Πιστοποίηση προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας.

Ο Πράσινος Έλεγχος είναι αναγνωρισμένος Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με Κωδικό Έγκρισης: EL-07-BIO και έχει λάβει βεβαίωση εφαρμογής από το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης για την εφαρμογή του προτύπου ΕΛΟΤ EN ISO 45011. Ο GreenControl σε συνεργασία με τον παγκοσμίου φήμης πιστοποιητικό οργανισμό ECOCERT παρέχει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα πιστοποίησης των προϊόντων τους κατά το πρότυπο N.O.P. - U.S.D.A. του υπουργείου γεωργίας των Η.Π.Α.

5.4.8. “ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Α.Ε.”

Η εταιρία “ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Α.Ε.” ιδρύθηκε το 2005 στον Δήμο Πλατέος του Νομού Ημαθίας από μια ομάδα γεωπόνων και επιστημόνων με μακρά ενασχόληση και πείρα στην Βιολογική Γεωργία.

Η εταιρία αποτελείται από:

➤ Οργανισμό Ελέγχου & Πιστοποίησης, εγκεκριμένος με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Τροφίμων με αριθμό 261561/26.03.2007 και με κωδικό EL-08-BIO, ο οποίος λειτουργεί βάση των διεθνών προδιαγραφών και προτύπων ποιότητας EN 45011, Καν (ΕΟΚ) 2092/91, και καλύπτει τον χώρο της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας.

➤ Διεύθυνση Ερευνών η οποία λειτουργεί στα πλαίσια του Πιστοποιητικού Οργανισμού, απευθυνόμενη στους ευαίσθητους τομείς της βιολογικής γεωργίας του περιβάλλοντος, της βιομηχανίας, της κτηνοτροφίας, καλύπτοντας έτσι ένα ευρύ φάσμα του χώρου των ερευνών και κάνοντας ακριβέστερη την προσέγγιση θεμάτων που έχουν άμεση σχέση με την ποιότητα ζωής του ανθρώπου.

➤ Επίσης η εταιρία ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Α.Ε. διαθέτει ανεξάρτητο Εργαστήριο Αναλύσεων και Δοκιμών το οποίο υπάγεται στην Διεύθυνση Εργαστηρίων και αποτελεί ουσιαστικά εργαλείο υλοποίησης των δραστηριοτήτων της πιστοποίησης προϊόντων και της έρευνας προσδίδοντας αξιοπιστία στις αποφάσεις πιστοποίησης και διεξαγωγής των ερευνών.

5.4.9. “Lacon Ινστιτούτο Ποιότητας Ε.Π.Ε.”

Η εταιρεία **LACON HELLAS** εγκρίθηκε ως Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων στις 23 Σεπτεμβρίου 2008 (ΦΕΚ 1951/Β/23-09-2008). Η έδρα της εταιρείας βρίσκεται στην οδό Λευκωσίας 8, στην Αθήνα.

Η LACON HELLAS είναι θυγατρική της **Lacon GmbH Γερμανίας**, η οποία ιδρύθηκε το 1991 στο Offenburg στη Γερμανία. Η Lacon GmbH είναι η πρώτη εταιρεία πιστοποίησης που εξασφάλισε τη διαπίστευση σύμφωνα με το Πρότυπο EN45011 στην Ε.Ε. και είναι ο μεγαλύτερος ανεξάρτητος ιδιωτικός Φορέας Ελέγχου και Πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων στη Γερμανία, με θυγατρικές εταιρείες και γραφεία ανά τον κόσμο, όπως η Κυπριακή Lacon που λειτουργεί σαν εγκεκριμένος φορέας πιστοποίησης από το έτος 2002 με τον Κωδικό CY-BIO-001.

Τα πρότυπα που πιστοποιούνται από τη **LACON HELLAS** είναι:

1. Βιολογική Παραγωγή (σύμφωνα με τον Κανονισμό της Ε.Ο.Κ Νο 2092/91)
2. Eurepgap / Globalgap
3. National Organic Program (NOP), USDA
4. IFS International Food Standard

5.4.10. “GMCert - Μεσογειακή Πιστοποίηση - Ναούμ Παναγιώτης - Κούντιος Γεώργιος Ο.Ε.”

Ο Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης “**GMCert - Μεσογειακή Πιστοποίηση**”, λειτουργεί με τη νομική μορφή της Ομόρρυθμης Εταιρίας και ιδρύθηκε από μια ομάδα γεωπόνων και επιστημόνων με μακρά ενασχόληση και πείρα στην Βιολογική Γεωργία το 2008 με έδρα τη Ν. Ευκαρπία Θεσσαλονίκης.

Είναι αναγνωρισμένη ως Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η λειτουργία του οποίου εγκρίθηκε με υπουργική απόφαση που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ/2520/Β/11/12/2008 με Κωδικό Έγκρισης: EL-10-BIO και έχει λάβει βεβαίωση εφαρμογής από το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης για την εφαρμογή του προτύπου ΕΛΟΤ EN 45011.

Ο GMCert παρέχει υπηρεσίες πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας σε όλες τις ενδιαφερόμενες μονάδες παραγωγής, παρασκευής και εισαγωγής από τρίτες χώρες ή/ και αποθήκευσης, προϊόντων βιολογικής γεωργίας.

Ο GMCert δραστηριοποιείται πάνω:

(α) Στον έλεγχο των μονάδων παραγωγής και επεξεργασίας προϊόντων βιολογικής γεωργίας-κτηνοτροφίας, ώστε να κρίνει κατά πόσον πληρούν τις απαιτήσεις της σχετικής νομοθεσίας και κανονισμών.

(β) Στην πιστοποίηση των παραγόμενων προϊόντων βιολογικής γεωργίας - κτηνοτροφίας.

(γ) Στην βελτιστοποίηση του συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας - κτηνοτροφίας με καθορισμό συγκεκριμένων προδιαγραφών που πρέπει να τηρούνται για την πιστοποίηση κάθε είδους βιολογικού προϊόντος.

(δ) Στην έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της Βιολογικής Γεωργίας - Κτηνοτροφίας.

(ε) Στη δημιουργία έγκυρου, μοναδικού και κοινά αποδεκτού πιστοποιητικού συμμόρφωσης και Σήματος Συμμόρφωσης.

Ο Οργανισμός **GMCert** έχει ως αντικείμενο την διενέργεια πιστοποιήσεων, με σκοπό την διασφάλιση της ποιότητας των βιολογικών προϊόντων. Βασική αρχή και δέσμευση του **GMCert**, αλλά και φιλοσοφία κάθε στελέχους του, είναι να παρέχει στους πελάτες του υπηρεσίες που να καλύπτουν πλήρως τις τεχνικές τους ανάγκες, χωρίς τα στελέχη του να παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στους Επιχειρηματίες, σύμφωνα με τις σχετικές νομοθετικές, κανονιστικές και τυποποιητικές απαιτήσεις.

Για να επιτύχει τα ανωτέρω, η Διοίκηση του **GMCert**:

✓ Εφαρμόζει Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας (**Σ.Δ.Π.**) σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο EN 45011 καθώς και τους σχετικούς Κανονισμούς του Εθνικού Συστήματος Διαπίστευσης (**ΕΣΥΔ**).

✓ Εφαρμόζει διαδικασίες πιστοποίησης επιχειρήσεων/προϊόντων σύμφωνα με τεκμηριωμένες και επικυρωμένες μεθόδους και εσωτερικούς κανονισμούς.

✓ Εξασφαλίζει την ανεξαρτησία, αξιοπιστία και ακεραιότητα κάθε απόφασης πιστοποίησης.

✓ Εξασφαλίζει τη διάθεση προσωπικού και εξωτερικών συνεργατών με αποδεδειγμένη εμπειρία σε κάθε διαδικασία πιστοποίησης.

✓ Διασφαλίζει την ανεξαρτησία, ακεραιότητα και την εχεμύθεια του προσωπικού και συνεργατών του, καθώς και την ασφάλεια δεδομένων και στοιχείων πελατών του.

✓ Ανασκοπεί την αποτελεσματικότητα των διεργασιών του και κατ' επέκταση ολοκλήρου του **Σ.Δ.Π.**

✓ Θέτει μετρήσιμους αντικειμενικούς σκοπούς για την ποιότητα σε εταιρικό επίπεδο, καθώς και σε λειτουργικό επίπεδο Τμημάτων. Οι στόχοι αυτοί καθιερώνονται και αξιολογούνται ως προς το βαθμό επίτευξής τους στα πλαίσια της Ανασκόπησης του **Σ.Δ.Π.** από την Διοίκηση του **GMCert**.

✓ Παρέχει τους απαραίτητους πόρους για την απρόσκοπτη, αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία κάθε Τμήματος.

✓ Διαθέτει στελέχη με υψηλή επιστημονική κατάρτιση και εμπειρία και επενδύει στη συνεχή τους ενημέρωση και εκπαίδευση ώστε να προάγουν την Ποιότητα σε κάθε τους δραστηριότητα.

Ο **GMCert** παρέχει υπηρεσίες ανεξάρτητου φορέα πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων και δίνει μεγάλη βαρύτητα στη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της κρίσης του από οικονομικές ή/και εμπορικές πιέσεις καθώς και στην ακεραιότητά του σε όλες του τις δραστηριότητες.

Σκοπός του GMCert είναι να παρέχει αξιόπιστες και άριτες υπηρεσίες πιστοποίησης. Για να επιτύχει τα ανωτέρω, ο GMCert χρησιμοποιεί εκπαιδευμένους ελεγκτές τόσο από το μόνιμο προσωπικό του καθώς και εξωτερικούς συνεργάτες, η τεχνική και επιστημονική επάρκεια των οποίων, αξιολογείται σε τακτά χρονικά διαστήματα βάσει της Εσωτερικής Διαδικασίας του GMCert.

5.4.11. “Φιλική Πιστοποίησης Α.Ε.”

Η “Φιλική Πιστοποίησης Α.Ε.” είναι ο νέος οργανισμός ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, που αδειοδοτήθηκε από το ΥΠ.Α.Α.&Τ. στα τέλη του 2008 (ΦΕΚ 2650/Β' της 30/12/2008) και έλαβε τον κωδικό αριθμό ΕΛ-11-BIO. Δημιουργήθηκε από ανθρώπους οι οποίοι έχουν μακρόχρονη δραστηριότητα στο χώρο της βιολογικής γεωργίας και έχουν υπηρετήσει το βιολογικό τρόφιμο από πολλές και διάφορες θέσεις.

Αυτή τη στιγμή απασχολεί έναν ικανό αριθμό ειδικών επιστημόνων και συνεργάζεται με διαπιστευμένα εργαστήρια αναλύσεων, έτσι ώστε να ικανοποιούνται πλήρως οι απαιτήσεις του προτύπου ΕΛΟΤ EN 45011.

Ο “Οργανισμός πιστοποίησης και ελέγχου βιολογικών και οικολογικών προϊόντων φιλική ανώνυμη εταιρεία” με τον διακριτικό τίτλο “Φιλική Πιστοποίησης Α.Ε.”, παρέχει υπηρεσίες ελέγχου και πιστοποίησης βάση του Κανονισμού (ΕΚ) 834/2007 και της Εθνικής νομοθεσίας που διέπει την βιολογική γεωργία και τα βιολογικά προϊόντα, άνευ διακρίσεων, με υπευθυνότητα, αξιοπιστία, ανεξαρτησία, αμεροληψία, εμπιστευτικότητα και ακεραιότητα.

Προκειμένου οι υπηρεσίες αυτές να ικανοποιούν διαρκώς τις απαιτήσεις των πελατών αλλά και όλων των ενδιαφερόμενων πλευρών, να εκπληρώνουν τις απαιτήσεις των Προτύπων που εφαρμόζει ο Οργανισμός, να είναι γνωστές σε κάθε ενδιαφερόμενο, να βελτιώνονται συνεχώς και να είναι ποιοτικές, διαφανείς και αξιόπιστες, η διοίκηση του Οργανισμού δεσμεύεται ότι:

- Εφαρμόζει Σύστημα Ποιότητας σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN 45011, τους Κανονισμούς Πιστοποίησης και τα Κριτήρια Διαπίστευσης του Εθνικού Συμβουλίου Διαπίστευσης (Ε.ΣΥ.Δ.).
- Τεκμηριώνει το εφαρμοζόμενο Σύστημα Ποιότητας με σειρά συγκεκριμένων εγγράφων, εντύπων και αρχείων έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ότι αυτό είναι γνωστό, και διατηρείται σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του Οργανισμού.
- Διαθέτει την απαραίτητη οικονομική σταθερότητα και τους πόρους που απαιτούνται για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία του Συστήματος Ποιότητας και του Συστήματος Πιστοποίησης προϊόντων που εφαρμόζει.
- Διαθέτει επαρκή αριθμό προσωπικού με αποδεδειγμένα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα για την εκτέλεση όλων των διεργασιών που απαιτούνται για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία του Συστήματος Ποιότητας και του Συστήματος Πιστοποίησης προϊόντων που εφαρμόζει.
- Παρέχει την δυνατότητα πρόσβασης στις υπηρεσίες πιστοποίησης, σε κάθε ενδιαφερόμενο του οποίου οι δραστηριότητες εμπίπτουν στο δεδηλωμένο πεδίο λειτουργίας του Οργανισμού, χωρίς διακρίσεις ή αδικαιολόγητους οικονομικούς ή άλλους όρους.
- Εφαρμόζει τις απαραίτητες διαδικασίες ώστε να διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια των πληροφοριών που έρχονται σε γνώση του προσωπικού και των συνεργατών του Οργανισμού, σε όλα τα στάδια των διεργασιών του ελέγχου και της πιστοποίησης.
- Εφαρμόζει τις απαραίτητες διαδικασίες ώστε να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των μετόχων, της διοίκησης, του προσωπικού και των συνεργατών του, από κάθε εμπορική, οικονομική ή άλλη πίεση που θα μπορούσε να επηρεάσει τις αποφάσεις του.
- Εφαρμόζει τις απαραίτητες διαδικασίες ώστε να διασφαλίζεται η αμεροληψία και η αντικειμενικότητα κατά την λειτουργία του.
- Λειτουργεί ανεξάρτητο εποπτικό όργανο, την Επιτροπή Αμεροληψίας, στο οποίο συμμετέχουν κατά το δυνατόν όλα τα μέρη που έχουν ενδιαφέρον σε σημαντικό βαθμό για την ανάπτυξη πολιτικής και αρχών

σχετικών με την αξιοπιστία του Συστήματος Ελέγχου και Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 834/2007 και την Εθνική Νομοθεσία.

- Εφαρμόζει διαδικασίες για την τακτική ανασκόπηση και την βελτίωση του Συστήματος Ποιότητας του, ως προς την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των υπηρεσιών που παρέχονται στους πελάτες του ή κάθε άλλο ενδιαφερόμενο.
- Εφαρμόζει τις απαραίτητες διαδικασίες ώστε να διερευνώνται, να διευθετούνται και να επιλύονται, με ικανοποιητικό και έγκυρο τρόπο, οποιασδήποτε μορφής διαμαρτυρίες, αμφισβητήσεις ή διαφωνίες εκφράζονται από τους πελάτες του ή από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον, σε σχέση με την λειτουργία και τις αποφάσεις του.

Η Φιλική δραστηριοποιείται μόνον στον τομέα της πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων αλλά προσβλέπει παράλληλα και στην πιστοποίηση άλλων προϊόντων οικολογικής παραγωγής για τα οποία αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και φυσικά στη Χώρα μας.

Παράλληλα, η Φιλική προσβλέπει:

- Στη συστηματική ενημέρωση των καταναλωτών για την υψηλή αξία των βιολογικών προϊόντων και την άρρηκτη σύνδεση της παραγωγής τους, με την προστασία της υγείας μας και του περιβάλλοντος.
- Στην ενημέρωση των αγροτών και των επιχειρήσεων για τα οφέλη και τη δυναμική της Βιολογικής Γεωργίας.
- Στην προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης στον τομέα της Βιολογικής Γεωργίας, σε συνεργασία με αναγνωρισμένα Ερευνητικά Ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
- Στη δυναμική παρουσία της σε δραστηριότητες που αφορούν την ανάπτυξη της Βιολογικής Γεωργίας και τη διαμόρφωση πολιτικής στον τομέα αυτό στην Ελλάδα, στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο.

5.5. Επιχειρηματίες που εντάσσονται στο Σύστημα Ελέγχου & Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας

Σύμφωνα με το Άρθρο 7 της ΚΥΑ 245090/2006, οι υποχρεώσεις του «επιχειρηματία» είναι οι παρακάτω:

➤ Κάθε επιχειρηματίας που εντάσσεται στο σύστημα Ελέγχου και Πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας οφείλει να τηρεί κατ' ελάχιστον τα στοιχεία της παρ. 6 των γενικών διατάξεων του Παραρτήματος ΙΙΙ του «Κανονισμού» και επιπροσθέτως θα πρέπει να τηρεί:

- ημερολόγιο εργασιών σύμφωνα με το πρόγραμμα καλλιεργειών κατά αγροτεμάχιο εκτροφής ανά κατηγορία ζώων παρασκευής,
- βιβλίο αγοράς εισροών,
- βιβλίο παραγωγής και πώλησης προϊόντων ανά αγροτεμάχιο ανά εκτροφή ανά Παρασκευή.

➤ Όλα τα τηρούμενα στοιχεία θα πρέπει να διατηρούνται τουλάχιστον για πέντε (5) χρόνια. Τα εν λόγω στοιχεία, κατά τους ελέγχους που αναφέρονται στην παρούσα απόφαση, υπογράφονται από τους διενεργούντες έλεγχο, είτε ο έλεγχος γίνεται στο πλαίσιο του Συστήματος Ελέγχου από εγκεκριμένο Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης είτε ο έλεγχος αφορά επίβλεψη από τον Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π. είτε εποπτεία από τη Διεύθυνση Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ.

➤ Καταθέτει στον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης λεπτομερές πρόγραμμα παραγωγής φυτικών προϊόντων ανά αγροτεμάχιο ή λεπτομερές πρόγραμμα εκτροφής των ζώων και σχέδιο διασποράς της κόπρου στα αγροτεμάχια που διαθέτει και έχουν ενταχθεί στο σύστημα ελέγχου. Τα προγράμματα αυτά κατατίθενται όσον αφορά την φυτική παραγωγή ένα μήνα πριν την έναρξη της καλλιεργητικής περιόδου, όσον αφορά την ζωική παραγωγή ένα μήνα τουλάχιστον πριν από τη λήξη της παραγωγικής περιόδου που αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης ελέγχου, για δε την παρασκευή προϊόντων βιολογικής γεωργίας ένα μήνα πριν την ημερομηνία έναρξης των σχετικών εργασιών παρασκευής.

➤ Παρέχει ελεύθερη πρόσβαση, στους εντεταλμένους ελεγκτές των Οργανισμών ελέγχου, σε όλους τους χώρους παραγωγής, αποθήκευσης και παρασκευής της εκμετάλλευσης ενταγμένους ή μη στο σύστημα ελέγχου.

➤ Επιτρέπει την λήψη δειγμάτων κατά το άρθρο 6 της παρούσας. Παρέχει κάθε αναγκαία πληροφορία και βοήθεια προκειμένου να διευκολυνθεί ο έλεγχος και να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα.

➤ Συνυπογράφει τα πρακτικά ελέγχου με τον διενεργούντα τον έλεγχο και έχει το δικαίωμα να καταγράψει τις τυχόν επιφυλάξεις του επί των διαπιστώσεων και παρατηρήσεων του ελεγκτή καθώς και για τον τρόπο δειγματοληψίας. Τυχούσα άρνηση της συνυπογραφής ισοδυναμεί με άρνηση ελέγχου και τιμωρείται με την αντίστοιχη κύρωση που προβλέπεται στο άρθρο 11 της παρούσας απόφασης.

Σύμφωνα με το ίδιο Άρθρο ένας Επιχειρηματίας, ενταγμένος στο σύστημα ελέγχου που εγκαθιδρύεται με την παρούσα απόφαση, δύναται να αποχωρήσει από τον Ο.Ε.&Π. με τον οποίο έχει συνάψει σύμβαση, ανεξαρτήτως της διάρκειας ισχύος αυτής και να συμβληθεί με άλλο Ο.Ε.&Π., υπό την προϋπόθεση:

α) να καταγγείλει εγγράφως την σύμβαση που έχει συνάψει με τον πρώτο Ο.Ε.&Π.,

β) να ενημερώσει σχετικά τις Αρμόδιες Αρχές Εποπτείας και Επίβλεψης αναφέροντας με σαφήνεια τους λόγους καταγγελίας καθώς και το όνομα του νέου Ο.Ε.&Π. στον οποίο προτίθεται να ενταχθεί.

γ) να έχει εξοφλήσει τις οικονομικές του υποχρεώσεις που απορρέουν από τους σχετικούς όρους της καταγγελλόμενης σύμβασης και

δ) να υποβάλλει νέα αίτηση ένταξης του στο Σύστημα Ελέγχου σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες που καθορίζονται στον «Κανονισμό» και στην παρούσα απόφαση.

Ο Ο.Ε.&Π. στον οποίο ο «επιχειρηματίας» υποβάλλει αίτημα ένταξης, οφείλει: να ζητά εγγράφως αντίγραφο του τηρούμενου ατομικού φακέλου από τον Ο.Ε.&Π. στον οποίο ήταν υποκείμενο ελέγχου ο αιτών επιχειρηματίας, καθώς και σχετική βεβαίωση αναφερόμενη στο καθεστώς ελέγχου του εν λόγω επιχειρηματία.

Βασικές προϋποθέσεις αποδοχής του αιτήματος ένταξης από το νέο Ο.Ε.&Π. είναι:

α) να μην εκκρεμεί διενέργεια οποιασδήποτε μορφής ελέγχου προγραμματισθείσας προ της ημερομηνίας καταγγελίας της Σύμβασης.

β) να μην υπάρχουν εκκρεμότητες που να αφορούν διαδικασίες αξιολόγησης ευρημάτων ελέγχων, χημικών αναλύσεων ή διαδικασίες επιβολής κυρώσεων προ της ημερομηνίας καταγγελίας της σύμβασης.

γ) να μην υφίσταται διοικητική κύρωση απαγόρευσης χρήσης των σχετικών όρων, ενδείξεων, σημάτων και λογοτύπων που αναφέρονται στο άρθρο 8 της παρούσας απόφασης ή και απαγόρευση άσκησης δραστηριότητας για την παραγωγή, παρασκευή, αποθήκευση, εμπορία και εισαγωγή από τρίτες χώρες, προϊόντων βιολογικής γεωργίας.

Σε περιπτώσεις που εγκεκριμένος Ο.Ε.&Π. δεν αποστέλλει τον ατομικό φάκελο του επιχειρηματία εντός της αποκλειστικής προθεσμίας των 15 ημερών από την ημερομηνία λήψης του σχετικού αιτήματος, αυτό αποτελεί παράβαση της παρ. 7 του άρθρου 9 του «Κανονισμού» και τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 11 της παρούσας απόφασης. Ο Εγκεκριμένος Ο.Ε.&Π. που προβαίνει σε αποδοχή αιτήματος ένταξης χωρίς να τηρηθούν οι ανωτέρω αναφερόμενες διαδικασίες και προϋποθέσεις, υπόκειται σε επιβολή διοικητικών κυρώσεων σύμφωνα με το άρθρο 11 της παρούσας απόφασης.

5.6. Κυρώσεις

Οι περιπτώσεις Παρατυπιών & Παραβάσεων που διαπιστώνονται και καταγράφονται κατά τους ελέγχους που διενεργούνται από τους εγκεκριμένους Ο.Ε.&Π. παραπέμπονται στην Πρωτοβάθμια Επιτροπή Παρατυπιών και Παραβάσεων, η οποία είναι τριμελής και συστήνεται από το Υ.Α.Α.&Τ. Στις συνεδριάσεις της Π.Ε.Π.&Π. καλείται ο ενδιαφερόμενος «επιχειρηματίας» και ο εκπρόσωπος του Ο.Ε.&Π. που παρέπεμψε τον «επιχειρηματία» στην επιτροπή.

Στη συνέχεια υπάρχει η Επιτροπή Παρατυπιών & Παραβάσεων των Οργανισμών Ελέγχου και Πιστοποίησης, η οποία συστήνεται στο Υ.Α.Α.&Τ. και έχει ως έργο την εξέταση παρατυπιών ή παραβάσεων που θα διαπιστωθούν από τις Αρχές Εποπτείας και Επίβλεψης στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Στις συνεδριάσεις της Ε.Π.&Π. καλείται ο νόμιμος εκπρόσωπος του Ο.Ε.&Π. για να καταθέσει πρόσθετες εξηγήσεις ή στοιχεία για την κρινόμενη υπόθεσή του. Η απόφαση της Επιτροπής, καθίσταται οριστική με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, η οποία κοινοποιείται άμεσα με ευθύνη της Διεύθυνσης Βιολογικής Γεωργίας του Υ.Α.Α.&Τ. στον ενδιαφερόμενο επιχειρηματία με αποδεικτικό παραλαβής καθώς και στις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς για την εκτέλεσή της.

Το άρθρο 11 αφορά στις κυρώσεις προς τους Επιχειρηματίες και προς τους Ο.Ε.&Π. Βιολογικών Προϊόντων.

Οι μη συμμορφώσεις διακρίνονται, ανάλογα με το βαθμό των επιπτώσεών τους ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεων του «Κανονισμού» και της παρούσας σε:

α) **Αποκλίσεις**, είναι μη συμμορφώσεις ήσσονος σημασίας που διαπιστώνονται από τους Ο.Ε.&Π. και τις Αρμόδιες Αρχές Εποπτείας και Επίβλεψης κατά τους ελέγχους στους επιχειρηματίες. Οι διενεργούντες τον έλεγχο καταγράφουν τις διαπιστωθείσες αποκλίσεις στο πρακτικό ελέγχου και απαιτούν από τον ελεγχόμενο επιχειρηματία να προβεί στις κατάλληλες διορθωτικές ενέργειες εντός αυστηρά καθοριζόμενου χρονικού διαστήματος ώστε να αναιρούνται τα αίτια που τις προκάλεσαν. Στην περίπτωση που ο επιχειρηματίας δεν συμμορφώνεται προς τις συστάσεις των διενεργούντων τον έλεγχο εντός του καθορισμένου χρονικού διαστήματος τότε η απόκλιση λογίζεται ως παρατυπία.

β) **Παρατυπίες**, είναι οι μη συμμορφώσεις που αφορούν την αποτυχία του ελεγχόμενου επιχειρηματία να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του παραρτήματος ΙΙΙ και των άρθρων 5, 6, 6α, 10 και 11 του «Κανονισμού» καθώς και τις απαιτήσεις της παρούσας απόφασης. Οι εν λόγω μη συμμορφώσεις δεν οφείλονται σε παραπλανητικές και δόλιες πράξεις, δεν έχουν παρατεταμένα ή/και διαρκή δυσμενή αποτελέσματα όσον αφορά την αξιοπιστία, αντικειμενικότητα και αποτελεσματικότητα του Συστήματος Ελέγχου.

γ) **Παραβάσεις**, είναι οι μη συμμορφώσεις που έχουν καταφανείς παρατεταμένες και διαρκείς επιπτώσεις που επηρεάζουν την αξιοπιστία, αντικειμενικότητα και αποτελεσματικότητα του Συστήματος Ελέγχου και οφείλονται σε παραπλανητικές και με πρόθεση πράξεις του ελεγχόμενου επιχειρηματία.

Όταν ο Ο.Ε.&Π. κατά τη διενέργεια των ελέγχων που πραγματοποιεί στους συμβαλλόμενους με αυτόν επιχειρηματίες διαπιστώνει αποκλίσεις, ή όταν για συμβαλλόμενους με ένα Ο.Ε.&Π., διαπιστώνονται αποκλίσεις από τις Αρμόδιες Αρχές Εποπτείας και Επίβλεψης του Υ.Α.Α.&Τ. κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, ενημερώνουν τον Ο.Ε.&Π. ο οποίος:

- Επιβάλλει στον εν λόγω επιχειρηματία την εφαρμογή των απαραίτητων διορθωτικών ενεργειών και εξασφαλίζει την υλοποίησή τους εντός χρονικού διαστήματος που αυτός καθορίζει ανάλογα με την βαρύτητα των επιπτώσεών τους και διασφαλίζει τη λήψη των κατάλληλων βελτιωτικών μέτρων για την αποφυγή μελλοντικής επανάληψής τους. Ο Οργανισμός Ελέγχου ενημερώνει τις Αρμόδιες Αρχές Εποπτείας και Επίβλεψης σχετικά με την υλοποίηση των ως άνω διαδικασιών.
- Σε περίπτωση επαναλαμβανόμενης απόκλισης από τον ίδιο επιχειρηματία εντός του τρέχοντος έτους ή σε περίπτωση μη εφαρμογής των επιβαλλόμενων διορθωτικών ενεργειών και βελτιωτικών μέτρων:
 - Δεν χορηγεί πιστοποίηση, δεν εκδίδει καμία βεβαίωση σχετική με την τήρησης της κείμενης Κοινοτικής ή/και Εθνικής νομοθεσίας και επανεκκινείται η περίοδος μετατροπής.

- Στις περιπτώσεις που ο Επιχειρηματίας ήδη διαθέτει πιστοποίηση για την παραγωγή των προϊόντων του, την ανακαλεί άμεσα, τα δε πιστοποιημένα προϊόντα υποβιβάζονται στάδιο ακόμα και εφόσον έχουν τεθεί σε εμπορία.

Σε περίπτωση διαπίστωσης παρατυπιών, επιβάλλονται:

- αφαίρεση των ενδείξεων, όρων, σημάτων, λογοτύπων από όλη την παρτίδα προϊόντων ή από όλα τα προϊόντα στα οποία διαπιστώνεται η παρατυπία ή/και
- διοικητικό πρόστιμο από 300€ έως 10.000€ λαμβανομένης ενδεικτικά υπόψη της σοβαρότητας της παρατυπίας, τον όγκο των διακινηθέντων προϊόντων, το μέγεθος της επιχείρησης/εκμετάλλευσης, τη διάρκεια της διαπιστωθείσας παρατυπίας.

Σε περίπτωση διαπίστωσης παραβάσεων επιβάλλονται:

- απαγόρευση στο συγκεκριμένο επιχειρηματία του δικαιώματος της εμπορίας προϊόντων με τις ενδείξεις, όρους, σήματα λογοτύπους επί χρονικό διάστημα μέχρι 12 μήνες καθώς και
- διοικητικό πρόστιμο από 600€ έως 20.000€ λαμβάνοντας ενδεικτικά υπόψη τη σοβαρότητα της παράβασης, τον όγκο των διακινηθέντων προϊόντων, το μέγεθος της επιχείρησης/ εκμετάλλευσης, τη διάρκεια της διαπιστωθείσας παράβασης και άλλα στοιχεία.

Σε περίπτωση που επιχειρηματίας θέτει σε εμπορία προϊόντα με ενδείξεις, όρους, σήματα, λογοτύπους κ.λπ. του Άρθρου 8 της παρούσας χωρίς να διαθέτει τα απαραίτητα επίσημα έγγραφα πιστοποίησης και ένταξης στο θεσπιζόμενο με την παρούσα απόφαση Σύστημα Ελέγχου, ή χωρίς να διαθέτει την ειδική άδεια εισαγωγής των εν λόγω προϊόντων από τρίτες χώρες επιβάλλονται:

- απαγόρευση εμπορίας προϊόντων που φέρουν τις προαναφερόμενες ενδείξεις επί χρονικό διάστημα 24 μηνών καθώς και
- διοικητικό πρόστιμο από 1000€ μέχρι 30.000€ λαμβάνοντας ενδεικτικά υπόψη τον όγκο των διακινηθέντων προϊόντων, τη διάρκεια της παράβασης.

Σε περίπτωση τεκμηριωμένης άρνησης, παρεμπόδισης διενέργειας ελέγχων, δειγματοληψιών, άρνησης υπογραφής του πρακτικού ελέγχου, ακολουθούνται οι παρακάτω διαδικασίες:

- ανάκληση της πιστοποίησης κατά το τρέχον έτος για όλα τα παραγόμενα προϊόντα του συγκεκριμένου επιχειρηματία από τον αρμόδιο για τον έλεγχό του Οργανισμό.
- αποστολή του πρακτικού ελέγχου στην Επιβλέπουσα Αρχή.

Το κόστος που καταβάλουν οι συμβαλλόμενοι επιχειρηματίες στους Οργανισμούς Ελέγχου & Πιστοποίησης Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας για την πραγματοποίηση των ελέγχων καθορίζεται σύμφωνα με τον ισχύοντα τιμοκατάλογο του Ο.Ε.&Π., τον οποίο κοινοποιούν καθώς και κάθε τροποποίηση του, στην Εποπτεύουσα και Επιβλέπουσα αρχή.

6. Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

6.1. Γεωλογία και Κλίμα στο Νομό Χίου

Η Χίος είναι το 5^ο σε μέγεθος νησί της Ελλάδος με έκταση 807 km². Το βόρειο και κεντρικό τμήμα του νησιού είναι ορεινό με υψηλότερα σημεία τις δύο κορυφές “Προφήτης Ηλίας” (1.297m.) και “Κοιλιά” (1.240m.) του όρους “Πεληναίο”. Οι κυριότεροι γεωλογικοί σχηματισμοί της νήσου έχουν ηφαιστιογενή και ασβεστολιθική προέλευση (Εικόνα 6.1.). Το έδαφος στο νότιο τμήμα του νησιού είναι σχετικά πετρώδες, ασβεστολιθικό, με ποσοστό ασβεστίου που ποικίλει από 20-50%. Το ανατολικό παράλιο τμήμα αποτελείται από ιζήματα τριτογενούς εποχής που σχηματίστηκαν από θαλάσσιες, λιμναίες και χερσαίες αποθέσεις.

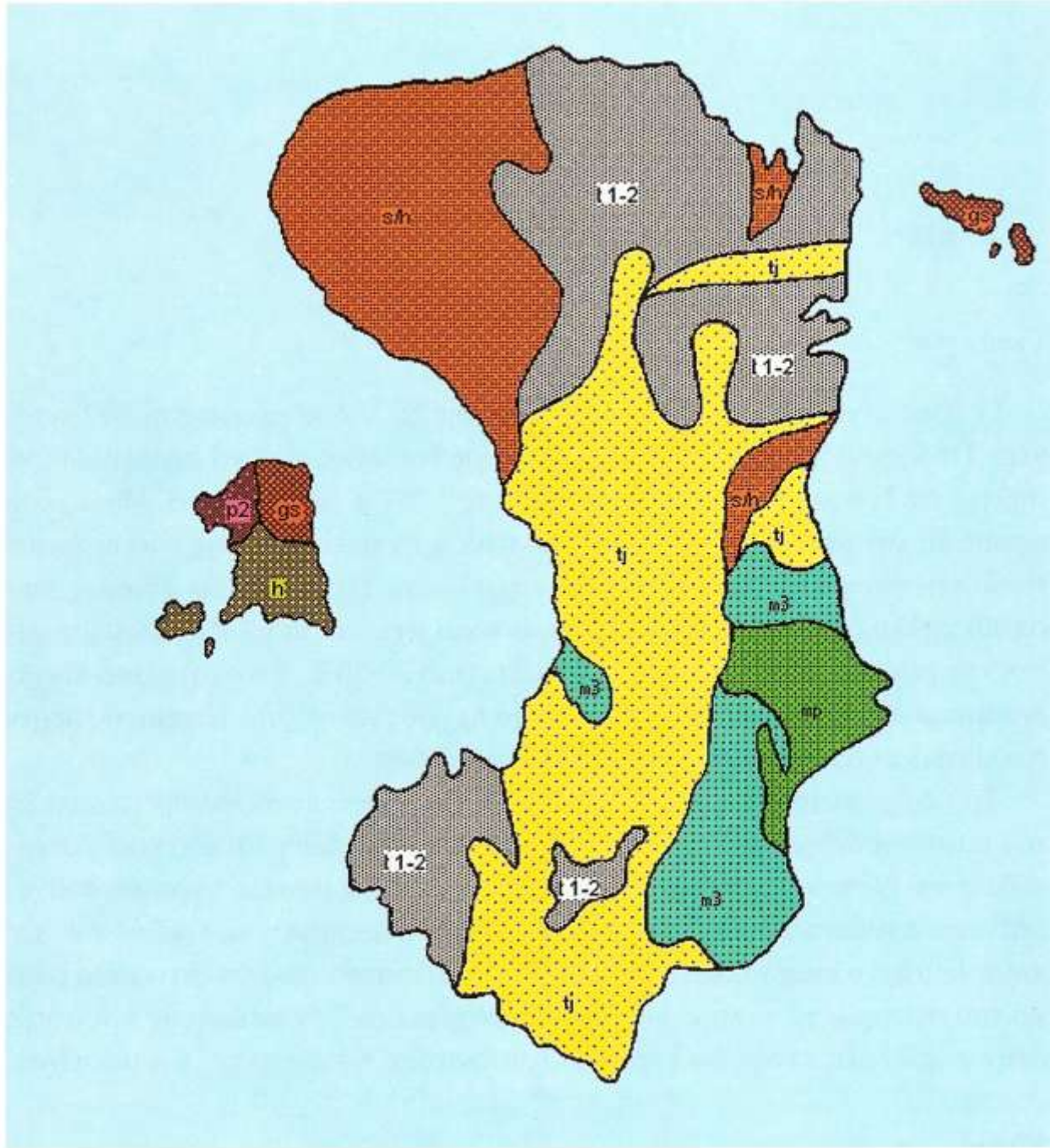
Το κλίμα της Χίου είναι εύκρατο με θερμοκρασίες που το χειμώνα σπανιότατα φτάνουν τους 2^ο - 3^ο C υπό το μηδέν, ενώ το καλοκαίρι δύσκολα ξεπερνούν τους 43^ο - 44^ο C. Το φθινόπωρο είναι μάλλον υγρό. Σπάνια εκδηλώνονται ακραίες κλιματολογικές συνθήκες. Τον Ιανουάριο του 1850 η θερμοκρασία έπεσε στους -5^ο C και το γεγονός αυτό προκάλεσε μεγάλες καταστροφές στη γεωργία. Η καταστροφή έμεινε στην ιστορία του νησιού με το όνομα «καύτρια». Οι γεροντότεροι αναφέρουν αυτή τη χρονολογία ως ορόσημο στην εξιστόρηση διαφόρων γεγονότων. Παρόμοιες ζημιές, μικρότερης ωστόσο έκτασης, προκλήθηκαν και κατά τα έτη 1928 και 1932, όταν η θερμοκρασία έπεσε στους -5,5^ο C. Επίσης, πτώση της παραγωγής παρατηρήθηκε το 1987 όταν η θερμοκρασία προς το τέλος του Ιουλίου έφθασε τους 47^ο C (Σαββίδης, 2000).

6.2. Η Βιολογική Γεωργία στο Νομό Χίου

6.2.1. Ιστορική Εξέλιξη

Η Βιολογική Γεωργία στο Νομό Χίου έκανε τα πρώτα της βήματα την περίοδο 1995 - 1996. Οι γεωργοί του νομού δεν έδειξαν ενδιαφέρον να στραφούν στη βιολογική γεωργία, παρά μόνο μετά την εφαρμογή του προγράμματος στρεμματικών επιδοτήσεων των βιοκαλλιεργητών το 1995 από τη Διεύθυνση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, ενώ η βιολογική κτηνοτροφία εμφανίστηκε μόλις το 2003.

Τα πρώτα βήματα το 1995 είναι πολύ διστακτικά με μόλις πέντε (5) γεωγούς να εντάσσονται στο πρόγραμμα στρεμματικών επιδοτήσεων. Τα προϊόντα που πιστοποιήθηκαν τότε ως βιολογικά ήταν διάφορα εσπεριδοειδή και οπωροφόρα, ελιές και σταφύλια. Η ένταξη στα επιδοτούμενα προγράμματα βιολογικής γεωργίας γίνεται μετά από έγκριση των αιτήσεων που μπορούν να συμπληρώνουν οι ενδιαφερόμενοι παραγωγοί. Οι αιτήσεις αυτές συμπληρώνονται δύο (2) φορές το χρόνο, τις περιόδους Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου και Μαρτίου - Απριλίου. Με παρόμοιους ρυθμούς συνεχίστηκαν οι εντάξεις και κατά τα επόμενα χρόνια τους προγράμματος, αλλά και των υπόλοιπων προγραμμάτων επιδοτήσεων βιολογικής γεωργίας που εφαρμόστηκαν από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, μέχρι το έτος 2006, οπότε και εφαρμόστηκε το τελευταίο πρόγραμμα επιδοτήσεων από το Υ.Α.Α.&Τ. Από το 2006 και μέχρι σήμερα, για τους ενδιαφερόμενους νέους βιοκαλλιεργητές, εκδίδεται μία (1) φορά το χρόνο πρόσκληση ενδιαφέροντος από την Διεύθυνση Γεωργίας του νομού. Τα τελευταία τρία (3) χρόνια (2007 - 2009) δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία νέα ένταξη στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έδειξαν οι γεωργοί μόνο το έτος 2001, καθώς εισήλθαν οκτώ (8) νέοι βιοκαλλιεργητές, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάστηκε από τους βιοκτηνοτρόφους μετά το 2003, καθώς ενώ δεν είχε εμφανιστεί μέχρι τότε η βιολογική κτηνοτροφία στο νομό, την περίοδο 2003 - 2006 εντάχθηκαν συνολικά είκοσι επτά (27) νέοι βιοκτηνοτρόφοι. Η βιολογική κτηνοτροφία στο Νομό Χίου αρκείται μόνο στα αιγοπρόβατα. Παρακάτω, στον Πίνακα 6.1. και στο Γράφημα 6.1. φαίνονται αναλυτικά οι εντάξεις των νέων βιοκαλλιεργητών ανά έτος.

Εικόνα 6.1.: Οι κυριότεροι γεωλογικοί σχηματισμοί του Νομού Χίου.

s/h: κλαστικά πετρώματα με παρεμβολές διαβασικών ή ηφαιστειακών τόφων και φακών ασβεστόλιθων

t 1-2, tj: ασβεστόλιθοι και δολομίτες διαφόρων ηλικιών

m3: θαλάσσιες ή λιμναίες αποθέσεις (μάργες, ψαμμίτες, κροκαλοπαγή, άργιλοι, γύψοι, με στρώματα λιγνιτών τοπικά)

mp: λιμναίες ή χερσαίες αποθέσεις με στρώματα γύψου, άμμου και ασβεστόλιθων

gs: μεταμορφωμένα πετρώματα (γνεύσιοι, σχιστόλιθοι, αμφιβολίτες)

p2: ηφαιστειακά πετρώματα

h: σχιστόλιθοι και μάρμαρα λιθανθρακοφόρου ηλικίας

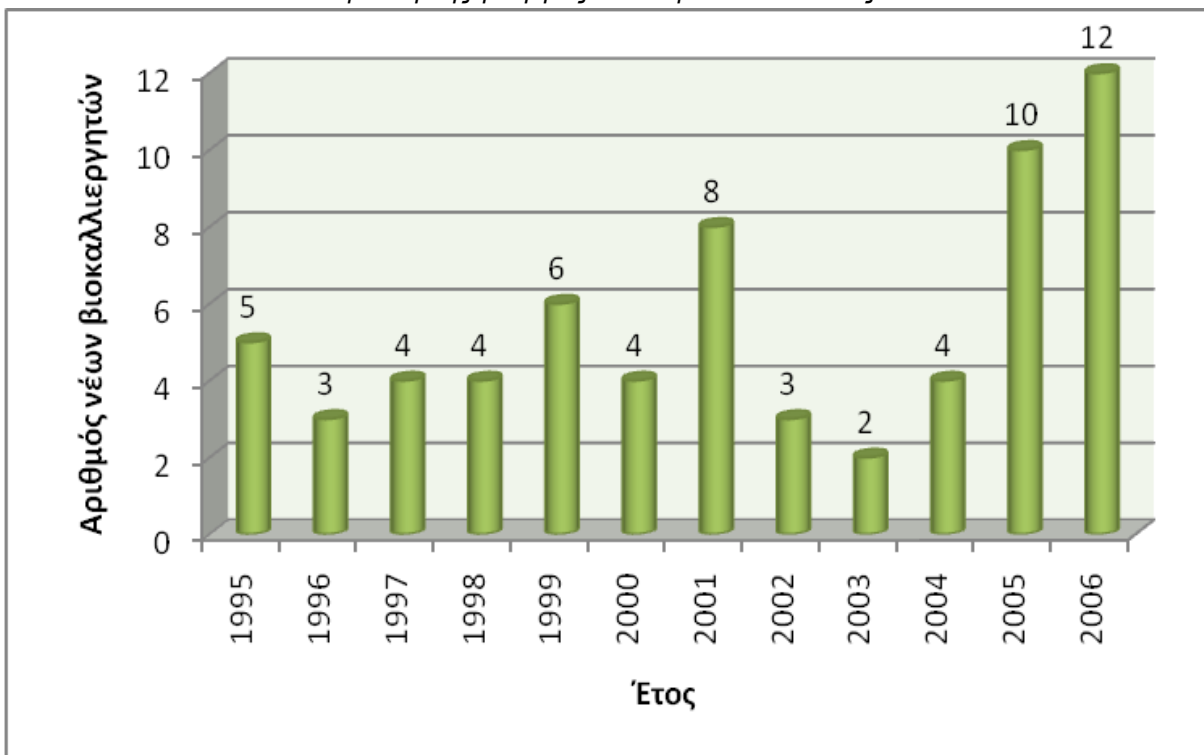
Πηγή: Σαββίδης, 2000

Πίνακας 6.1.: Εντάξεις νέων γεωργών και κτηνοτρόφων στο σύστημα βιολογικής γεωργίας στο Νομό Χίου ανά έτος

Έτος	Αριθμός νέων βιοκαλλιεργητών
1995	5
1996	3
1997	4
1998	4
1999	6
2000	4
2001	8
2002	3
2003	2
2004	4
2005	10
2006	12

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομού Χίου

Γράφημα 6.1.: Εντάξεις νέων γεωργών και κτηνοτρόφων στο σύστημα βιολογικής γεωργίας στο Νομό Χίου ανά έτος

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομού Χίου

6.2.2. Η σημερινή κατάσταση του κλάδου των βιοκαλλιεργητών στο Νομό Χίου

Η βιολογική γεωργία στο Νομό Χίου, παρά το γεγονός ότι εμφανίστηκε σταδιακά, με αργά και «δειλά» βήματα, έχει βρεθεί σήμερα σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα για το νομό. Αν και αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν πολλοί ενεργοί βιοκαλλιεργητές - υπάρχουν τριάντα τρεις (33) ενεργείς συμβάσεις στα πλαίσια της βιολογικής γεωργίας και είκοσι επτά (27) ενεργείς συμβάσεις στα πλαίσια τις βιολογικής κτηνοτροφίας - οι εκτάσεις και ο αριθμός των ζώων που είναι πιστοποιημένα είναι αρκετά μεγάλας.

Υπάρχουν συνολικά 736,63 στρέμματα πιστοποιημένων βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων. Οι ελαιώνες με 353,6 στρέμματα (καλλιεργούμενες ποικιλίες: Κορωνέικη και Θρουμπολιά), τα εσπεριδοειδή με 251,23 στρέμματα (καλλιεργούμενα είδη: Κοινό Πορτοκάλι, Χιώτικο Μανταρίνι και Λεμόνι), τα μαστιχόδενδρα με 37,4 στρέμματα και οι αμπελώνες με 30,6 στρέμματα, αποτελούν τις σημαντικότερες βιολογικές καλλιέργειες του νομού. Όσον αφορά τη βιολογική κτηνοτροφία, όπως έχει ήδη αναφερθεί προηγουμένως, αρκείται μόνο σε αιγοπρόβατα, αλλά ο αριθμός των συνολικά 9.892 πιστοποιημένων ζώων (3.525 αρσενικά, 3.967 θηλυκά και 2.400 μικρά), καθώς και τα 42 στρέμματα βιολογικά καλλιεργούμενων ζωοτροφών είναι διόλου σημαντικός. Στον Πίνακα 6.2. φαίνονται αναλυτικά οι εκτάσεις της κάθε καλλιέργειας καθώς και τα ποσοστά που κατέχει η κάθε καλλιέργεια επί του συνόλου παραγωγής.

Αυτή τη στιγμή οι μόνοι Οργανισμοί Ελέγχου & Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων που λειτουργούν στο Νομό Χίου είναι οι οργανισμοί “ΔΗΩ” και “ΒιοΕλλάς”, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών και την επερχόμενη καθιέρωση μιας «κλειστής αγοράς» και τη δημιουργία μονοπωλίου. Η δραστηριοποίηση περισσότερων νέων Ο.Ε.&Π. θα μπορούσε να οδηγήσει σε ευγενή και επιθυμητό (από τους βιοκαλλιεργητές) ανταγωνισμό, ο οποίος θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, γεγονός που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για αρκετούς γεωργούς του νομού προκειμένου να ενταχθούν στη βιολογική παραγωγή.

Η διανομή των βιολογικών προϊόντων στους τελικούς καταναλωτές γίνεται κυρίως απευθείας από τους ίδιους τους βιοκαλλιεργητές. Σε μικρό επίπεδο γίνεται διανομή μέσω λαϊκών αγορών και καταστημάτων υγιεινής διατροφής. Η απουσία μονάδων μεταποίησης και εμπορίας βιολογικών προϊόντων είναι έντονη, με μόνη εξαίρεση την επιχείρηση “Κων/νος Φ. Τομάζος”, η οποία παράγει χιώτικο βιολογικό κασικίσιο τυρί με ονομασία “ΜΑΣΤΕΛΟ”.

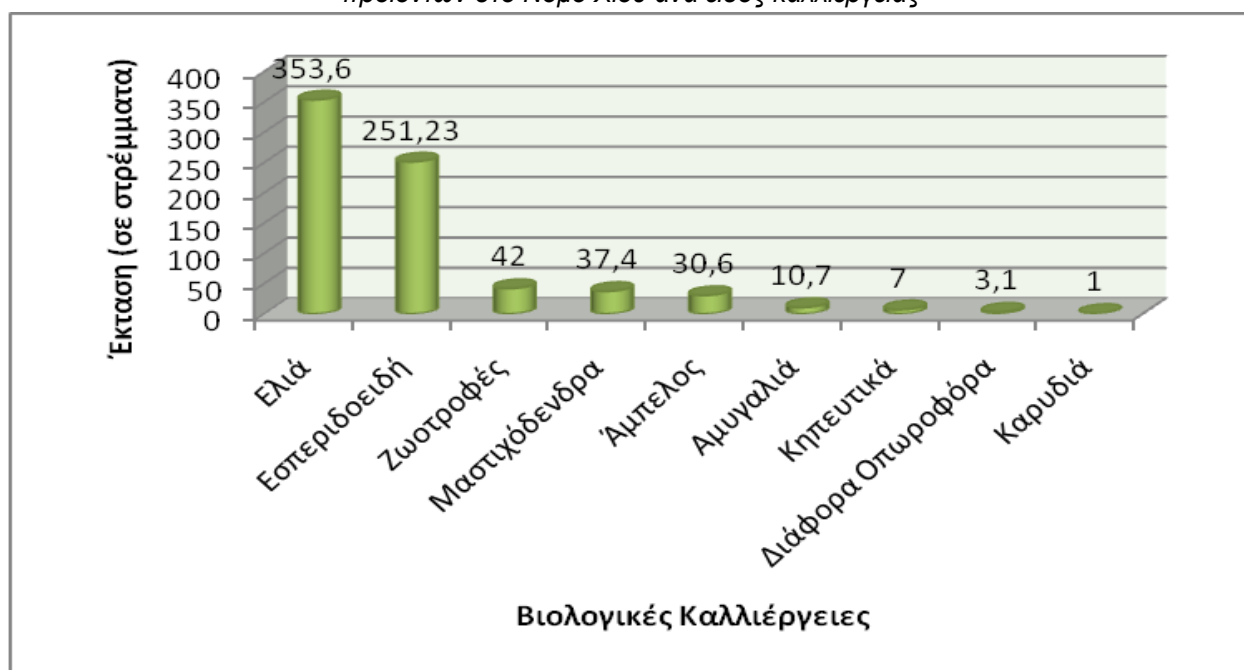
Στην παραπάνω αξιολόγηση της σημερινής κατάστασης της βιολογικής γεωργίας στο Νομό Χίου, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα επιδοτούμενα προγράμματα που εφαρμόστηκαν από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων αποτέλεσαν κίνητρο για τους γεωργούς του νομού, ώστε να στραφούν στη βιολογική γεωργία. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που εμφανίζεται μια «στάσιμη» κατάσταση στον κλάδο της βιολογικής γεωργίας και δεν υπάρχει αύξηση του αριθμού των βιοκαλλιεργητών από το 2006 και μετά, καθώς δεν έχει εκδοθεί κάποιο νέο επιδοτούμενο πρόγραμμα βιολογικής γεωργίας από το Υ.Α.Α.&Τ. Το ίδιο φαινόμενο έχει εμφανιστεί σε όλες τις περιοχές της Ελλάδος, καθώς τα βιολογικά προϊόντα δεν έχουν ακόμα μεγάλη απήχηση στην ελληνική αγορά, σε αντίθεση με άλλες αγορές της Ε.Ε., με αποτέλεσμα να μην έχουν ανταγωνιστική δύναμη σε σχέση με τα συμβατικά προϊόντα και έτσι οι γεωργοί δυσκολεύονται να πάρουν το «ρίσκο» της βιολογικής γεωργίας. Για τους λόγους αυτούς η Διεύθυνση Γεωργίας του Νομού Χίου στηρίζει τους βιοκαλλιεργητές και τους παρέχει βοήθεια και συμβουλές όποτε χρειάζονται. Για τη διευκόλυνση και των βιοκαλλιεργητών υπάρχει μελετητής πίσω από κάθε βιολογική καλλιέργεια για συμβουλές και υποστήριξη.

Πίνακας 6.2.: Στρεμματική έκταση βιολογικά καλλιεργούμενων προϊόντων στο Νομό Χίου ανά είδος καλλιέργειας και ποσοστό επί του συνόλου

Καλλιέργεια	Έκταση (σε στρέμματα)	Ποσοστό
Ελιά	353,6	48%
Εσπεριδοειδή	251,23	34,1%
Ζωοτροφές	42	5,7%
Μαστιχόδενδρα	37,4	5,08%
Άμπελος	30,6	4,15%
Αμυγδαλιά	10,7	1,45%
Κηπευτικά	7	0,96%
Διάφορα Οπωροφόρα	3,1	0,43%
Καρυδιά	1	0,13%
Σύνολο	736,63	100%

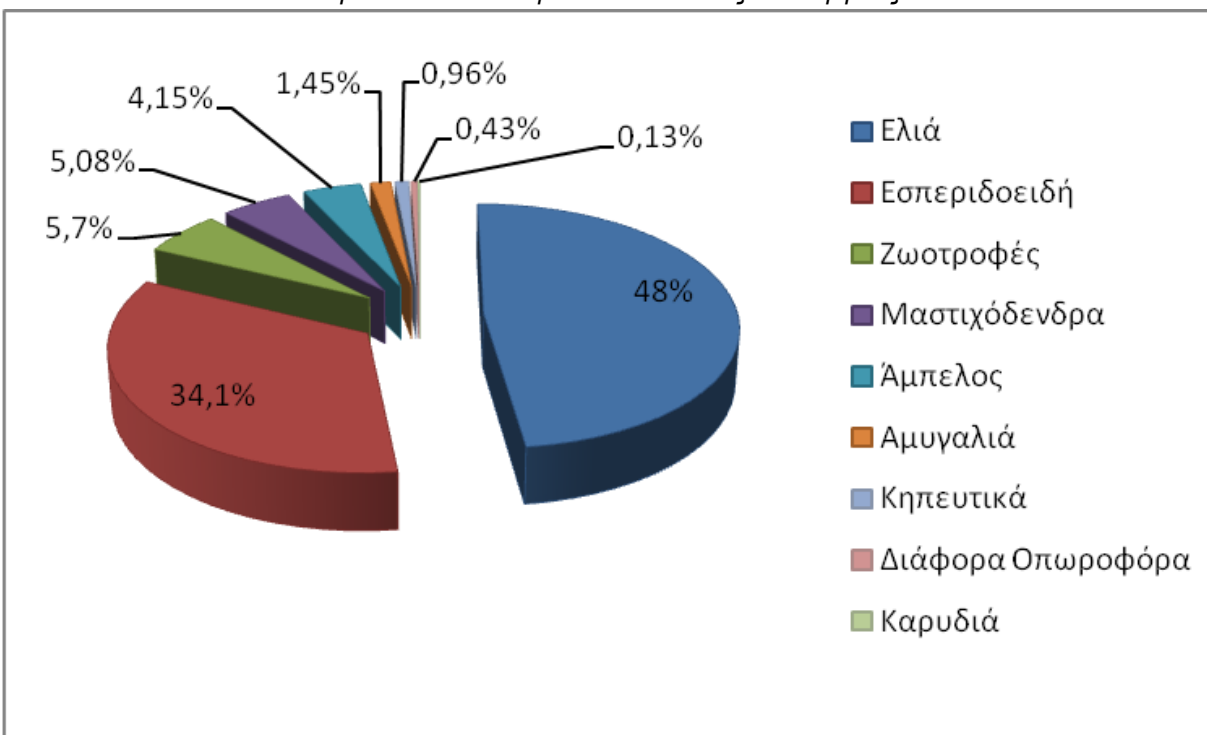
Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομού Χίου

Γράφημα 6.2.: Στρεμματική έκταση βιολογικά καλλιεργούμενων προϊόντων στο Νομό Χίου ανά είδος καλλιέργειας

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομού Χίου

Γράφημα 6.3.: Ποσοστιαία έκταση βιολογικά καλλιεργούμενων προϊόντων στο Νομό Χίου ανά είδος καλλιέργειας

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομού Χίου

6.3. Καλλιεργητικές Φροντίδες

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μικρή αναφορά στις βασικές καλλιεργητικές φροντίδες των κυριότερων βιολογικών καλλιεργειών του Νομού Χίου.

6.3.1. Ελιά (*Olea europaea*)

Ύψος: 8 - 15m.

Αποστάσεις φύτευσης: 5 - 7 x 5 - 7m.

Βάθος ρίζας: 15 - 70cm.

pH: 6,5 - 8,0

Θερμοκρασία: ελάχιστη: -9°C, μέγιστη: 40°C

Επικονίαση:

Η ελιά είναι καθαρά ανεμόγαμο φυτό. Οι ποικιλίες “Κορωνέικη” και “Θρουμπολιά” που καλλιεργούνται στο Νομό Χίου είναι αυτογόνιμες.

Πολλαπλασιασμός:

i) Εγγενής: με σπόρο

ii) Αγενής: με φυλλοφόρα μοσχεύματα, με μοσχεύματα σκληρού ξύλου, με παραφυάδες

iii) Με εμβολιασμό: εμβολιασμός επί σπορόφυτου και επί κλωνικού υποκειμένου

Θέση:

Στη χώρα μας η ελιά δεν καλλιεργείται σε υψόμετρο μεγαλύτερο των 800m. Περιοχές με όψιμους παγετούς στην περίοδο Μαρτίου - Απριλίου πρέπει να αποφεύγονται. Οι καλύτερες αποδόσεις παρατηρούνται σε εδάφη που περιέχουν υψηλά ποσοστά αργίλου και σε βάθος 0,8-1,2m. υπάρχει αδιαπέρατο στρώμα.

Άρδευση:

Η καλλιέργεια της ελιάς στη χώρα μας είναι γενικά ξηρική. Άρδευση γίνεται μόνο όταν είναι απαραίτητο. Το νερό άρδευσης που θα χρησιμοποιηθεί μπορεί να έχει περιεκτικότητα σε βόριο μέχρι 3ppm. χωρίς κίνδυνο δημιουργίας προβλημάτων. Περιεκτικότητα του νερού άρδευσης σε νιτρικά μεγαλύτερη των 40ppm. προκαλεί στην ελιά υπερβολική βλάστηση και ακανόνιστη παραγωγή.

Διαμόρφωση σε σχήμα: i)ελεύθερα σχήματα: κύπελλο, με δύο βραχίονες, πολυκωνικό, με δύο ή τρεις κορμούς, ii) χαμηλά σχήματα: κύπελλο, με πολλούς κορμούς, ελεύθερος θάμνος, παλμέτα

Κλάδευμα:

Το κλάδευμα γίνεται την περίοδο του χειμώνα μέχρι αρχές άνοιξης. Τα εξαντλημένα δένδρα κλαδεύονται νωρίς, ενώ τα ζωηρά αργότερα. Τα αδύνατα δένδρα κλαδεύονται αυστηρά, ενώ τα ζωηρά κλαδεύονται ελαφρά. Αφαιρούνται οι ετήσιοι βλαστοί που έχουν μικρό μήκος και μικρή απόσταση μεταξύ τους. Γίνεται βράχυνση ετήσιων βλαστών που βρίσκονται σε πλάγιο ταχυφυή όταν έχουν υπερβολικό μήκος. Για απόκτηση πλάγιας βλάστησης ή μείωσης του ύψους των δένδρων γίνονται βραχύνσεις των κλάδων σε πλάγια βλάστηση ή στο επιθυμητό ύψος. Κλάδοι ή βλαστοί που βρίσκονται στο εσωτερικό της κόμης αραιώνονται κατάλληλα για την βελτίωση του φωτισμού και του αερισμού των δένδρων. Νεκροί, παγετόπληκτοι ή προσβεβλημένοι από εχθρούς και ασθένειες κλάδοι αφαιρούνται. Το καλοκαίρι γίνεται αφαίρεση κλαδίσκων που φέρουν πολύ καρπό κατά το έτος της υπερβολικής καρποφορίας για αποφυγή του φαινομένου της παρενιαυτοφορίας.

Συγκομιδή - Αποθήκευση:

Οι μαύρες επιτραπέζιες ελιές καλό είναι να συγκομίζονται μόλις ωριμάσουν. Αμέσως μετά τη συγκομιδή πρέπει να τοποθετούνται μακριά από το ηλιακό φως.

Εχθροί:

Δάκος της ελιάς, Πυρηνοτρύτης, Λεκάνιο και άλλα Κοκκοειδή (*Aspidiotus nerii* και *Parlatoria oleae*)

Ασθένειες:

Καρκίνος της ελιάς, Κυκλοκόνιο, Βερτισιλλίωση.

(Ρούμπος, 2000α - Κουτίνας, 2004)

6.3.2. Πορτοκαλιά (*Citrus sinensis*), Μανταρινιά (*Citrus reticulata/nobilis*), Λεμονιά (*Citrus limonia*)

Αποστάσεις φύτευσης: 5 x 6m.

Συστήματα φύτευσης: i) κατά τετράγωνα, ii) κατά ορθογώνια, iii) κατά ρόμβους, iv) κατά ισοϋψείς

Βάθος ρίζας: 4m.

pH: 5,0 - 6,0

Ηλικία καρποφορίας: σπορόφυτα: 6° - 8° έτος, εμβολιασμένα 2° - 3° έτος

Θερμοκρασία:

Οι άριστες θερμοκρασίες για την αύξηση και ανάπτυξη των εσπεριδοειδών κυμαίνονται μεταξύ 25°C και 30°C. Πέραν αυτών των ορίων η αύξηση περιορίζεται και τα φυτά περιπίπτουν σε λήθαργο στην μέγιστη θερμοκρασία των 38°C και στην ελάχιστη των 13°C. Από άποψη αντοχής όμως τα εσπεριδοειδή μπορούν να αντέξουν υψηλές θερμοκρασίες μέχρι 50°C και χαμηλές ελαφρώς κάτω του μηδενός.

Πολλαπλασιασμός:

Τα εσπεριδοειδή πολλαπλασιάζονται σχεδόν αποκλειστικά με ενοφθαλμισμό σε σπορόφυτο. Η σπορά γίνεται την άνοιξη. Τα σπέρματα των εσπεριδοειδών δεν έχουν καθόλου λήθαργο και χάνουν τη βλαστική τους ικανότητα εάν ξηραθούν, για αυτό το λόγο πρέπει να σπέρνονται νωπά αμέσως μετά την εξαγωγή τους από τον καρπό ή να συντηρούνται σε ψυγείο σε θερμοκρασία 2 - 7°C. Η άριστη θερμοκρασία για τη φύτευσή τους είναι 26 - 32°C. Οι περισσότερες καλλιεργούμενες ποικιλίες των εσπεριδοειδών είναι πολυεμβρυονικές.

Υποκείμενα:

Πορτοκαλιάς: Bessie, Ciapira, Koethen και Madam Vinous

Μανταρινιάς: Κλεοπάτρα, Rangpur και Volkameriana

Λεμονιάς: Rough

Θέση:

Τα εσπεριδοειδή προσαρμόζονται καλά σε εδάφη πηλώδη, μέσης σύστασης, βαθιά και γόνιμα, με καλή στράγγιση, που δεν περιέχουν επιβλαβείς συγκεντρώσεις αλάτων.

Άρδευση:

Τα εσπεριδοειδή μπορούν να αντέξουν περίοδο ξηρασίας μέχρι τέσσερις μήνες εφόσον καλλιεργούνται σε βαθιά εδάφη με καλή υδατοϊκανότητα και μάλιστα εφόσον ως υποκείμενο χρησιμοποιείται το "Rangpur". Η ποσότητα του νερού άρδευσης εξαρτάται από την βροχόπτωση, την εξατμισοδιαπνοή και τον τύπο εδάφους. Η μέγιστη ποσότητα νερού που μπορεί να παρέχεται είναι 100mm. κάθε τρεις εβδομάδες. Ποσότητα νερού στ έδαφος μεγαλύτερη από την κανονική προκαλεί την ίδια ζημιά που προκαλεί και η έλλειψη νερού. Για αυτό το λόγο η εδαφική υγρασία πρέπει να ελέγχεται κανονικά με υγρασιόμετρα. Η υγρασία του εδάφους πρέπει να κυμαίνεται σε κανονικά επίπεδα μέχρι βάθους τουλάχιστον ενός μέτρου. Η άρδευση είναι απαραίτητη για την πρόκληση της ανθοφορίας εφόσον έχει προηγηθεί περίοδος ξηρασίας τουλάχιστον δύο μηνών. Καλή ποιότητα αρδευόμενου νερού για τα εσπεριδοειδή σημαίνει χαμηλή περιεκτικότητα σε άλατα. Η συγκέντρωση του βορίου στο νερό δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 0,5ppm. και του χλωρίου τα 150ppm.

Κλάδευμα:

Δεδομένου ότι τα εσπεριδοειδή έχουν μικρά αποθέματα σε υδατάνθρακες δεν πρέπει να υφίστανται αυστηρό κλάδευμα. Το αυστηρό κλάδευμα συνιστάται μόνο σε δένδρα με έντονα συμπτώματα παρακμής για να ανακτούν κανονική βλάστηση. Στις υποτροπικές περιοχές τα δένδρα συχνά παθαίνουν ζημιές από παγετό. Τα παγετόπληκτα δένδρα χρειάζονται ειδικό κλάδευμα, το οποίο αναβάλλεται για έξι τουλάχιστον μήνες, από τότε που προξενήθηκε η ζημιά. Με την αναβολή αυτού του κλαδέυματος παρέχεται χρόνος στα δένδρα να δημιουργήσουν νέα βλάστηση, ενώ ταυτόχρονα αποκαλύπτεται η ζημιά σε όλη της την έκταση με την αποξήρανση των ζημιωθέντων κλάδων. Από μελέτες έχει προκύψει ότι καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται αν το κλάδευμα γίνει νωρίς την άνοιξη όταν έχει παρέλθει ο κίνδυνος παγετών και δεν έχει αρχίσει η νέα βλάστηση.

Συγκομιδή - Αποθήκευση:

Η συγκομιδή των καρπών γίνεται ή με ελαφρά συστροφή και έλξη ή με κοπή με ειδικά ψαλίδια. Ο πρώτος τρόπος χρησιμοποιείται κυρίως για τα πορτοκάλια και τα λεμόνια και ο δεύτερος για τα μανταρινία των οποίων ο δερματώδης φλοιός είναι λεπτός και ευαίσθητος. οι συσκευασμένοι καρποί των εσπεριδοειδών μπορούν να συντηρηθούν στο ψυγείο μέχρι έξι μήνες σε θερμοκρασίες 3 - 8°C.

(Ρούμπος, 2000β - Τάσιος, 2002)

6.3.3. Μαστιχόδενδρο (*Pistacia lentiscus var. chia*)

Ύψος: 2 - 3m.

Ηλικία καρποφορίας: 5^ο - 6^ο έτος (μέγιστη απόδοση: 12^ο - 15^ο έτος)

Πολλαπλασιασμός:

Το μαστιχόδενδρο πολλαπλασιάζεται αποκλειστικά με τμήματα βλαστών (μοσχεύματα) με εμφανείς οφθαλμούς.

Θέση: μικρές και επίπεδες περιοχές σε κοιλάδες

Άρδευση:

Τα νέα φυτά μετά το φύτευμα έχουν ανάγκη από νερό. Το καλοκαίρι της πρώτης χρονιάς επιβάλλονται 2, 3 ή και 4 ποτίσματα ανάλογα με τις συνθήκες. Το πότισμα κατά το καλοκαίρι της 2^{ης} ή της 3^{ης} χρονιάς μετά το φύτευμα εγγυάται μεγαλύτερα ποσοστά επιτυχίας. Τα μεγάλα μαστιχόδενδρα δεν έχουν ανάγκη να ποτιστούν καθόσον αντέχουν πολύ στην ξηρασία. Αντίθετα η μεγάλη υγρασία (πολυνερία) ταλαιπωρεί το δένδρο μέχρι σημείου αποξηράνσεως. Επιπλέον υποβιβάζεται η ποιότητα της μαστίχας ενώ αυξάνεται ο κίνδυνος μολύνσεων.

Κλάδευμα:

Κάθε χρόνο επιβάλλεται ένα μικρό κλάδευμα των δένδρων και καθαρισμός από τα ξερά κλαδιά (κλαδοκάθαρος). Κάθε 5 - 6 χρόνια επιβάλλεται ένα συστηματικό κλάδευμα για να αποκτήσει το δένδρο το επιθυμητό σχήμα έτσι ώστε να ευνοείται ο αερισμός και η καλύτερη εκμετάλλευση της ηλιακής ακτινοβολίας.

Συγκομιδή - Αποθήκευση:

Η μαστίχα παράγεται τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο. Εάν το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες η συλλογή παρατείνεται και τον Οκτώβριο. Η πρώτη συλλογή γίνεται μετά τις 15 Αυγούστου όταν έχουν συμπληρωθεί 6 - 10 κεντήματα. Το δεύτερο (τελικό) μάζεμα γίνεται μετά τις 15 Σεπτεμβρίου οπότε και συλλέγονται όλα πλέον τα δάκρυα από τον κορμό και το έδαφος. Σύμφωνα με το νόμο 4381 η προθεσμία συλλογής λήγει στις 15 Οκτωβρίου κάθε έτους. Ο καθορισμένος με νόμο χρόνος συλλογής από τις 15 Ιουλίου μέχρι τις 15 Οκτωβρίου εξασφαλίζει την ομοιόμορφη παραγωγή της ρητίνης (πήξιμο). Με απόφαση του νομάρχη η συλλογή μπορεί να παραταθεί για ένα ακόμα δεκαπενθήμερο. Η αποθήκευση γίνεται σε ξύλινα κιβώτια και σε δροσερούς χώρους.

Ασθένειες:

Polyporus tomentosus, *Polyporus circinatus*, *Eutypa armeniaca*

Εχθροί:

Διάφορα κοκκοειδή της ψείρας, Λιπαρίδα (*Liparis dispar*), *Aploneura lentisci*, *Agonosцена cistiputon*, *Sinoxylon sexdentatum*

(Σαββίδης, 2000)

6.3.4. Άμπελος (*Vitis vinifera L.*)

Αποστάσεις φύτευσης: 1,30 - 1,75 x 1,50 - 2,50

Βάθος ρίζας: 20 - 80cm.

pH: 6,0 - 7,5

Θερμοκρασία:

Άριστες θερμοκρασίες: 8 - 10°C για την εκβλάστηση, 18 - 22°C για την ανθοφορία, 22 - 26°C από την καρπόδεση μέχρι την έναρξη ωρίμανσης, 20 - 24°C από τον περκασμό μέχρι την ωρίμανση και 18 - 22°C για την περίοδο του τρυγητού. Για τις ποικιλίες της *Vitis vinifera* οι ζημιές στις κλιματίδες εμφανίζονται από τους -15°C.

Επικονίαση:

Η άμπελος κατά κανόνα είναι ανεμόφιλο φυτό. Όμως και τα έντομα (κυρίως οι μέλισσες) διευκολύνουν τη μεταφορά της γύρης. Ευνοϊκές συνθήκες για την επικονίαση είναι ο αίθριος καιρός, ο ελαφρός άνεμος, θερμοκρασία 20 - 25°C και μέση σχετική υγρασία της ατμόσφαιρας. Στον αμπελώνα κατά κανόνα έχουμε αυτογονιμοποίηση, μπορεί όμως να συμβεί και σταυρογονιμοποίηση.

Πολλαπλασιασμός:

- i) Εγγενής: Η σπορά γίνεται όταν περάσει η περίοδος των όψιμων παγετών. Η καλύτερη εποχή είναι το μήνα Απρίλιο. Το βάθος σποράς είναι 3 - 4cm. Τα έμβρυα των γιγάρτων της αμπέλου βρίσκονται σε λήθαργο όταν συλλέγονται. Θερμοκρασία 5°C για περίοδο 3 - 4 μηνών θεωρείται η πιο κατάλληλη για την έξοδο των γιγάρτων από το λήθαργο.
- ii) Αγενής: με μοσχεύματα, με εμβολιασμό, με καταβολάδες, με ιστοκαλλιέργεια.

Υποκείμενα: Vitis riparia, Vitis rupestris, Vitis berlandieri

Θέση:

Τα ασβεστούχα εδάφη με την χρησιμοποίηση υποκειμένων ανθεκτικών στη χλώρωση δίνουν τα καλύτερα ποιοτικά κρασιά. Η άμπελος χρειάζεται τουλάχιστον βροχόπτωση 250 έως 350mm. από την εκβλάστηση ως τον τρυγητό (περίοδος 200 περίπου ημερών).

Άρδευση:

Το αρδευτικό νερό δεν πρέπει να έχει αλατότητα πάνω από 1dS/m (δέκατο-Σίμεν/μέτρο). Τα συστήματα άρδευσης που χρησιμοποιούνται είναι: άρδευση σε λεκάνες, σταθεροί εκτοξευτήρες πάνω από τα πρέμνα, εκτοξευτήρες κάτω από την κόμη, άρδευση με σταγόνες.

Διαμόρφωση σε σχήμα: i) κεφαλωτό, ii) κυπελλοειδές

Κλάδευμα:

Το κλάδευμα συνιστάται να γίνεται πριν και μετά την πτώση των φύλλων. Στο κλάδευμα αφαιρούνται οι κλιματίδες που έχουν καρποφορήσει, παλιοί καρποφόροι βλαστοί και λαίμαργοι βλαστοί, καθώς και όλα τα παλαιά μέρη, τα άχρηστα και επιβλαβή που βρίσκονται στο πρέμνο ή στους βραχίονες και αφήνονται ανέπαφες οι χρήσιμες κλιματίδες για να κλαδευτούν αργότερα. Ανάλογα με το μήκος των παραγωγικών μονάδων, το κλάδευμα διακρίνεται σε βραχύ (κεφαλές μέχρι 3 οφθαλμών), μακρό (αμολυτές των 5 - 7 ή και περισσότερων οφθαλμών) και μικτό (κεφαλές μέχρι 3 οφθαλμών και αμολυτές με περισσότερους των 4 οφθαλμών).

Ασθένειες: Περονόσπορος, Ωίδιο, Βοτρύτης (Τεφρά Σήψη), Ευτυπώση

Εχθροί: Φυλλοξήρα, Ευδεμίδα

Ιώσεις: Μολυσματικός Εκφυλισμός, Καρούλιασμα των φύλλων, Βοθρίωση του ξύλου (Μαγγανάρης, 2005 - Τάσιος, 2004)

6.3.5. Αμυγδαλιά (*Prunus amygdalus*)

Ύψος: 4 - 6m.

Αποστάσεις φύτευσης: Νάνα: 2,5m., Ημινάνα: 2,5-6m., Κανονικές: 7,5-9m.

pH: 6,0 - 6,5

Ηλικία καρποφορίας: 3^ο - 4^ο έτος (μέγιστη απόδοση: 8^ο - 9^ο έτος)

Θερμοκρασία:

Η αμυγδαλιά έχει σχετικά μικρές απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες για την διακοπή του λήθαργου των οφθαλμών της (απαιτήσεις ψύχους: 300-500 ώρες κάτω από 7,5°C). Έχει ευπάθεια στους ανοιξιότικους παγετούς λόγω της πρώιμης ανθοφορίας και πρόωρης έκπτυξης των φύλλων.

Επικονίαση:

Οι περισσότερες ποικιλίες αμυγδαλιάς είναι αυτόστειρες και χρειάζονται επικονιάστριες ποικιλίες και μέλισσες για ικανοποιητική καρπόδεση. Ποσοστό καρπόδεσης των ανθέων 50 - 80% παρέχει ικανοποιητική παραγωγή.

Πολλαπλασιασμός:

Η αμυγδαλιά πολλαπλασιάζεται με εμβολιασμό (όρθιο T) των επιθυμητών ποικιλιών σε διάφορα υποκείμενα.

Υποκείμενα: Δρεπανωτό

Θέση:

Η αμυγδαλιά είναι προσαρμοσμένη για τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στα μεσογειακά παράλια και μέχρι βάθους 100 μιλίων από τη θάλασσα με υγρούς δροσερούς χειμώνες, ήπια άνοιξη, ζεστό-ξηρό καλοκαίρι και ήπιο φθινόπωρο. Για την επίτευξη υψηλών στρεμματικών αποδόσεων απαιτεί γόνιμα, καλά στραγγιζόμενα και αρδευόμενα εδάφη.

Άρδευση:

Η αμυγδαλιά χρειάζεται άρδευση για να αυξηθούν οι αποδόσεις. Το πότισμα πρέπει να γίνεται βαθιά και οι ρίζες να αφήνονται να στεγνώσουν ανάμεσα στα ποτίσματα. Το πότισμα το φθινόπωρο και το χειμώνα είναι πολύ σημαντικό. Τα ώριμα δένδρα είναι ανθεκτικά στην ξηρασία και προτιμούν τα ξηρά καλοκαίρια.

Κλάδευμα:

Για την αποφυγή της παρενιαυτοφορίας επιβάλλεται να γίνεται συστηματικό κλάδευμα με την αφαίρεση του 15% των άγονων βλαστών ώστε σε επτά περίπου έτη να γίνει ανανέωση όλων των καρποφόρων οργάνων.

Μορφοποίηση σε σχήμα: ανοιχτό κύπελλο

Συγκομιδή - Αποθήκευση:

Η συγκομιδή των καρπών μπορεί να γίνει με το χέρι, με ραβδισμό ή με μηχανικούς δονητές. Δεν πρέπει να αρχίζει η συγκομιδή μέχρι να ανοίξουν τα κελύφη και των τελευταίων αμυγδάλων. Οι καρποί αποφλοιώνονται σε αποφλοιωτικές μηχανές και ξηραίνονται στον ήλιο. Η αποθήκευση γίνεται σε συνθήκες θερμοκρασίας κάτω από 4,5°C και σε χαμηλή υγρασία. Η διάρκεια αποθήκευσης σε αυτές τις συνθήκες μπορεί να είναι για πάνω από 12 μήνες.

Εχθροί: Ευρύτομο της αμυγδαλιάς, Αφίδες

Ασθένειες: Μονίλια, Σκωρίαση, Κορύνιο, *Pseudomonas amygdale*

Φυσιολογικές ανωμαλίες: μη μολυσματική απώλεια οφθαλμών

(Μαγγανάρης, 2004 - Denckla, 2002)

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η κατάσταση της βιολογικής γεωργίας στο Νομό Χίου φαίνεται να είναι σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα σήμερα, παρά το γεγονός ότι η είσοδος νέων βιοκαλλιεργητών έγινε σταδιακά και με πολύ «διστακτικά βήματα». Μπορεί να είναι λίγοι οι ενεργοί βιοκαλλιεργητές, αλλά οι αριθμοί των καλλιεργούμενων εκτάσεων και των ζώων που είναι πιστοποιημένα στο πρόγραμμα βιολογικής παραγωγής είναι αρκετά μεγάλος.

Αυτή τη στιγμή οι μόνοι Οργανισμοί Ελέγχου & Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων που λειτουργούν στο Νομό Χίου είναι οι οργανισμοί “ΔΗΩ” και “ΒιοΕλλάς”, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών και την επερχόμενη καθιέρωση μιας «κλειστής αγοράς» και τη δημιουργία μονοπωλίου. Η δραστηριοποίηση περισσότερων νέων Ο.Ε.&Π. θα μπορούσε να οδηγήσει σε ευγενή και επιθυμητό (από τους βιοκαλλιεργητές) ανταγωνισμό, ο οποίος θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, γεγονός που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για αρκετούς γεωργούς του νομού προκειμένου να ενταχθούν στη βιολογική παραγωγή.

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η βιολογική γεωργία στο Νομό Χίου είναι ότι μετά το έτος 2006 δεν έχει γίνει καμία ένταξη νέων βιοκαλλιεργητών. Αυτό οφείλεται στο ότι δεν έχει εκδοθεί από τότε νέο πρόγραμμα επιδοτήσεων από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων. Τα προγράμματα επιδοτήσεων αυτά άλλωστε αποτέλεσαν κίνητρο για τους Χιώτες γεωργούς ώστε να ενταχθούν σε προγράμματα βιολογικής γεωργίας. Το ίδιο φαινόμενο έχει εμφανιστεί σε όλες τις περιοχές της Ελλάδος, καθώς τα βιολογικά προϊόντα δεν έχουν ακόμα μεγάλη απήχηση στην ελληνική αγορά, σε αντίθεση με άλλες αγορές της Ε.Ε., με αποτέλεσμα να μην έχουν ανταγωνιστική δύναμη σε σχέση με τα συμβατικά προϊόντα και έτσι οι γεωργοί δυσκολεύονται να πάρουν το «ρίσκο» της βιολογικής γεωργίας.

Ο προσανατολισμός της καταναλωτικής συμπεριφοράς στην αγορά βιολογικών προϊόντων ανοίγει παράθυρα στρατηγικών ευκαιριών για παραγωγούς και εταιρείες που επιθυμούν να δοκιμάσουν την τύχη τους στη νέα αγορά. Παρ’ όλα αυτά η κατανάλωση βιολογικών προϊόντων παρεμποδίζεται από διάφορους παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν τη γνώμη των καταναλωτών για τα βιολογικά προϊόντα. Οι εν λόγω παράγοντες σχετίζονται τόσο με το ψυχολογικό όσο και με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των καταναλωτών (Grunert and Kristensen, 1992). Με το ψυχολογικό υπόβαθρο σχετίζεται η σχετική βαρύτητα που έχουν για τον αγοραστή συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της τροφής, ο τρόπος με τον οποίο ένα πρόσωπο αγοράζει τροφή, οι διαφορές (όπως τις αντιλαμβάνεται ο ίδιος ο καταναλωτής) μεταξύ συμβατικών και βιολογικών προϊόντων καθώς και η ικανότητα του καταναλωτή να επιλέξει την τροφή του. Σημαντικοί επίσης είναι οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, όπως η ηλικία, η μόρφωση, το πόσο κοντά στο σπίτι αγοράζονται τα είδη διατροφής, το εισόδημα και το ποσοστό των μηνιαίων δαπανών που προορίζεται για τη διατροφή (Grunert and Kristensen, 1992). Ο προσδιορισμός της επίδρασης αυτών των παραγόντων θα αποκαλύψει μερικές από τις στρατηγικές που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να επηρεαστούν οι καταναλωτές αναφορικά με την αγορά βιολογικών προϊόντων.

Η έλλειψη σχετικών πληροφοριών με τα παραπάνω είναι ιδιαίτερα έντονη στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι προσπάθειες να μελετηθεί η κατάσταση εις βάθος είναι σπάνιες, με αποτέλεσμα οι ίδιοι οι παραγωγοί να μη διαθέσουν τις κατάλληλες πρακτικές. Το πρόβλημα αυτό είναι παλιό στην Ελλάδα και ιδιαίτερα έντονο (Financial Times, 1989 - I.O.B.E., 1989). Είναι συνεπώς υψίστης σημασίας η ενδεδειγμένη εξέταση της κατάστασης στη χώρα μας.

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την κατανόηση του περιβάλλοντος καθώς και με ψυχολογικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, αναφέρονται λεπτομερώς παρακάτω:

(α) Η οικολογική συνείδηση αντανάκλα το επίπεδο γνώσης του καταναλωτή σχετικά με τα περιβαλλοντικά θέματα καθώς και τις οικολογικές του ανησυχίες. Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες επηρεάζουν την αγοραστική συμπεριφορά του καταναλωτή, όσον αφορά τα οικολογικά προϊόντα γενικά (π.χ. προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον) (Bohlen *et al.*, 1993 - Grunert and Kristensen, 1992). Ο Baade

(1988) ισχυρίζεται ότι οι καταναλωτές βιολογικών προϊόντων έχουν μια ανεπτυγμένη οικολογική συνείδηση. Οι Kristensen και Grunert (1990) αναγνώρισαν επίσης ότι το ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος είναι σημαντικό κίνητρο για την κατανάλωση βιολογικών προϊόντων.

(β) Τα χαρακτηριστικά των βιολογικών τροφίμων: Ο Spieker (1988) ισχυρίζεται ότι η σπουδαιότητα που αποδίδουν οι καταναλωτές στα διάφορα χαρακτηριστικά της τροφής αντανακλά την προσωπική τους στάση σε σχέση με την κατανάλωση κάθε είδους τροφής. Τα βιολογικά προϊόντα έχουν ειδικά χαρακτηριστικά (Kinneer, 1982). Ιδιαίτερη σημασία έχει το ζήτημα της υγιεινής (Spieker, 1988 - Ophuis, 1991 - Pujari and Wright, 1996). Η θρεπτική αξία έχει επίσης σημασία (Feenstra, 1991), όπως και η πιστοποίηση της γνησιότητας, η γεύση, η ποικιλία και η εμφάνιση του προϊόντος (Fotopoulos, 1996). Πράγματι, η φυσική εμφάνιση επισημαίνεται ως στοιχείο που παρεμποδίζει την αγορά βιολογικών προϊόντων (de Vlieger *et al.*, 1993). Τα βιολογικά προϊόντα υστερούν συχνότερα και σε μεγαλύτερο βαθμό από τα συμβατικά στην εμφάνιση (μέγεθος ή άλλα ελαττώματα) (Fotopoulos, 1996).

(γ) Η συνειδητή αγορά τροφής: Η διαδικασία με την οποία οι καταναλωτές αγοράζουν συνήθως την τροφή τους είναι ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να μελετηθεί (Φωτόπουλος, 1992 - Miled and Esparcieux, 1997). Για ορισμένους η απόφαση αγοράς τροφίμων είναι μια περίπλοκη και στοχαστική διαδικασία. Για άλλους η αγορά τροφίμων μπορεί να είναι παρορμητική. Συνήθως οι καταναλωτές που αγοράζουν τρόφιμα κατόπιν σκέψεως στρέφονται στα βιολογικά προϊόντα (Φωτόπουλος, 2000α).

(δ) Διαφορές που γίνονται αντιληπτές: Στο θέμα αυτό αντανακλάται ο βαθμός στον οποίο οι καταναλωτές γνωρίζουν και κατανοούν τις διαφορές μεταξύ βιολογικών και συμβατικών προϊόντων. Οι διαφορές που γίνονται κατανοητές αφορούν τόσο τα αντικειμενικά (π.χ. ποιότητα) όσο και τα υποκειμενικά (π.χ. συμβολικά, ηδονιστικά) χαρακτηριστικά των προϊόντων, ενδέχεται δε να οδηγήσουν στην αύξηση της κατανάλωσης βιολογικών προϊόντων (Φωτόπουλος, 2000α).

(ε) Αυτοαναγνωριζόμενη ικανότητα επιλογής: Σε αυτήν αντανακλάται το πώς αντιλαμβάνεται ο καταναλωτής την ικανότητά του να κάνει ορθολογικές επιλογές (Karferer and Laurent, 1983) καθώς και η εμπιστοσύνη του στην ικανότητά του να αξιοποιεί τις πληροφορίες σχετικά με τα προϊόντα που αγοράζει (Φωτόπουλος, 1992 - Miled and Esparcieux, 1997). Ο βαθμός συνειδητοποίησης της ατομικής ικανότητας επιλογής μπορεί να διαφοροποιεί όσους αγοράζουν βιολογικά προϊόντα από όσους δεν τα αγοράζουν. Είναι πιθανόν λοιπόν, καταναλωτές να μείνουν μακριά από τα βιολογικά προϊόντα επειδή δεν αισθάνονται βαθιά μνημένοι για να κάνουν ορθολογική επιλογή.

(στ) Απόσταση από τα σημεία αγοράς βιολογικών προϊόντων: Αυτό θεωρείται από παλιά ως ανασταλτικός παράγοντας στην εξάπλωση των βιολογικών προϊόντων, εξαιτίας του μικρού αριθμού των καταστημάτων που προσφέρουν σε σταθερή βάση τέτοιου είδους προϊόντα (de Vlieger *et al.*, 1993 - Grunert and Kristensen, 1992 - Thimm *et al.*, 1991).

(ζ) Εισόδημα, ποσοστό του μηνιαίου οικογενειακού προϋπολογισμού, μόρφωση και ηλικία: Το υψηλότερο εισόδημα επιτρέπει στον καταναλωτή να αγοράζει τη συνήθως ακριβότερη βιολογική τροφή. Παρομοίως εμφανίζεται μείωση στην αγορά βιολογικών προϊόντων όταν οι δαπάνες διατροφής συμμετέχουν με σημαντικό ποσοστό στον μηνιαίο οικογενειακό προϋπολογισμό. Οι περιορισμοί των προϋπολογισμών μπορεί να ανακόψουν την προθυμία του καταναλωτή να αγοράσει βιολογικά προϊόντα. Οι πιο μορφωμένοι καταναλωτές είναι περισσότερο ενημερωμένοι για τη θρεπτική αξία της βιολογικής τροφής. Η ηλικία ίσως παίζει θεμελιώδη ρόλο. Συγκεκριμένα, οι νεαροί καταναλωτές μπορεί να είναι περισσότερο δεκτικοί από τους ηλικιωμένους στην κατανάλωση βιολογικών προϊόντων (Grunert and Kristensen, 1992).

Η ελληνική αγορά εμφανίζεται καθαρά διπολική: Ένα τμήμα του πληθυσμού εξελίσσεται ταχέως, όσον αφορά την αγορά των βιολογικών προϊόντων, ενώ ο υπόλοιπος πληθυσμός φαίνεται να βρίσκεται σε σοβαρή σύγχυση περί του αντικειμένου. Η στρατηγική των παραγωγών και των υπευθύνων της αγροτικής πολιτικής πρέπει να στραφεί γύρω από τους ακόλουθους τρεις άξονες ώστε να αυξηθεί η κατανάλωση βιολογικών προϊόντων:

- Ενημέρωση και εκπαίδευση του ευρύτερου καταναλωτικού κοινού. Οι καταναλωτές θα επηρεαστούν φυσικά από τη σταδιακή διάχυση των καινοτομιών (Rogers, 1983). Η επιστήμη του marketing

γνωρίζει ήδη πολλά για το πώς διαχέεται μια καινοτομία στην αγορά. Τα βιολογικά προϊόντα αποτελούν καινοτομία για το ευρύ κοινό. Πρέπει λοιπόν να προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά εκείνων των τμημάτων του πληθυσμού τα οποία θα αποτελέσουν τους προπομπούς του ευρύτερου ελληνικού πληθυσμού. Ταυτόχρονα πρέπει να προσδιοριστεί και το πώς αυτά τα τμήματα του πληθυσμού θα εκπαιδευθούν ώστε να αποκτήσουν βαθιά γνώση των βιολογικών προϊόντων.

- Ενδυνάμωση της ετικέτας βιολογικής εγγύησης. Αποδεικνύεται ότι η ύπαρξη ετικέτας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για την αγορά των βιολογικών προϊόντων. Πρέπει λοιπόν να ενισχυθεί περαιτέρω ο θεσμός.
- Αύξηση της ποικιλίας των διατιθέμενων ειδών βιολογικών τροφίμων. Έχει παρατηρηθεί η δημιουργία μιας καινούργιας σειράς προϊόντων τα οποία θεωρούνται - τουλάχιστον αυτή τη στιγμή - διαφοροποιημένα. Απαιτείται λοιπόν η διαχείριση αυτής της σειράς με ολοκληρωμένο τρόπο ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή υποκατάσταση των αντίστοιχων συμβατικών προϊόντων. Υπάρχει ολοκληρωμένη γνώση στο marketing για το πώς μπορεί να γίνει αυτό. Ταυτόχρονα πρέπει να προσφερθούν ευρύτερα νέα προϊόντα με κεντρικά ελεγχόμενη διαχείριση. Μόνο η λελογισμένη και προγραμματισμένη ανάπτυξη, η οποία θα αποβλέπει στην κάλυψη συγκεκριμένων σημείων της ευρύτερης καταναλωτικής αγοράς, θα δημιουργήσει την απαιτούμενη συνεργία. Η μη ύπαρξη συγκεκριμένων ειδών βιολογικών προϊόντων θα επιφέρει ουσιώδη καθυστέρηση στην ευρύτερη ανάπτυξή τους.

Η βιολογική γεωργία φαίνεται να διαθέτει χαρακτηριστικά που είναι δυνατόν να οδηγήσουν (υπό προϋποθέσεις) σε καθαρά οικονομικά πλεονεκτήματα. Ως εκτατική δραστηριότητα χαμηλών εισροών, η βιολογική γεωργία παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς:

- ✓ Πρεσβεύει όχι απλώς την κατάργηση των χημικών εισροών, αλλά τον περιορισμό των εισροών γενικά και τη χρήση τους ως συμπληρωματικού μόνο μέσου, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης όλων των δυνατοτήτων λίπανσης που είναι διαθέσιμες στην εκμετάλλευση. Βασική επιδίωξη είναι η ανάπτυξη λιπαντικής αυτόαρκειας με μέσα «εντός» της εκμετάλλευσης όπως: κατάλληλος σχεδιασμός αμειψισπορών (στις μονοετείς καλλιέργειες), χλωρές λιπάνσεις, εδαφοβελτιωτικά παραγόμενα από τον ίδιο τον βιοκαλλιεργητή (π.χ. κομπόστ). Η αγορά των επιτρεπόμενων λιπαντικών/φυτοπροστατευτικών εισροών νοείται ως συμπληρωματικό μόνο μέσο λίπανσης/φυτοπροστασίας, όταν τα παραπάνω λιπαντικά μέσα ή τεχνικές δεν επαρκούν.
- ✓ Πρεσβεύει τον περιορισμό της εντατικοποίησης της γεωργικής δραστηριότητας (την, με κάθε τρόπο, επίτευξη ποσοτικών αποδόσεων), η οποία επιβαρύνει υπέρμετρα το δημοσιονομικό κόστος της Κ.Α.Π. και ευθύνεται σε σημαντικό βαθμό για την υποβάθμιση των φυσικών πόρων.

Η εφαρμογή βιοκαλλιεργητικών τεχνικών είναι συνεπώς δυνατόν να οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, δηλαδή σε καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών, σε σύγκριση με τη συμβατική γεωργία.

Οι βασικές κατευθύνσεις με στόχο να διαμορφωθούν αποτελεσματικές πολιτικές προώθησης και στήριξης της εγχώριας βιολογικής παραγωγής πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εξής:

- Ως οικονομική αγροτική δραστηριότητα, ο βιολογικός τρόπος καλλιέργειας πρέπει να αντιμετωπισθεί ως διαδικασία παραγωγής διαφοροποιημένων αγροτικών προϊόντων ποιότητας και οι προσπάθειες στήριξης της οικονομικής βιωσιμότητας των βιολογικών εκμεταλλεύσεων πρέπει να στραφούν γύρω από τον άξονα αυτό.
- Πολιτικές με στόχο τις υψηλότερες τιμές για βιολογικά παραγόμενα προϊόντα πρέπει απαραίτητα να συνδυαστούν με πολιτικές προσανατολισμένες στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και στη συμπίεση του κόστους της βιολογικής παραγωγής. Ειδικότερα, τέτοιες πολιτικές πρέπει να επιδιώκουν την ολοκληρωμένη εφαρμογή των ίδιων των αρχών του βιολογικού τρόπου καλλιέργειας (ενθάρρυνση ανάπτυξης εκμεταλλεύσεων με ποικιλότητα καλλιεργούμενων ειδών αυτοτροφοδοτούμενων κατά το δυνατόν σε εισροές κ.λπ.)

- Με δεδομένο το χαρακτήρα του κλάδου της βιολογικής γεωργίας (ως αγροτικής δραστηριότητας με ειδικές απαιτήσεις τεχνογνωσίας παραγωγής), η ανάπτυξη νέων, πρακτικά εφαρμόσιμων τεχνολογιών παραγωγής βιολογικών προϊόντων θα αποτελέσει έναν από τους βασικούς μοχλούς επέκτασης του κλάδου.
- Η ανάπτυξη συστηματικών και σε μόνιμη βάση μηχανισμών πληροφόρησης και εκπαίδευσης τόσο των βιοκαλλιεργητών όσο και των τεχνικών επιστημόνων (γεωπόνων) είναι θεμελιώδης προϋπόθεση τόσο για την αποπεριθωριοποίηση του κλάδου όσο και για την οικονομική βιωσιμότητα των παραγωγικών του μονάδων (εκμεταλλεύσεων), μακροπρόθεσμα.

Ειδικά όσον αφορά το τελευταίο σημείο, περισσότερο εξειδικευμένες προτάσεις θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν:

- Τη δημιουργία Τμημάτων Ήπιων Συστημάτων Παραγωγής με αντίστοιχους τομείς Βιολογικής και Ολοκληρωμένης Παραγωγής στα Ελληνικά Γεωπονικά Πανεπιστήμια.
- Την κατάρτιση γεωπόνων σε θέματα βιολογικής γεωργίας, με τη χορήγηση, υποτροφιών για μεταπτυχιακές σπουδές σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού. Η έλλειψη εξειδικευμένων γεωπόνων στη βιολογική γεωργία γίνεται ολοένα και πιο πιεστική, καθώς αυξάνει ο αριθμός των βιοκαλλιεργητών. Εάν η κατάσταση συνεχιστεί, τότε υπάρχει ο κίνδυνος να αμφισβητηθεί από ανταγωνίστριες χώρες το ελληνικό σύστημα πιστοποίησης λόγω έλλειψης εξειδικευμένων γεωπόνων, ελεγκτών και συμβούλων βιοκαλλιέργειας.
- Τη σύνδεση της χρηματικής ενίσχυσης που παρέχεται στους βιοκαλλιεργητές μέσω του Καν. 2078/92 με την εκπαίδευση και κατάρτισή τους σε θέματα βιοκαλλιεργητικών τεχνικών. Συγκεκριμένα, προτείνεται να μην εντάσσονται στο πρόγραμμα ενισχύσεων βιοκαλλιέργειας παραγωγοί, εάν δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια κατάρτισης σε τεχνικές βιοκαλλιέργειας.

Εν συντομία, ο κλάδος της βιολογικής παραγωγής αγροτικών προϊόντων πρέπει κατά κύριο λόγο να στηριχθεί σε πολιτικές ανάπτυξης υποδομών, ώστε βαθμιαία να αναδειχθεί σε δυναμικό, ανταγωνιστικό κλάδο αγροτικής δραστηριότητας. Αντίθετα, η συστηματική πρόσδεση της οικονομικής βιωσιμότητας των βιολογικών εκμεταλλεύσεων σε χρηματικές ενισχύσεις της Ε.Ε. είναι πιθανό να εμποδίσει μακροπρόθεσμα την ανταγωνιστικότητά τους και να οδηγήσει σε αδιέξοδες καταστάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αλκιμος, Α., (1990). *“Βιοκαλλιέργειες”*. Εκδόσεις Ψυχάλου, Αθήνα.
- Δίκaros, Κ., (1996). *“Η βιολογική γεωργία στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση”*. Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, πτυχιακή μελέτη.
- Ζωιόπουλος, Π. και Α. Παπαθεοδώρου, (2000). *“Βιολογική Κτηνοτροφία”*. Εκδόσεις Αγροτύπος, Αθήνα.
- Ηλιόπουλος, Α., (2006). *“Σημειώσεις Βιολογικής Γεωργίας”*. Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας.
- Καΐρης, Ο. και Κ. Γαλανοπούλου, (2007). *“Οδηγός Εκπαιδευτικών Ξεναγήσεων Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών”*. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών - Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα.
- Καλδής, Π. και Χ. Γαρδέλη, (1997). *“Προϊόντα Βιολογικής Γεωργίας, Εξελίξεις και Προοπτικές του Αγροτικού Τομέα”*. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- Κουτίνas, Ν., (2004). *“Εργαστηριακές Ασκήσεις Ελαιοκομίας”*. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Κρανίδης, Α., (1997). *“Η αγορά προϊόντων βιολογικής γεωργίας στην Αθήνα και τον Πειραιά”*. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών - Τμήμα Γεωργικής Οικονομίας, πτυχιακή μελέτη.
- Μαγγανάρης, Α., (2004). *“Φυλλοβόλα Οπωροφόρα Δένδρα”*. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Μαγγανάρης, Α., (2005). *“Αμπελουργία”*. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Μανιάτης, Λ., (1997). *“Η βιολογική γεωργία και οι προοπτικές της στην Ελλάδα”*. Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, πτυχιακή μελέτη.
- Μπίστη, Μ., (1997). *“Βιολογική Γεωργία: Κανονισμός 2092/91 - Κανονισμός 2078/92”*. Κείμενο Εργασίας, ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. - Υπηρεσία Αγροτικής Συνεταιριστικής Οικονομίας και Ανάπτυξης.
- Μπουγιούρης, Γ., (1998). *“Εισαγωγή στη βιολογική γεωργία”*. περιοδ. ΔΗΩ, τεύχος 6.
- Μπουλούμπαση, Ε., (2006). *“Παραγωγή και Μεταποίηση Βιολογικών Προϊόντων”*. Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας - Παράρτημα Φλώρινας.
- Πάντζιος, Χ. και Β. Τζουβελέκας, (2000). *“Η βιολογική γεωργία στην Ελλάδα”*. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- Πέtkος, (2005). *“Παραγωγή και Μεταποίηση Βιολογικών Προϊόντων”*. Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας - Παράρτημα Φλώρινας.

- Ρούμπος, Α., (2000α). “Μαθήματα Ελαιοκομίας”. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Ρούμπος, Α., (2000β). “Μαθήματα Ειδικής Δενδροκομίας IV”. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Σαββίδης, Θ., (2000). “Το Μαστιχόδενδρο της Χίου (*Pistacia lentiscus* var. *chia*)”. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Σέκκας, Φ., (1994). “Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία για τη Βιολογική Γεωργία”. Βιολογική καλλιέργεια της Ελιάς - 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιολογικής Γεωργίας, Καλαμάτα 4 - 6 Νοεμ. 1994, Αθήνα, ΔΗΩ.
- Ταμπούκου, Α., (1997). “Η νομοθεσία για τη βιολογική γεωργία. Το πρόγραμμα της βιολογικής γεωργίας στα πλαίσια του Καν. (ΕΟΚ) 2078/92”. Βιολογική Γεωργία 97. Εκδόσεις Γεωργική Τεχνολογία, Αθήνα
- Τάσιος, Β., (2002). “Εργαστηριακές Ασκήσεις Εσπεριδοειδών - Υποτροπικών Φυτών”. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Τάσιος, Β., (2004). “Αμπελουργία”. Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας - Τμήμα Φυτικής Παραγωγής, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Φωτόπουλος, Χ.Β., (1992). “Τάσεις στην κατανάλωση και marketing τροφίμων”. Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας, Θεσσαλονίκη, σελ. 369 - 388.
- Φωτόπουλος, Χ.Β., (1995). “Οικονομικές προοπτικές της βιολογικής γεωργίας”. ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ, τεύχος 363, σελ. 73 - 83.
- Φωτόπουλος, Χ.Β., (2000α). “Βιολογική Γεωργία: Κόστος, Αποδοτικότητα, Ανάλυση Αγοράς και Στρατηγικές Marketing”. 2^η έκδοση. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- Φωτόπουλος, Χ.Β., (2000β). “Παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση αγοράς βιολογικών προϊόντων”. Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας. Αθήνα 11 - 13 Δεκεμβρίου 1998. Αθ. Σταμούλης.
- Φωτόπουλος, Χ.Β. και Α. Κρυστάλλης, (2003). “Ο Έλληνας καταναλωτής βιολογικών προϊόντων - Μια πανελλήνια έρευνα Marketing”. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
- Denckla, T., (2002). “Εφαρμοσμένες Βιοκαλλιέργειες”. Εκδόσεις Ψυχάλου, Αθήνα.
- Sylvander, B., (1993). “Ειδικά προϊόντα ποιότητας, μια ευκαιρία για τις αγροτικές ζώνες”. Leader magazine. Άνοιξη, αριθ. 3, σελ. 9 - 15.

Ξενόγλωσση

- Baade, E., (1988). *"Analyse des Konsumentenverhaltens bei Alternativ Erzeugten Lebensmitteln - Ergebnisse Einer Kundenbefragung in Munchen"*. Agrarwirtschaft. Sonderheft 119.
- Bohlen, G., B.B. Schlegelmilch and A. Diamantopoulos, (1993). *"Measuring ecological concern: a multi-construct perspective"*. Journal of Marketing Management, 9, pp. 415 - 430.
- Caswell, M.F., K.O. Fuglie and C.A. Klotz, (1994). *"Agricultural biotechnology. An economic perspective"*. Agricultural Economics Reports No. 687 (Washington D.C.: United States Department of Agriculture).
- de Vlieger, J.J., M.H. Borgstein, M.D. Hack, E.H.J.M. de Klein and K.L. Zimmermann (1993). *"Enlarging the market for organic products"*. Marketing and Food, Stressa, Italy: VIIth E.A.A.E. Congress. Vol. C.
- Feenstia, M.H., (1991). *"Voeding voor een Goed Milieu"*. Working Paper 17, SWOKA, De Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Konsumenten Aangelegenheden, 's-Gravenhage.
- Financial Times, (1989). *"Greek Trade Deficit Widens By Almost 10%"*. November 11th.
- Fotopoulos, C., (1991). *"Strategic planning for expansion of the market for organic products"*. Agricultura Mediterranea, 126, pp. 260 - 269.
- Grunert, S.C. and K. Kristensen, (1992). *"The Green Consumer: Some Danish Evidence"*. in *Marketing for Europe - Marketing for the Future*. Proceedings of the 21st Annual Conference of the European Marketing Academy, May 26 - 29, Aarhus: The Aarhus School of Business, pp. 525 - 538.
- Hodges, R.D., (1978). *"Who needs Inertonic Fertilizers Anyway. The Case for Biological Agriculture"*. I.I.B.H., The International Institute of Biological Husbandry Ltd., Suffolk, England.
- I.O.B.E., (1989). *"The Competitiveness of the Greek industries: The Food and Beverages Industries"*. Institute of Economic and Industrial Research, Sectoral Research and Intelligence Unit, Athens, Greece.
- Kapferer, J.N. and G. Laurent, (1983). *"Marketing Analysis on the Basis of Consumers' Degree of Involvement"*. 37th ESOMAR Congress Proceedings, pp. 223 - 245.
- Kinncar, C.T., (1982). *"A new milk jug"*. in: D.A. Aaker and G.S. Day (eds) *Consumerism: Search for the Consumer Interest*. 4th edition, The Free Press, New York.
- Kirschenmann, F., (1998). *"... and is that the Right Question Ecology and Farming"*. I.F.O.A.M., No. 19.
- Koepf, H., B. Petterson and W. Schaumann, (1976). *"Bio - Dynamic Agriculture"*. The Anthroposophic Press, Spring Valley, New York.

- Kristensen, K. and S.C. Grunert, (1990). *"The Effect of Ecological Consciousness on the Demand for Organically Produced Foods"*. OFP Working Paper, No. 2, Aarhus Denmark: Institut for Informationsbehandling.
- Lampkin, N., (1996). *"Impact of EC Regulation 2078/92 on the Development of Organic Farming in the European Union"*. Working Paper No. 7, Welsh Institute of Rural Studies, University of Wales.
- Miled, B.H. and E. Esparcieux, (1997). *"Effect of cognitive styles on consumer information seeking and processing, perceived behavioral variables and marketing environmental variables: an exploratory study in Great Britain"*. in *Marketing: Progress, Prospects, Perspectives*. Proceedings of the 26th Annual Conference of the European Marketing Academy, May 20 - 23, Warwick: Warwick Business School, pp. 895 - 915.
- National Research Council (N.R.C.), (1996). *"Lost Crops of Africa"*. Volume 1, Grains, National Academy Press, Washington D.C.
- Ophuis, P.A.M., (1991). *"The importance of health and environment as product attributes for foods"*. in Buchholz, H.E. and H. Wendt (eds), *"Food Marketing and Food Industries in the Single European Market"*. Proceedings of the 25th Seminar of the European Association of Agricultural Economists (E.A.A.E.), 24 - 26 June Braunschweig, Germany: Institut für Landwirtschaftliche Marktforschung der Bundesanstalt für Landwirtschaft (FAL), pp. 295 - 306.
- Pujari, D. and G. Wright, (1996). *"Developing 'environmental' new products: an alternative review, conceptualization and research propositions"*. Proceedings of the 25th Annual Conference of the European Marketing Academy, May 14 - 17, Budapest.
- Pziebe, H., (1985). *"Zuz Discussion um die 'Alternative' Landwizt-schaft"*. Lebendige Ezde, Helf 3/84, S 106 - 109.
- Rogers, E.M., (1983). *"Diffusion of Innovations"*. 3rd ed. The Free Press, New York.
- Spieker, H., (1988). *"Der Stellenwert Ecologischer Aspekte fur den Konsum von Biologisch Erzeugten Nahrungsmitteln - Bericht aus Einer Empirischen Studie"*. in Brand, A., U. Hansen, I. Schoenheit und K. Werner (Hrsg.), *Ecologisches Marketing*. Frankfurt: Campus Verlag, pp. 86 - 106.
- Stivens, B. (ed.), (1997). *"Globalization and Linkages to 2020. Challenges and Opportunities for O.E.C.D. Countries"*. O.E.C.D., Paris.
- Thimm, C., C. Karst and J. Schart, (1991). *"Neue Absatzwege und Elastizitaet des Markets Fuer Produkte aus Oekologischem landbau in Nordeurope"*. Fallingborstel. Studie in Auftrag des EG - Kommission.
- United States Department of Agriculture (U.S.D.A.), (1980). *"Report and Recommendations on Organic Farming"*. Study team on organic farming.
- van der Smissen, N., (2002). *"Organic Farming in Greece"*. Organic Europe Homepage - www.organic-europe.net/country_reports/greece/default.asp

Woodward, L., (1998). *“Can Organic Farming Feed the World”*. Elm Farm Research Centre, Hamstead Marsh Newbury, Berkshire.

Yussefi, M. and H. Willer, (2003). *“The World of Organic Agriculture - Statistics and Future Prospects”*. 5th revised edition, I.F.O.A.M.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ